

STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO
GMIN POWIATU RYBNICKIEGO
NA LATA 2021-2030

PROJEKT

maj 2022

Spis treści

1. Wnioski z diagnozy	2
Położenie i dostępność.....	2
Potencjał ludnościowy.....	4
Lokalny rynek pracy.....	9
Pomoc społeczna.....	13
Usługi edukacyjne	16
Środowisko	18
Rolnictwo.....	22
Zasoby kulturowe i turystyczne.....	25
Infrastruktura i gospodarka komunalna.....	28
Usługi kulturalne i czasu wolnego	34
Zasoby mieszkaniowe.....	37
Działalność gospodarcza	41
Finanse powiatu	42
Oczekiwania i aspiracje mieszkańców.....	47
2. Wyzwania strategiczne gmin powiatu rybnickiego	52
3. Filary strategii rozwoju gmin powiatu rybnickiego	55
4. Cele strategiczne i cele operacyjne gmin powiatu rybnickiego	59
5. Kierunki działań na rzecz realizacji celów strategicznych.....	63
6. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	69
7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru powiatu rybnickiego oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	71
8. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	74
9. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla powiatu rybnickiego wraz z zakresem planowanych działań. 77	
10. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.....	79
11. Ramy finansowe i źródła finansowania	80
Aneks 1	82
Ramowa charakterystyka gmin powiatu rybnickiego	82

1. Wnioski z diagnozy

Położenie i dostępność

Powiat rybnicki położony jest w zachodniej części województwa śląskiego w subregionie zachodnim. Składa się z trzech odrębnych części. Z zachodu, wschodu i południa gminy powiatu otaczają miasto Rybnik, które jest solnym ośrodkiem centralnym zarówno dla powiatu rybnickiego, jak i całego subregionu zachodniego. Obszar powiatu rybnickiego sąsiaduje również z miastami: Żory i Jastrzębie-Zdrój, oraz powiatami: wodzisławskim, raciborskim, gliwickim i mikołowskim. W skład powiatu rybnickiego wchodzi gminy:

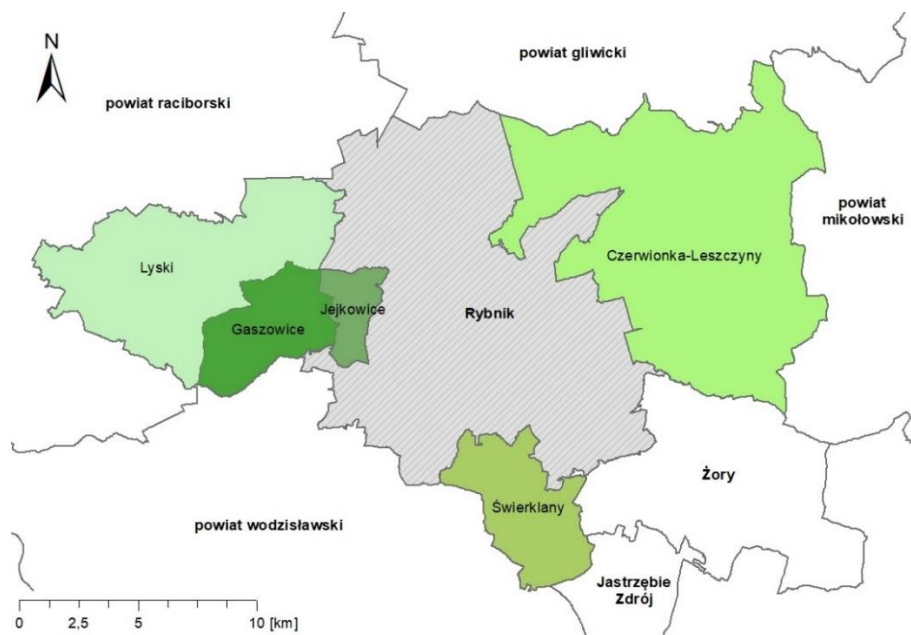
- na wschodzie – Czerwionka-Leszczyny (gmina miejsko-wiejska)
- na zachodzie – Lyski, Gaszowice oraz Jejkowice (gminy wiejskie)
- na południu – Świerklany (gmina wiejska)

Prawie cały powiat należy do Bezpośredniego Otoczenia Aglomeracji Rybnickiej poza gminą Lyski, jednocześnie gmina Czerwionka-Leszczyny wykazuje „ciążenie” do Metropolii Górnośląskiej.

Należy podkreślić, że położenie obszaru powiatu wokół miasta na prawach powiatu – Rybnika – powoduje specyficzny układ relacji wpływający na zakres i charakter usług publicznych i rynkowych oferowanych i kreowanych w gminach powiatu rybnickiego. Jednocześnie wszystkie gminy poza Czerwionką-Leszczynami będącą gminą miejsko-wiejską są gminami wiejskimi.

Powierzchnia powiatu wynosi 224 km², co stanowi 1,8% powierzchni województwa. Według danych z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k) powierzchnia lasów wynosi 84 km², co stanowi 37,9% powierzchni powiatu. Tereny zabudowane zajmują 24,6 km² i jest to 11% powierzchni powiatu, a tereny rolne oraz nieużytki zajmują obszar 112,3 km², co stanowi 50,1% powierzchni powiatu.

Mapa 1. Mapa administracyjna powiatu rybnickiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUGIK

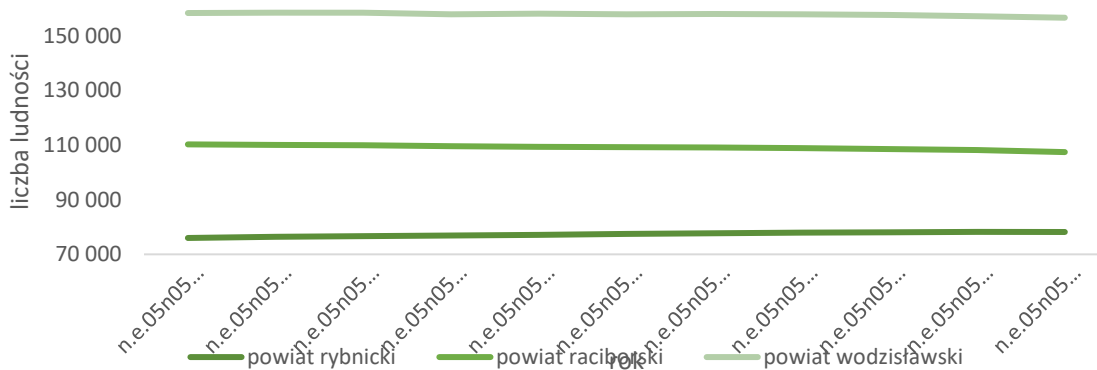
37 km. Od Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach powiat rybnicki jest oddalony o około 54 km. W powiecie rybnickim w 2020 roku funkcjonowało 209 przystanków autobusowych, z czego 98 znajdowało się w Czerwionce-Leszczynach, 57 w Świerklanach, po 24 w Gaszowicach i Lyskach oraz 6 w Jejkowicach.

Potencjał ludnościowy

W powiecie rybnickim w 2020 roku mieszkało 78 166 osób, z czego kobiety stanowiły 50,1%. W stosunku do województwa ludność powiatu stanowiła 1,7% osób. Najwięcej mieszkańców w odniesieniu do gmin powiatu rybnickiego w danym roku zanotowała gmina Czerwionka-Leszczyny – 41 909 osób, a najmniej gmina Jejkowice – 4 185 osób. Pod względem liczby ludności w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w 2020 roku powiat rybnicki jest najmniejszy. Jednak jako jedyny w subregionie powiat rybnicki charakteryzował się wzrostem liczby ludności z poziomu 75 995 osób w 2010 roku o 2 171 osób w ciągu 10 kolejnych lat. Natomiast powiaty raciborski i wodzisławski wykazały spadek liczby mieszkańców o kolejno - 2 821 osób i -1 663 osoby z poziomu w 2010 roku – kolejno 110 231 osób i 158 242 osoby.

SYTUACJA
DEMOGRAFICZNA

Wykres 1. Liczba ludności w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w latach 2010-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Należy podkreślić, że w okresie 2010-2020 liczba ludności we wszystkich gminach wzrastała, z czego w najwyższym stopniu w Gaszowicach i Świerklanach.

Tabela 1 Liczba ludności gminach powiatu rybnickiego w latach 2010-2020

	2010	2020	zmiana 2010-2020
Czerwionka-Leszczyny	41 884	41 909	0,1%
Gaszowice	9 071	9 856	8,7%
Jejkowice	3 938	4 185	6,3%
Lyski	9 465	9 676	2,2%
Świerklany	11 637	12 540	7,8%

Powiat rybnicki w 2020 roku pod względem gęstości zaludnienia wyrażonej liczbą ludności na 1 km², która wyniosła 350 osób, znalazł się poniżej średniej wojewódzkiej (364 osoby). Mniej osób odnotowano jedynie w powiecie raciborskim 198 osób, a w powiecie wodzisławskim zarejestrowano w danym roku 546 osób na 1 km². W stosunku do 2010 roku wartość wskaźnika wzrosła jedynie w powiecie rybnickim o 10 osób z poziomu 340 osób w danym roku. Pozostałe powiaty podobnie jak województwo wykazały spadek o -5 osób w powiecie raciborskim, -6 osób w powiecie wodzisławskim i -12 osób w województwie śląskim. Gdzie wartość na początku analizowanego okresu wyniosła kolejno 203 osoby, 552 osoby i 376 osób. W stosunku do gmin powiatu rybnickiego w 2020 roku największą liczbę ludności na 1 km² wykazała gmina Świerklany (519 osób), a najmniej Lyski (169 osób).

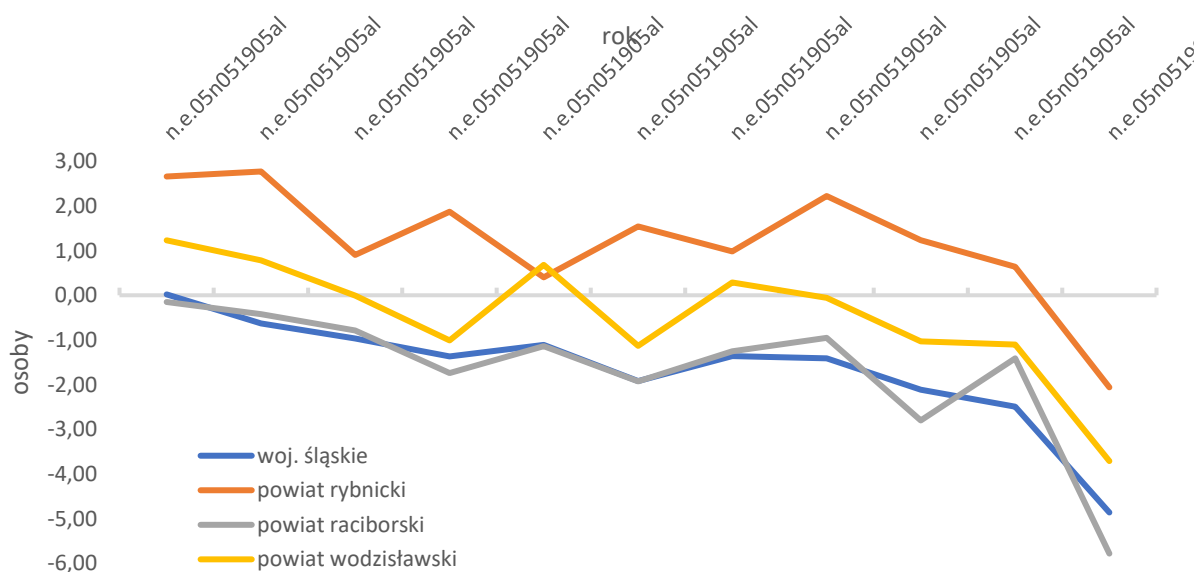
Tabela 2. Liczba ludności na 1 km² w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i województwie śląskim oraz w gminach powiatu rybnickiego w roku 2010 i 2020

Liczba ludności na 1 km ² w powiatach			Liczba ludności na 1 km ² w gminach		
	2010	2020		2010	2020
woj. śląskie	376	364	Czerwionka-Leszczyny	365	366
powiat rybnicki	340	350	Gaszowice	457	497
powiat raciborski	203	198	Jejkowice	519	551
powiat wodzisławski	552	546	Lyski	165	169
			Świerklany	481	519

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

We wszystkich powiatach ziemskich subregionu zachodniego przyrost naturalny w 2020 roku przyjął ujemne wartości. Pod tym względem najwyższą wartość wykazał powiat rybnicki -161 osób. Powiat wodzisławski wykazał -582 osoby, a powiat raciborski -624 osoby. W 2010 roku ujemną wartość wskaźnika przyjął powiat raciborski -16 osób. Pozostałe powiaty wykazały 195 osób w powiecie wodzisławskim i 201 osób w powiecie rybnickim.

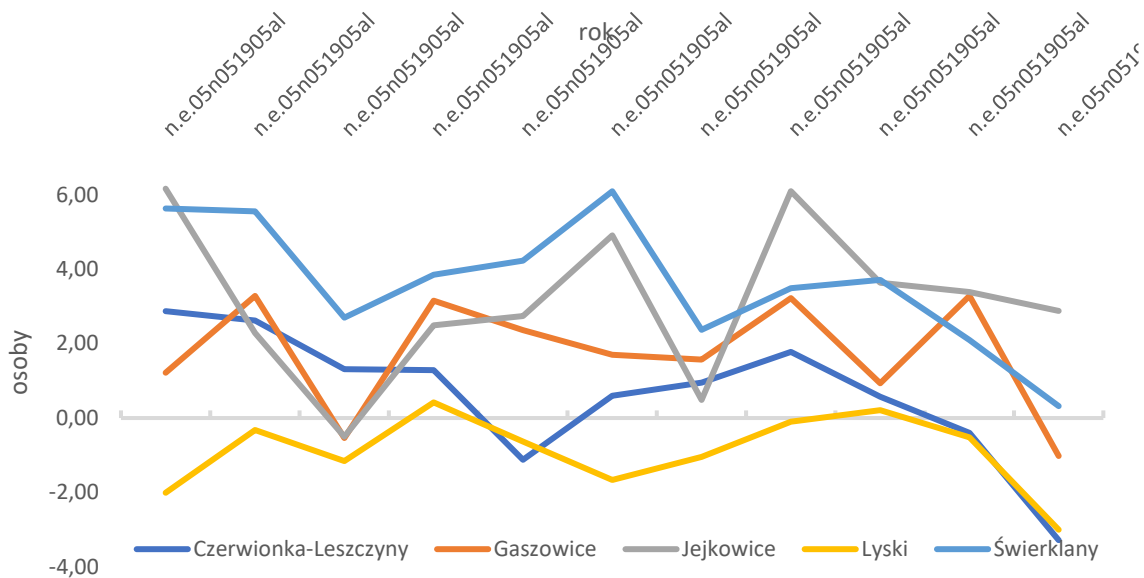
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i województwie śląskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wśród gmin powiatu rybnickiego w 2020 roku najniższą wartość przyrostu naturalnego na 100 mieszkańców wykazała gmina Czerwionka-Leszczyny -138 osób, a najwyższą Jejkowice 12 osób. Ponadto tylko gmina Świerklany wykazała dodatnią wartość wskaźnika, która wyniosła 4 osoby.

Wykres 3. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminach powiatu rybnickiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku powiat rybnicki jako jedyny w subregionie zachodnim powiat ziemski charakteryzował się dodatnią wartością wskaźnika migracji wynoszącym 139 osób. Jednocześnie w 2010 roku wyniósł 178 osób. Powiat wodzisławski w 2020 roku wykazał -73 osoby, a powiat raciborski -129 osób, gdzie wartość wskaźnika w 2010 roku wyniosła odpowiednio 155 osób i 51 osób. W gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku najwyższą wartość salda migracji wykazała gmina Lyski 85 osób, a najmniejszą Czerwionka-Leszczyny -77 osób.

Pod względem skumulowanego salda migracji również jedynie powiat rybnicki wykazał wartość dodatnią na poziomie 1295 osób. Powiat wodzisławski i raciborski wykazały kolejno -749 osób i -831 osób.

Powiat rybnicki w 2020 roku cechował się saldem migracji na 1000 osób na poziomie 1,8 osoby, co było wartością niższą w stosunku do 2010 roku o 0,6 osoby. Powyżej średniej wojewódzkiej kształtującej się na poziomie -0,8 osoby w 2020 roku znalazł się powiat wodzisławski z wartością wskaźnika na -0,5 osoby i powiat raciborski -1,2 osoby.

Analizując gminy powiatu rybnickiego, ujemne wartości wskaźnika w 2020 roku wykazała jedynie gmina Czerwionka-Leszczyny -1,8 osoby, natomiast najwyższą dodatnią wartością charakteryzuje się gmina Lyski z wartością wskaźnika 8,8 osoby.

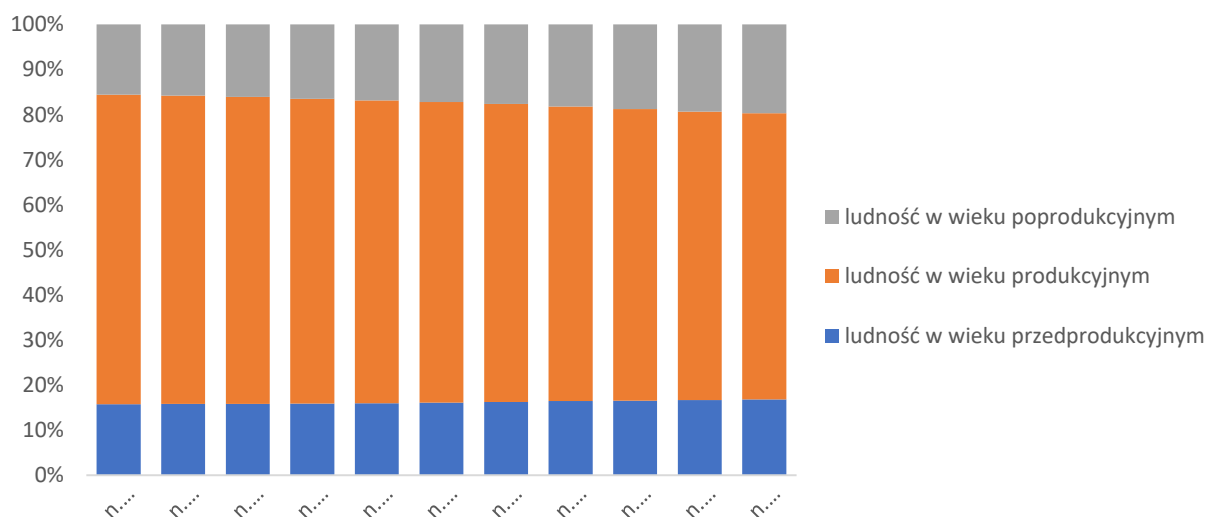
Tabela 3 Saldo migracji na 1000 osób w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i województwa śląskiego i w gminach powiatu rybnickiego w roku 2010 i 2020

Saldo migracji na 1000 osób w powiatach			Saldo migracji na 1000 osób w gminach		
	2010	2020		2010	2020
woj. śląskie	-1,1	-0,8	Czerwionka-Leszczyzny	-1,0	-1,8
powiat rybnicki	2,4	1,8	Gaszowice	10,1	4,6
powiat raciborski	0,5	-1,2	Jejkowice	8,5	3,4
powiat wodzisławski	1,0	-0,5	Lyski	2,3	8,8
			Świerklany	6,5	5,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku powiat rybnicki pod względem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wykazał wartość wskaźnika na poziomie 32,6 osoby. Była to najniższa wartość w stosunku do pozostałych powiatów ziemskich subregionu zachodniego. Powiat raciborski wykazał w danym roku 35,9 osoby, a powiat wodzisławski 36,6 osoby. Jednocześnie w województwie śląskim wartość wskaźnika wyniosła 40,2 osoby. W stosunku do 2010 roku we wszystkich powiatach ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrosła o 8,6 w powiecie rybnickim, 9,7 w powiecie wodzisławskim i 10,6 w powiecie raciborskim z poziomu kolejno 24,0 osoby, 26,9 osoby i 25,3 osoby. W gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku najwyższą wartość wskaźnika wykazała gmina Lyski 33,9 osoby, a najmniejszą gmina Jejkowice 28,7 osoby.

Wykres 4. Udział ludności² przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej w powiecie rybnickim w latach 2010-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

² ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowią osoby w wieku 14 lat i mniej.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowią kobiety w wieku 15-59 lat, a mężczyźni w wieku 15-64 lata

Ludność w wieku przedprodukcyjnym w powiecie rybnickim systematycznie wzrasta, osiągając poziom w 2020 roku 13 126 osób. Była to jednocześnie najniższa wartość spośród pozostałych analizowanych powiatów. W tym samym roku powiat raciborski osiągnął wartość 14 346 osób, a powiat wodzisławski 24 187 osób. W stosunku do 2010 roku powiat rybnicki wykazał wzrost o 1 130 osób z poziomu w danym roku 11 996 osób. Powiat wodzisławski wykazał wzrost o 382 osoby z poziomu 23 805 osób, a jako jedyny analizowany powiat – raciborski wykazał spadek w stosunku do 2010 o -415 osób z poziomu 14 761. Największą liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym w powiecie rybnickim wykazała gmina Czerwionka-Leszczyny 6 979 osób, a najmniej Lyski 743 osoby. W powiecie rybnickim od 2011 roku obserwuje się stały ubytek liczby osób w wieku produkcyjnym. W 2020 roku wartość wskaźnika wyniosła 49 625 osób. W porównaniu od pozostałych analizowanych powiatów była to wartość najniższa. Powiat raciborski w tym samym roku wykazał 69 249 osób, a powiat wodzisławski 98 067 osób. W stosunku do 2010 roku największy ubytek zanotował powiat wodzisławski -9 002 osoby z poziomu 107 069 osób i powiat raciborski -7 759 osób z poziomu 77 008 osób. Natomiast w powiecie rybnickim zanotowano spadek na poziomie -2 511 osób z poziomu 52 136 osób w danym roku. Wśród gmin powiatu rybnickiego w 2020 roku najwyższą wartość wskaźnika zanotowały Świerklany 7 951 osób, a najmniejszą Jejkowice 2 707 osób.

W odniesieniu do liczby ludności w wieku poprodukcyjnym powiat rybnicki wykazał w 2020 roku 15 415 osób, była to wartość wyższa w stosunku do 2010 roku o 3 552 osoby, która wyniosła w danym roku 11 863 osoby. W powiecie raciborskim w 2020 roku wykazano 23 815 osób i była to wartość wyższa do początku analizowanego okresu o 5 353 osoby, kiedy wyniosła ona 18 462 osoby. Powiat wodzisławski wykazał w 2020 roku 34 325 osób w wieku poprodukcyjnym – w stosunku do 2010 była wyższa o 6 957 osób, a wyniosła w danym roku 27 368 osób. Analizując poszczególne gminy powiatu rybnickiego, najwyższą wartość w 2020 roku wykazała gmina Czerwionka-Leszczyny 8 440 osób, a najmniejszą Jejkowice 735 osób.

Tabela 4. Udział ludności przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej w gminach powiatu rybnickiego w roku 2010 i 2020

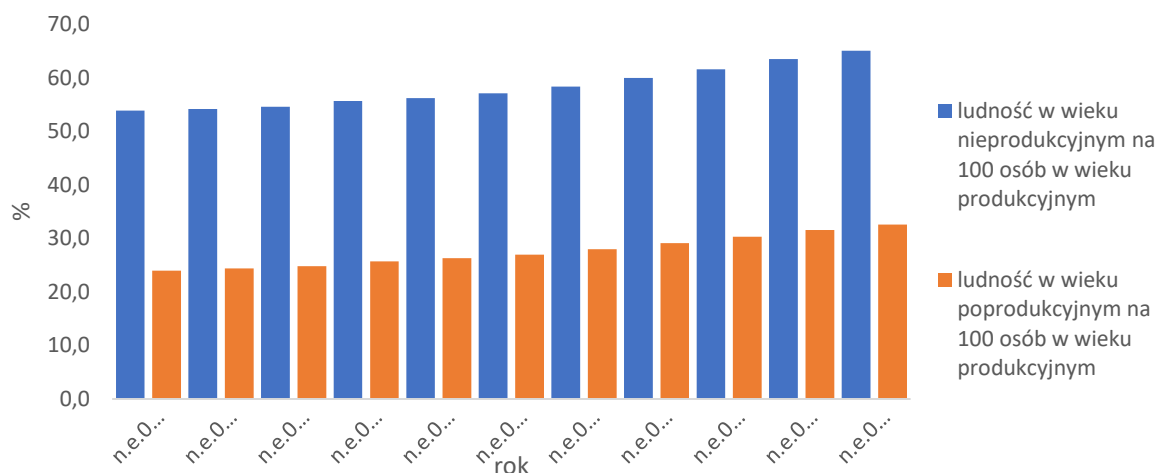
Nazwa gminy	Ludność w wieku przedprodukcyjnym		Ludność w wieku produkcyjnym		Ludność w wieku poprodukcyjnym	
	2010	2020	2010	2020	2010	2020
Czerwionka-Leszczyny	6 399	6 979	28 807	26 490	6 678	8 440
Gaszowice	1 489	1 720	6 158	6 201	1 424	1 935
Jejkowice	708	743	2 705	2 707	525	735
Lyski	1 368	1 360	6 538	6 276	1 559	2 040
Świerklany	2 032	2 324	7 928	7 951	1 677	2 265

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik obciążenia demograficznego systematycznie wzrasta w powiecie rybnickim i w 2020 roku osiągnął wartość 65,1 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Mniej korzystnie pod tym względem wypada powiat wodzisławski z wartością wskaźnika na poziomie 67,0 osób. W powiecie raciborskim wskaźnik ten kształtował się na poziomie 61,8 osoby. Wszystkie powiaty zanotowały wartości poniżej średniej wojewódzkiej, która wyniosła w 2020 roku 69,3 osoby. W stosunku do 2010 roku we wszystkich powiatach

nastąpił proces starzenia się społeczności lokalnej.

Wykres 5. Obciążenie demograficzne w powiecie rybnickim w latach 2010-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pod tym względem w gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku najwyższą wartość zanotowała gmina Gaszowice 68,0 osoby oraz Świerklany 66,1, a najmniejszą gmina Lyski 61,0 oraz gmina Jejkowice 63,2 osoby.

Tabela 5. Obciążenie demograficzne w gminach powiatu rybnickiego w roku 2010 i 2020

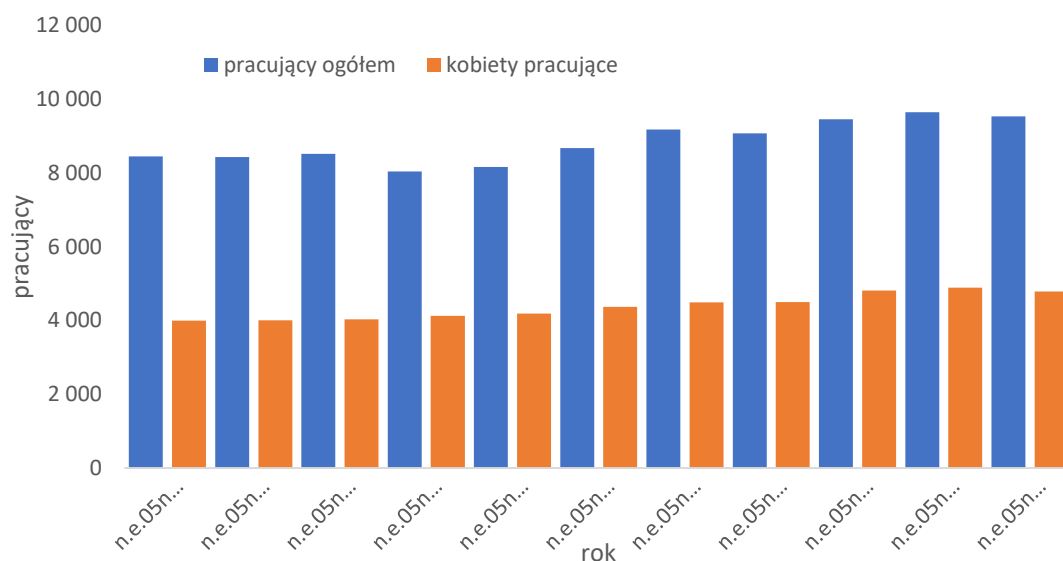
Nazwa gminy	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym		Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	
	2010	2020	2010	2020
Czerwionka-Leszczyń	53,5	65,3	24,5	33,3
Gaszowice	55,1	68,0	24,3	33,0
Jejkowice	52,7	63,2	20,4	28,7
Lyski	53,4	61,0	25,3	33,9
Świerklany	55,6	66,1	22,4	30,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Lokalny rynek pracy

W powiecie rybnickim liczba pracujących w analizowanym okresie przyjmuje trend wzrostowy, jedynie w latach 2011, 2013, 2017 i 2020 zanotowano niewielkie spadki. W ogólnym rozrachunku liczba pracujących wzrosła. Jednocześnie wskaźnik liczby kobiet pracujących w przedziale lat 2010-2019 nie zmniejszał się. Dopiero rok 2020 przyniósł niewielkie spadki w zatrudnieniu.

Wykres 6. Liczba pracujących ogółem oraz pracujących kobiet w powiecie rybnickim w latach 2010-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku liczba zatrudnionych w powiecie rybnickim wyniosła 9 537 pracujących, natomiast powiat raciborski liczył 26 821 pracujących a powiat wodzisławski 29 256 pracujących. W stosunku do 2010 roku tylko powiat wodzisławski zanotował spadek w liczbie zatrudnienia wynoszący -1 570 pracujących. Pozostałe powiaty wykazały wzrost zatrudnienia o 1 086 pracujących w powiecie rybnickim i 5 294 pracujących w powiecie raciborskim. Dodatkowo wszystkie powiaty zarejestrowały wzrost zatrudnienia kobiet w stosunku do 2010 roku o 1 833 pracujących w powiecie raciborskim, 789 pracujących w powiecie rybnickim i 44 pracujących w powiecie wodzisławskim. W powiecie rybnickim największe zatrudnienie w 2020 roku zanotowano w gminie Czerwionka-Leszczyny 4 952 pracujących, z czego 2 661 pracujących stanowiły kobiety, a najmniej wykazała gmina Jejkowice 565 pracujących, z czego kobiety stanowiły 238 pracujących. Najwyższa wartość pracujących na 1000 mieszkańców charakteryzowała gminę Lyski – 144,4, najniższa natomiast Gaszowice – 86,0. Należy zauważyć, że w okresie 2010-2020 we wszystkich gminach powiatu poza gminą Świerklany wzrosła aktywność zawodowa.

Tabela 6. Pracujący w gminach powiatu rybnickiego w latach 2010-2020

Nazwa gminy	Pracujący ogółem		Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących		Pracujący ogółem na 1000 mieszkańców	
	2010	2020	2010	2020	2010	2020
Czerwionka-Leszczyny	4 268	4 952	55%	54%	101,9	118,2
Gaszowice	597	848	41%	48%	65,8	86,0
Jejkowice	480	565	41%	42%	121,9	135,0
Lyski	1 121	1 397	53%	55%	118,4	144,4
Świerklany	1 985	1 775	32%	40%	170,6	141,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powiat rybnicki w 2020 roku wykazał udział pracujących w stosunku do województwa śląskiego na poziomie 0,77%. W odniesieniu do 2010 roku wartość ta zwiększyła się o 0,06 pp. Powiat raciborski wykazał 2,17%, była to wyższa wartość w stosunku do początku analizowanego okresu o 0,35 pp. Powiat wodzisławski jako jedyny wykazał spadek wskaźnika w badanym czasookresie o -0,23 pp. i wyniósł w 2020 roku 2,37%.

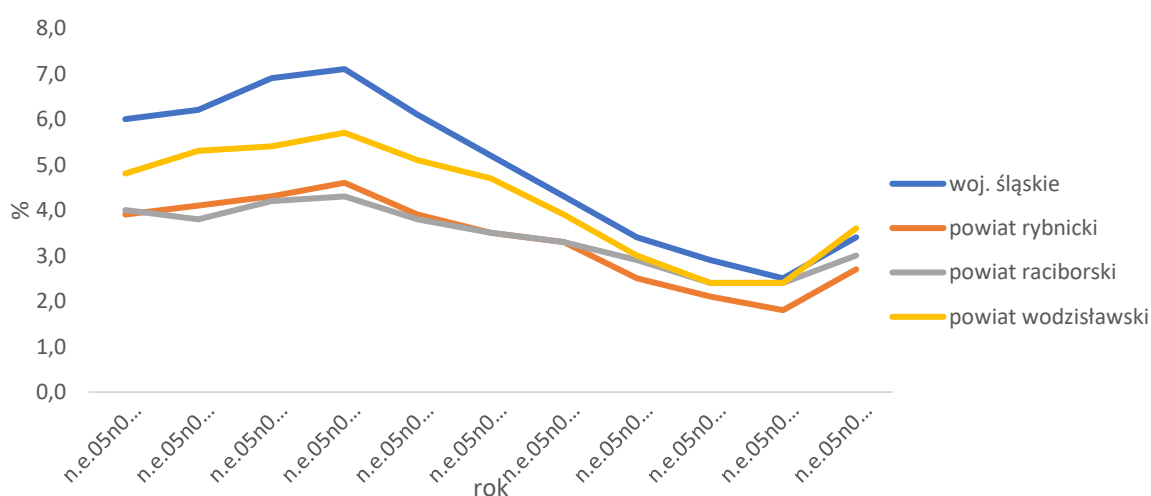
Tabela 7. Udział pracujących w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w stosunku do województwa w roku 2010 i 2020

	Udział pracujących ogółem w województwie śląskim		Udział pracujących ogółem w powiecie rybnickim		
	2010	2020	2010	2020	
powiat rybnicki	0,71	0,77	Czerwionka-Leszczyny	50,5	51,9
powiat raciborski	1,82	2,17	Gaszowice	7,1	8,9
powiat wodzisławski	2,61	2,37	Jejkowice	5,7	5,9
			Lyski	13,3	14,6
			Świerklany	23,5	18,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

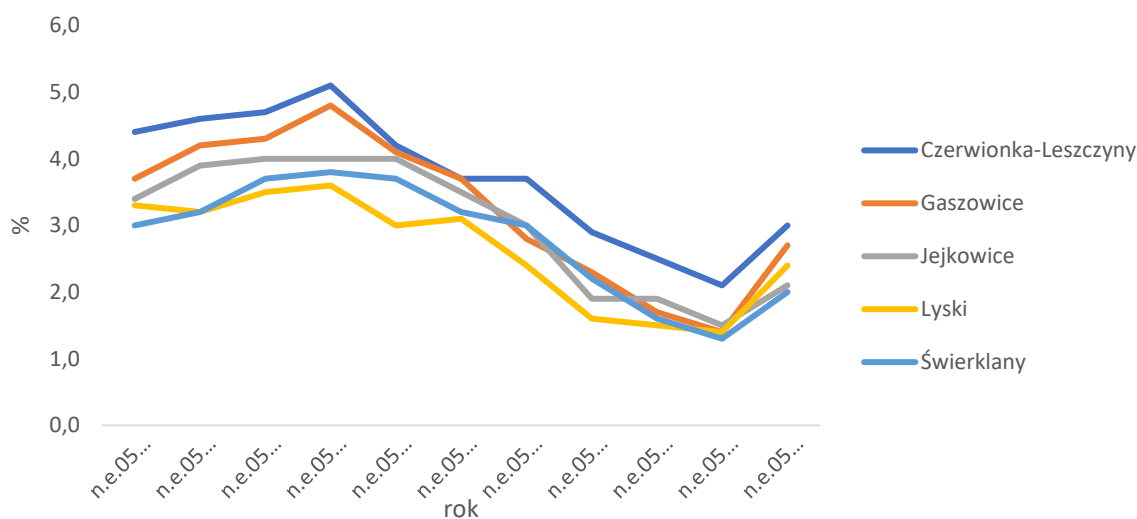
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie rybnickim w 2020 roku wyniósł 2,7%. W stosunku do pozostałych powiatów subregionu była to wartość najniższa. Powiat raciborski wykazał 3,0%, a powiat wodzisławski 3,6%. W odniesieniu do 2010 roku, gdzie wartość wskaźnika wyniosła kolejno 3,9%, 4,0% i 4,8%, zmalała we wszystkich powiatach o kolejno -1,2 pp., -1,0 pp. i -1,2 pp. Jednocześnie w województwie śląskim wartość wskaźnika w 2020 roku wyniosła 3,4% i zmalała w stosunku do 2010 roku o -2,6 pp. z poziomu 6,0%.

Wykres 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%] w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i województwie śląskim w latach 2010-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 8. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%] w gminach powiatu rybnickiego w latach 2010-2020

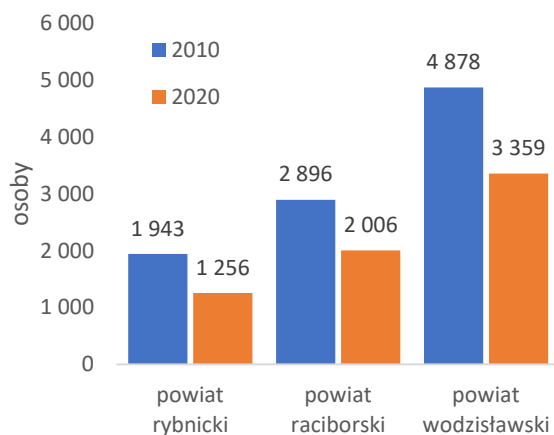
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w 2020 roku w stosunku do 2010 we wszystkich powiatach ziemskich subregionu zachodniego zmniejszył się, osiągając wartość 1 256 osób w powiecie rybnickim, 2 006 osób w powiecie raciborskim i 3 359 osób w powiecie wodzisławskim. Zanotowane spadki wyniosły kolejno -687 osób, -890 osób i -1 519 osób, gdzie w punkcie początkowym wykazały wartości na poziomie kolejno 1 943 osoby, 2 896 osób i 4 878 osób.

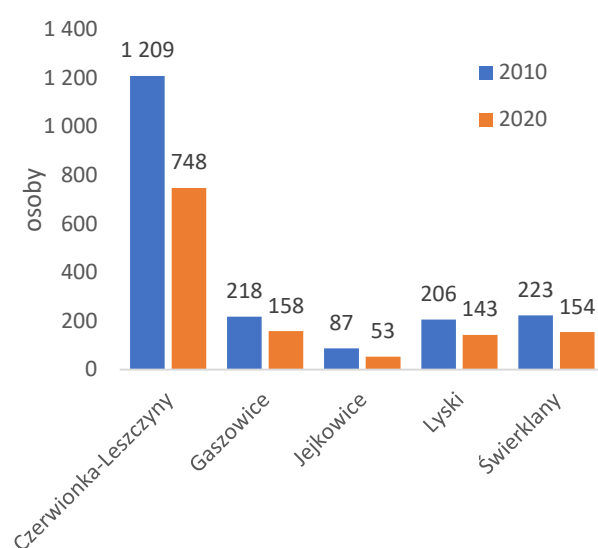
Bezrobocie rejestrowane wśród kobiet w 2020 roku wyniosło 771 osób w powiecie rybnickim, 1 205 osób w powiecie raciborskim, 1 973 osoby w powiecie wodzisławskim. W stosunku do roku 2010 wszystkie powiaty zarejestrowały spadek tego wskaźnika o kolejno -403 osoby, -436 osób oraz -972 osoby. Wynoszące w danym okresie kolejno 1 174 osoby, 1 641 osób i 2 945 osób.

W odniesieniu do gmin powiatu rybnickiego najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych wykazała gmina Czerwionka-Leszczyzny 748 osób, z czego 467 stanowiły kobiety. A najmniej zanotowała gmina Jejkowice 53 osoby, z czego 32 osoby stanowiły kobiety.

Wykres 9. Bezrobocie rejestrowane ogółem w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w roku 2010 i 2020

Wykres 10. Bezrobocie rejestrowane ogółem w gminach powiatu rybnickiego w roku 2010 i 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pomoc społeczna

Na terenie powiatu rybnickiego na koniec 2020 roku funkcjonowały 3 placówki pomocy społecznej, w tym 1 dom pomocy społecznej funkcjonujący w gminie Lyski. Poza domem pomocy społecznej placówki pomocy społecznej działały jedynie w gminie Czerwionka-Leszczyzna, tj.: placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej oraz schronisko dla bezdomnych. Na terenie powiatu łączna liczba miejsc w placówkach pomocy społecznej wyniosła 223 i była zaledwie o 4 miejsca wyższa niż w 2010 roku. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców powiat rybnicki dysponowała 28,5 miejscami i jest to wskaźnik niższy niż średnio w powiecie, gdzie kształtuje się on na poziomie 61,1 miejsca na 10 tys. mieszkańców i na zbliżonym poziomie jak w powiecie wodzisławskim.

POPRAWIAJĄCA SIĘ
SYTUACJA W ZAKRESIE
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH

Tabela 8 Miejsca i placówki pomocy społecznej na koniec 2020 roku

	Placówki (z filiami)	Domy pomocy społecznej	Miejsca (łącznie z filiami)	Miejsca (łącznie z filiami) na 10 tys. ludności
powiat rybnicki	3	1	223	28,5
powiat wodzisławski	6	2	426	27,2
powiat raciborski	7	3	656	61,1
Rybnik	4	1	285	20,8
Żory	3	1	69	11,0
gminy powiatu rybnickiego				

Czerwionka-Leszczyzny	2	0	100	23,9
Lyski	1	1	123	127,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Należy stwierdzić wraz z poprawiającą się sytuacją na rynku pracy następuje zmniejszenie skali osób, którym udziela się pomocy z systemu pomocy społecznej.

Na koniec 2020 roku w powiecie rybnickim było 1247 beneficjentów pomocy społecznej. Było to aż o 59% mniej niż w roku 2010. Należy podkreślić, że wśród wszystkich powiatów subregionu zachodniego powiat rybnicki charakteryzuje się najwyższym spadkiem liczby beneficjentów pomocy społecznej w latach 2010-2020, wynoszącym 59%.

Wśród gmin powiatu rybnickiego największa liczba osób korzystających z pomocy społecznej charakteryzowała na koniec 2020 roku gminę Czerwionka-Leszczyzny (673 osoby), jednocześnie w gminie tej odnotowano największy spadek osób korzystających z systemu pomocy społecznej, tj. o 65%, natomiast najmniejszy spadek odnotowano w gminie Gaszowice – 44%.

Tabela 9 Beneficjenci pomocy społecznej w powiatach subregionu zachodniego i gminach powiatu rybnickiego

	2010	2020	Zmiana 2020/2010
powiat rybnicki	3040	1247	-59%
powiat raciborski	4929	2319	-53%
powiat wodzisławski	6681	3325	-50%
Rybnik	5854	3864	-34%
Żory	1917	1007	-47%
gminy powiatu rybnickiego			
Czerwionka-Leszczyzny	1875	673	-64%
Gaszowice	398	224	-44%
Jejkowice	132	63	-52%
Lyski	285	145	-49%
Świerklany	350	142	-59%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców powiat rybnicki charakteryzował się najniższym wskaźnikiem wśród powiatów subregionu zachodniego, którego wartość na koniec 2020 roku wyniosła 159 osób/10 tys. mieszkańców.

Wśród gmin powiatu rybnickiego najmniejszą wartością wskaźnika beneficjentów pomocy na 10 tys. mieszkańców cechuje się gmina Lyski 113 osób, natomiast najwyższa wartość dotyczyła gminy Gaszowice 229.

Tabela 10 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w powiatach subregionu zachodniego i gminach powiatu rybnickiego

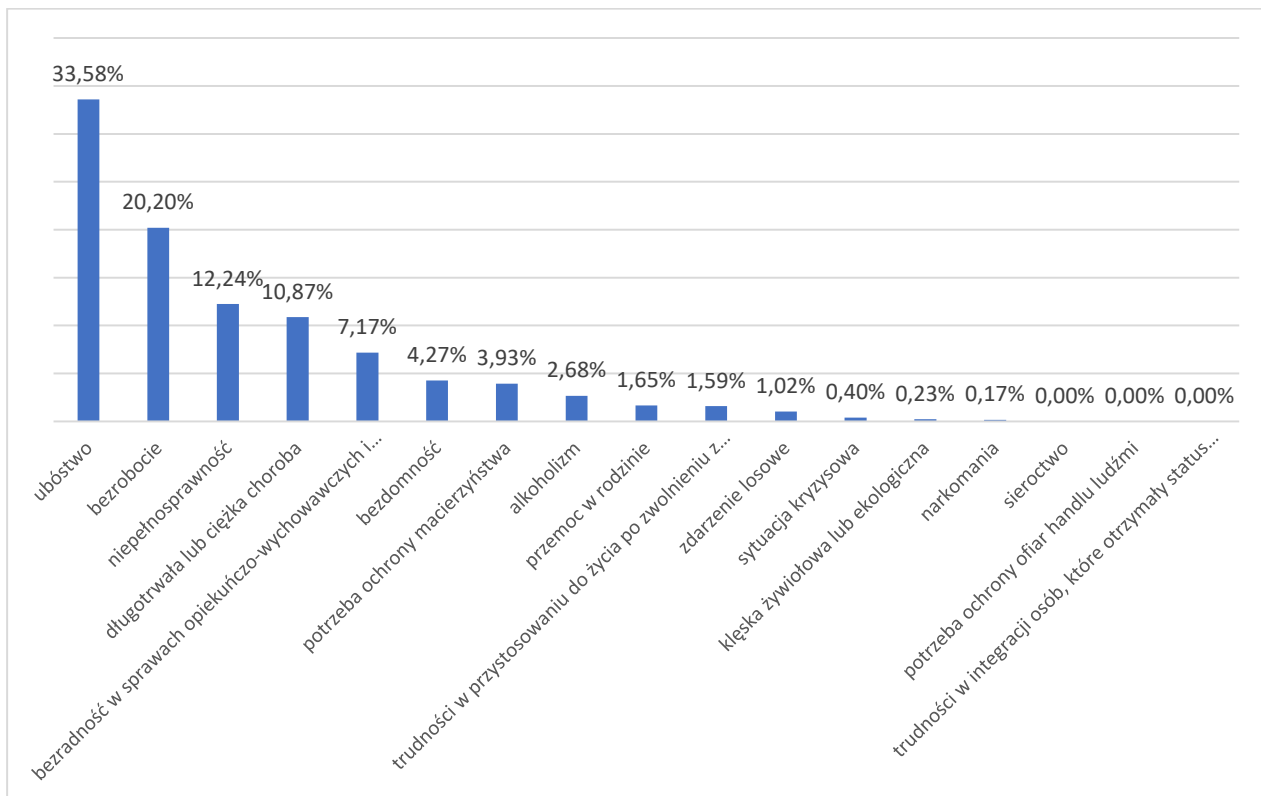
	2010	2020	Zmiana 2020/2010
powiat rybnicki	402	159	-60%

powiat raciborski	447	215	-52%
powiat wodzisławski	423	212	-50%
Rybnik	415	280	-33%
Żory	308	161	-48%
gminy powiatu rybnickiego			
Czerwionka-Leszczyny	449	160	-64%
Gaszowice	442	229	-48%
Jejkowice	339	151	-55%
Lyski	302	150	-50%
Świerklany	303	113	-63%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Do głównych przyczyn przyznania pomocy społecznej dla mieszkańców powiatu rybnickiego na koniec 2020 roku zaliczyć należy: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Wykres 11. Główne przyczyny przyznania pomocy z systemu pomocy społecznej na koniec 2020 roku w powiecie rybnickim (1% beneficjentów)

Usługi edukacyjne

Według Rejestru Szkół i Placówek Oświaty³ w powiecie rybnickim funkcjonowało 67 szkół i placówek oświaty, z czego 22 stanowiły przedszkola, 27 szkoły podstawowe, 8 zespoły szkół i placówki oświaty, 2 licea ogólnokształcące, 1 technikum oraz 7 pozostałych placówek.

W 2019 roku liczba dzieci korzystających z placówek przedszkolnych w powiecie rybnickim wyniosła 2 913 dzieci, co stanowiło 1,9% wszystkich dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie śląskim. Była to najniższa wartość na analizowanym obszarze. Pozostałe powiaty wykazały 3 510 dzieci w powiecie raciborskim (2,3% dzieci w województwie) oraz 5 330 dzieci w powiecie wodzisławskim (3,4% dzieci w województwie). W stosunku do 2010 roku liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym zwiększyła się o 532 dzieci w powiecie raciborskim, 876 dzieci w powiecie rybnickim i 1 255 dzieci w powiecie wodzisławskim. Jednocześnie najwięcej dzieci uczęszczających do przedszkola w 2019 roku wykazała gmina Czerwionka-Leszczyny, pozostałe gminy nie przekroczyły 1000 dzieci, a najmniej odnotowała gmina Jejkowice 160 dzieci.

Tabela 11. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i w gminach powiatu rybnickiego w roku 2010 i 2019

Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat w powiatach				
Nazwa powiatu	2010		2019	
	Liczba dzieci	Udział dzieci w województwie [%]	Liczba dzieci	Udział dzieci w województwie [%]
powiat rybnicki	2 046	1,6	2 913	1,9
powiat raciborski	2 978	2,4	3 510	2,3
powiat wodzisławski	4 075	3,2	5 330	3,4
Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat w gminach				
Nazwa gminy	2010		2019	
	Liczba dzieci	Udział dzieci w powiecie [%]	Liczba dzieci	Udział dzieci w powiecie [%]
Czerwionka-Leszczyny	1 116	54,5	1 487	51,0
Gaszowice	225	11,0	378	13,0
Jejkowice	95	4,6	160	5,5
Lyski	262	12,8	343	11,8
Świerklany	348	17,0	545	18,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na koniec 2020 roku w gminach powiatu rybnickiego działały 27 szkoły podstawowe, w których było łącznie 361 oddziałów i uczyło się 6778 uczniów. Ponadto na bazę edukacyjną w powiecie

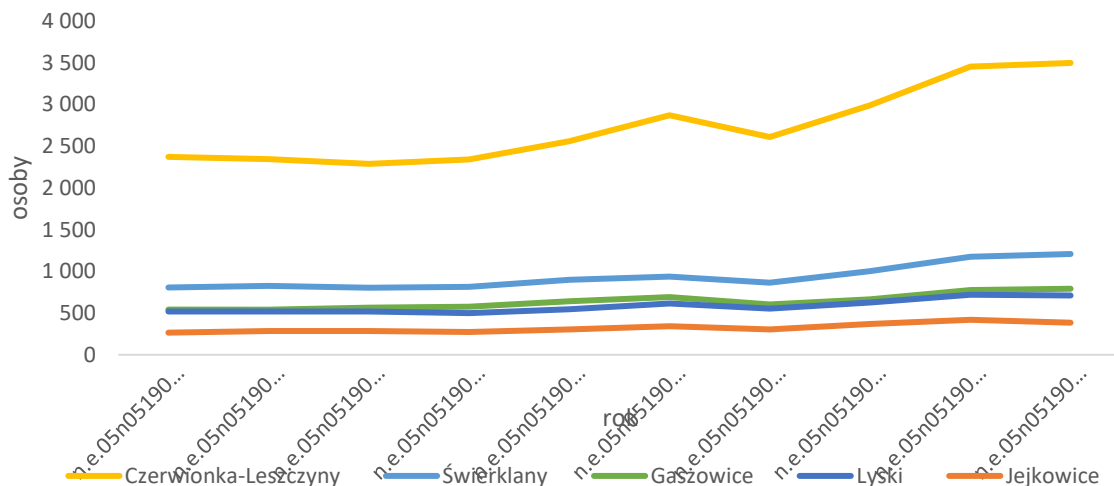
³ Źródło: Wyszukiwarka szkół i placówek oświatowych Ministerstwa Edukacji i Nauki, <https://rspo.gov.pl/>

składają się 4 szkoły ponadpodstawowe, w tym szkoła branżowa I stopnia oraz szkoła ogólnokształcąca, zlokalizowane w gminie Czerwionka-Leszczyny, w których uczyło się łącznie na koniec 2020 roku 907 uczniów.

Należy tu podkreślić specyfikę funkcjonalną obszaru powiatu rybnickiego, który gminy otaczają miasto Rybnik oferujące szeroką ofertę kształcenia na poziomie podstawowym oraz w szczególności ponadpodstawowym.

Liczba uczniów w szkołach podstawowych w powiecie rybnickim systematycznie wzrasta z wyjątkiem roku 2012 i 2016, gdzie zarejestrowano niewielkie spadki wskaźnika w stosunku do roku poprzedniego. W 2019 roku liczba uczniów w powiecie wyniosła 6 592 osoby. Była to najniższa wartość zarejestrowana na analizowanym obszarze. W stosunku do 2010 roku liczba uczniów wzrosła o 2 087 osób z poziomu 4 505 osób. W powiecie raciborskim w 2019 roku wykazano 7 430 uczniów, była to wartość wskaźnika wyższa w stosunku do 2010 roku o 1 780 osób, a wynosiła 5 650 osób. Powiat wodzisławski wykazał w 2019 roku 12 528 osób uczących się w szkołach podstawowych. Była to wartość wyższa w stosunku do 2010 roku, która wyniosła 8 875 osób o 3 653 osoby. W gminach powiatu rybnickiego najwyższą wartość wskaźnika wykazała Czerwionka-Leszczyny 3 496 osób, a najmniejszą gmina Jejkowice 386 osób.

Wykres 12. Uczniowie szkół podstawowych w gminach powiatu rybnickiego w latach 2010-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku w powiecie rybnickim funkcjonowały 2 żłobki oraz 1 klub dziecięcy. Wszystkie te placówki znajdowały się w Czerwionce-Leszczynach. Liczba miejsc w żłobkach wyniosła 38, a w klubach dziecięcych 20. W gminach powiatu wzrasta sieć placówek przedszkolnych. Na koniec roku 2020 funkcjonowały tu 22 placówki (o 4 więcej niż w 2010). Najwięcej placówek funkcjonowało w gminie Czerwionka-Leszczyny -10, natomiast najmniej, tj. 1, w gminie Jejkowice.

Najwięcej etatów w przedszkolach i szkołach podstawowych w 2019 roku wykazano w powiecie wodzisławskim – kolejno 339,21 etatu i 948,38 etatu. Powiat raciborski odnotował wartość wskaźnika na poziomie kolejno 285,22 etatu i 675,36 etatu. Powiat rybnicki wykazał

najmniejszą liczbę etatów z wartościami wskaźników wynoszącymi kolejno 178,80 etatu i 513,21 etatu. Ze względu na liczbę etatów w przedszkolach i szkołach podstawowych w powiecie rybnickim najwyżej uplasowała się gmina Czerwionka-Leszczyny z wartościami kolejno 89,38 etatu i 261,13 etatu, a po przeciwnej stronie znalazła się gmina Jejkowice z wartościami kolejno 8,84 etatu i 29,97 etatu.

Tabela 12. Etaty w przedszkolach i szkołach podstawowych w powiatach ziemskich subregionu zachodniego oraz w gminach powiatu rybnickiego w 2019 roku

Nazwa powiatu	Etaty w przedszkolach – bez specjalnych	Etaty w szkołach podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych
powiat rybnicki	178,80	513,21
powiat raciborski	285,22	675,36
powiat wodzisławski	339,21	948,38
Nazwa gminy	Etaty w przedszkolach – bez specjalnych	Etaty w szkołach podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych
Czerwionka-Leszczyny	89,38	261,13
Gaszowice	20,14	65,61
Jejkowice	8,84	29,97
Lyski	18,40	70,51
Świerklany	42,04	85,99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Środowisko⁴

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest emisja zanieczyszczeń pochodzących z procesów spalania paliw stałych, ciekłych i gazowych w celach energetycznych i technologicznych. W kolejnych podrozdziałach opisano systemy energetyczne znajdujące się na terenie powiatu i określono ich wpływ na stan powietrza atmosferycznego.

JAKOŚĆ POWIETRZA

Podstawową masę zanieczyszczeń odprowadzanych do atmosfery stanowi dwutlenek węgla. Jednak najbardziej uciążliwe składniki spalin to przede wszystkim dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i pył. W mniejszych ilościach emitowane są również chlorowodór, różnego rodzaju węglowodory aromatyczne i alifatyczne. Wraz z pyłem emitowane są również metale ciężkie, pierwiastki promieniotwórcze i wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, a wśród nich benzoalfapiren, uznawany za jedną z bardziej znaczących substancji kancerogennych.

Obszar powiatu rybnickiego należy do prawostronnego dorzecza Odry. Główne ciekie rzeczne występujące na tym terenie to: Bierawka, Sumina, Ruda, Szotkówka, Nacyl, Gzel, Kłokocinka, Boguszowicki. Obszar powiatu charakteryzuje się występowaniem znacznej liczby cieków powierzchniowych i wód stojących.

ZASOBY WODNE

Bierawka – jest największym ciekim powiatu rybnickiego. Bierze swój początek na terenie

4 PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU RYBNICKIEGO NA LATA 2019-2022 Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY NA LATA 2023-2025

sąsiedniej gminy Orzesze, na wysokości około 310 m n.p.m. Przepływa przez gminę Czerwionka-Leszczyny. Jej długość całkowita wynosi 55,5 km, a powierzchnia 394 km². Do Bierawki dopływają potoki: Szczygłowski, Jordanek, Książenicki.

Sumina – źródło rzeki znajduje się na polach w okolicy Krzyżkowic (Pszów). Ciek uchodzi do Rudy. Jego łączna długość wynosi 27,5 km. Przepływa przez gminę Łyski, przez miejscowości: Łyski, Pstrężna, Sumina.

Ruda – źródło rzeki znajduje się w południowej części Żor. Długość całkowita wynosi 52,32 km, a powierzchnia 504,06 km². Rzeka płynie zasadniczo poza granicami gminy, jednak na jej terenie biorą swój początek potoki: z Kamienia, z Przegędzy, Woszczycki.

Szotkówka, której źródła znajdują się w Świerklanach na wysokości około 280 m n.p.m. Rzeka odwadnia cały obszar Świerklan Górnych i Dolnych. W dolinie Szotkówki i jej dopływów występują stawy hodowlane.

Częścią sieci hydrograficznej terenu powiatu są również stawy rybne i niewielkie zbiorniki wodne związane z odkształceniami terenów górniczych i powstawaniem niecek wypełnionych wodą.

Powiat rybnicki wchodzi w skład przedkarpackiego regionu hydrogeologicznego, podregionu rybnickiego. Występują tu dwa piętra wodonośne: zasobniejsze – czwartorzędowe oraz trzeciorzędowe. Główny poziom użytkowy wody występuje tu w utworach czwartorzędowych, na głębokości do 30 m, a przeciętna wydajność studni kształtuje się w przedziale od 2 do 30 m³/h. Piętro wodonośne czwartorzędu charakteryzuje się zróżnicowanymi warunkami hydrogeologicznymi, a jego wodonośność zależy od miąższości i wykształcenia litologicznego osadów. Wyższe warstwy tego poziomu wodonośnego są drenowane przez ciek powierzchniowe zlewni rzek Bierawki i Rudy. Triasowe i trzeciorzędowe piętra wodonośne mają zasięg lokalny i charakteryzują się niewielką zasobnością.

Powiat rybnicki leży w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP). Jest to 345 QDP Rybnik (GZWP w utworach czwartorzędu, obszar 72 km², typ zbiornika – porowy o średniej głębokości ujęć 20-60 m, szacunkowe zasoby dyspozycyjne – 8 tys. m³/dobę). W bezpośrednim sąsiedztwie powiatu, po stronie południowo-wschodniej znajdują się GZWP 346 QDP Pszczyna – Żory.

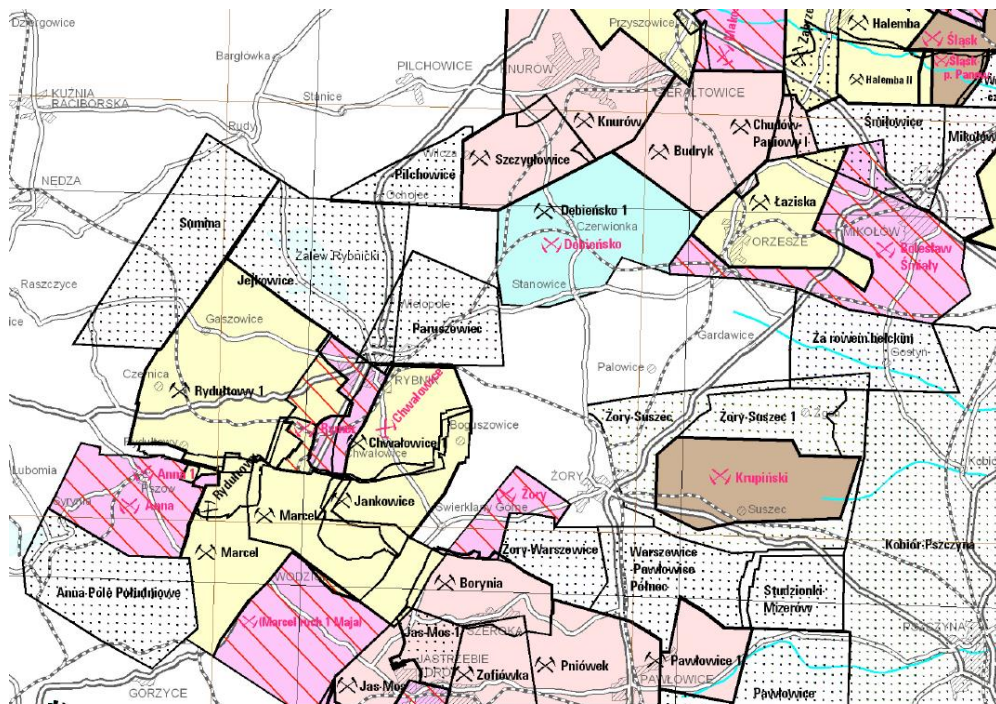
Złoża kopalin to naturalne skupienia minerałów, których wydobycie może przynieść korzyść gospodarczą. Są rozmieszczone nierównomiernie w przyrodzie, a ich występowanie i możliwość wykorzystania zależą w dużej mierze od budowy geologicznej.

ZASOBY NATURALNE

W 2019 roku zostały opracowane mapy rozmieszczenia wszystkich surowców na terenie całej Polski pn.: „Bilans złóż zasobów kopalin w Polsce według stanu na 30 grudnia 2018 roku”. Według „Bilansu...” na obszarze powiatu rybnickiego występuje:

- Jedno złożo soli kamiennej
- Cztery złoża piasków i żwirów
- Trzy złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej
- Szesnaście złóż węgla kamiennego
- Dziesięć złóż metanu pokładów węgla

Mapa 3. Wycinek mapy rozmieszczenia złóż węgla kamiennego obejmujący powiat rybnicki

Źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl>, 2019

Według danych na lipiec 2019 roku działalność wydobywczą prowadzi:

- Polska Grupa Górnicza SA KWK ROW:
 - Ruch Jankowice
 - Ruch Marcel
 - Ruch Rydułtowy
- JSW SA KWK Borynia-Zofiówka-Jastrzębie
- JSW SA KWK Knurów-Szczygłowie

Z uwagi na fakt, iż na terenie powiatu zlokalizowane są 2 osuwiska aktywne – gmina Świerklany, podjęto decyzję o okresowej kontroli osuwisk wskazanych w „Rejestrze osuwisk powiatu rybnickiego”, który został opracowany w grudniu 2015 roku przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy. Działania prowadzone były pierwotnie trzy razy w roku na osuwiskach zlokalizowanych przy ulicy św. Walentego w Jankowicach oraz na ulicy Strażackiej w Świerklanach. Aktualnie wykonywane są dwie sesje pomiarów. Podyktowane jest to faktem, że osuwisko jest małe oraz względami ekonomicznymi.

Monitoring polega na terenowej i wizualnej kontroli osuwisk i porównaniu stanu powierzchni w stosunku do poprzednich badań. W jej wyniku w okresie 2017-2018 nie zauważono zmian w obrębie obserwowanych terenów.

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej powiat rybnicki położony jest w Krainie Śląskiej, Dzielnica Kędzierzyńsko-Rybnicka, Mezoregion Lasów Raciborskich (KodV.6.b).

ZASOBY
PRZYRODNICZE, W
TYM LEŚNE

Stan zachowania cennych elementów flory i fauny oraz cennych, naturalnych lub półnaturalnych ekosystemów jest na terenie powiatu rybnickiego bardzo zróżnicowany; poza obecnością terenów silnie zmienionych i charakteryzujących się brakiem wartościowych z przyrodniczego punktu widzenia ekosystemów i gatunków, rozpoznano obszary cenne, charakteryzujące się dużym udziałem rzadkich i ginących gatunków. Spośród naturalnych zespołów roślinnych na uwagę zasługują fragmenty dobrze zachowanych grądów (Tilio-Carpinetum) w okolicach Szczekowic, żyznej buczyny sudeckiej (Dentario enneaphyllidis-Fagetum) koło Książenic, borów bagiennych (Vaccinio uliginosi-Pinetum) i olsów (Ribeso nigri-Alnetum) w różnych częściach powiatu.

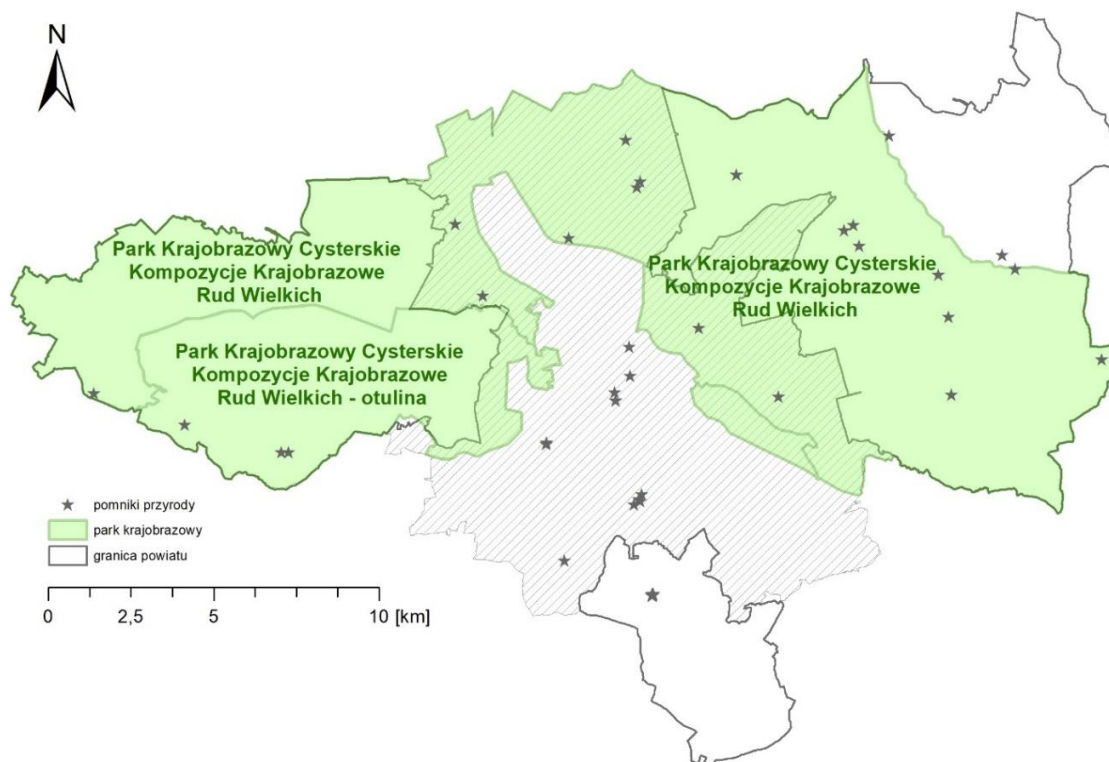
W obrębie powiatu rybnickiego stopień dominacji siedlisk sztucznych jest zróżnicowany i wynosi on około 5% w niektórych fragmentach zdominowanych przez lasy w okolicach Szczekowic, około 40% na terenach gminy Łyski i blisko 100% w rejonie Leszczyn, Świerklan, Gaszowic i Jejkowic.

Do siedlisk o znaczeniu europejskim zalicza się:

- łągi: wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe
- bory bagienne
- starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami ze związku Nympheion i Potamion
- łąki świeże, użytkowane ekstensywnie
- żyzne buczyny
- grąd subkontynentalny
- kwaśne buczyny

Park Krajobrazowy „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich” powstał na mocy Rozporządzenia Wojewody Katowickiego Nr 181/93 z dnia 23 listopada 1993 roku. Park obejmuje obszar 493,87 km², w tym 127 km² to obszar powiatu rybnickiego. Powierzchnia otuliny wynosi 140,10 km². Ochroną prawną objęto zwarte połączenie lasów rudzkich i pszczyńskich, łąki i nieużytki towarzyszące gęstej sieci rzecznej, a także bardzo tu popularne stawy rybne oraz inne elementy przestrzenne, bezpośrednio lub pośrednio związane z zapoczątkowaną tu 750 lat temu działalnością cystersów. Wzajemne przenikanie się elementów przyrodniczych i kulturowych stanowi charakterystyczną cechę tego obszaru. Ważną przesłanką utworzenia Parku była ochrona korytarza ekologicznego łączącego dorzecza górnej Wisły i górnej Odry, a poprzez Bramę Morawską również struktury przyrodnicze Europy Środkowej ze strukturami przyrodniczymi Europy Południowej.

Mapa 4. Obszar parku krajobrazowego oraz pomniki przyrody w powiecie rybnickim i mieście Rybnik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUGIK i RDOŚ

Rolnictwo⁵

Na terenie powiatu rybnickiego typy gleb związane są z budową geologiczną przypowierzchniowych warstw gruntu, warunkami klimatycznymi oraz stosunkami wodnymi. Przeważają gleby średnio urodzajne, głównie bielcowe, gleby bielcowo-brunatne, wytworzone na piaskach gleby mułowcowo-bagiennej. Gminy należące do powiatu są rozwinięte pod względem rolniczym, gdzie uprawia się głównie zboża, rośliny przemysłowe, ziemniaki i warzywa.

W powiecie rybnickim w 2020 roku funkcjonowało 740 gospodarstw rolnych. Gospodarstwa rolne ogółem w powiecie w stosunku do województwa śląskiego stanowiły 1.5% wszystkich gospodarstw rolnych.

Tabela 13 Liczba gospodarstw rolnych oraz gospodarstw indywidualnych w województwie śląskim i powiecie rybnickim w 2020 roku .

	Gospodarstwa rolne ogółem		Gospodarstwa indywidualne	
	Do 1 ha włącznie	Powyżej 1 ha	Do 1 ha włącznie	Powyżej 1 ha
woj. śląskie	1 667	47 980	1 649	47 702
powiat rybnicki	47	693	45	689

⁵ Informacje na dzień 11.01.2022 zostały pozyskane z powszechnego spisu rolnego na rok 2020. Są to dane wstępne, które mogą ulec zmianie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Średnia powierzchnia gruntów ogółem w powiecie w 2020 roku wyniosła 7,0 ha, a użytki rolne stanowiły 6,3 ha. W obu przypadkach była to wartość niższa od średniej wojewódzkiej o 1,7 w przypadku powierzchni gruntów ogółem oraz 1,5 ha w przypadku użytków rolnych ogółem. W odniesieniu do gospodarstw indywidualnych wartości wskaźnika wypadła nieco lepiej, gdzie w stosunku do średniej wojewódzkiej były mniejsze o 1,1 ha w przypadku powierzchni gruntów ogółem i 1,0 ha w przypadku użytków rolnych ogółem.

Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych oraz gospodarstw indywidualnych w województwie śląskim i powiecie rybnickim w 2020 roku [ha]

	Gospodarstwa rolne ogółem		Gospodarstwa indywidualne	
	Grunty ogółem	Użytki rolne ogółem	Grunty ogółem	Użytki rolne ogółem
woj. śląskie	8,7	7,8	8,1	7,3
powiat rybnicki	7,0	6,3	7,0	6,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powierzchnia gospodarstw indywidualnych w powiecie rybnickim wyniosła w 2020 roku 5,2 tys. ha, z czego 5,1 tys. ha stanowiły gospodarstwa powyżej 1 ha i 0,1 tys. ha poniżej 1 ha. W odniesieniu do województwa powierzchnia gospodarstw indywidualnych stanowiła 4,17% gospodarstw do 1 ha oraz 1,28% gospodarstw powyżej 1 ha.

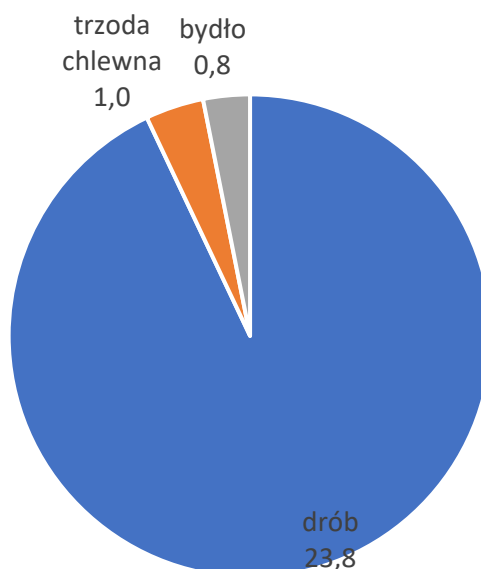
Powierzchnia gospodarstw rolnych i gospodarstw indywidualnych w województwie śląskim i powiecie rybnickim w 2020 roku [tys. ha]

	Gospodarstwa rolne ogółem		Gospodarstwa indywidualne	
	Do 1 ha włącznie	Powyżej 1 ha	Do 1 ha włącznie	Powyżej 1 ha
woj. śląskie	2,7	430,0	2,4	398,4
powiat rybnicki	0,1	5,1	0,1	5,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wyraźną większość pogłównia zwierząt w powiecie rybnickim w 2020 roku stanowił drób – 23,8 tys. sztuk, co wyniosło 5,82% sztuk w województwie. Na pozostałych miejscach znalazła się trzoda chlewna – 1,0 tys. sztuk oraz bydło – 0,8 tys. sztuk, co stanowiło kolejno 0,47% i 0,61% pogłównia w województwie.

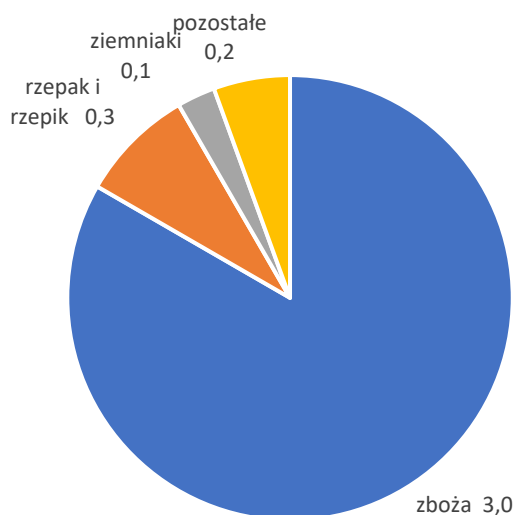
Wykres 13. Pogłowie zwierząt gospodarczych w powiecie rybnickim w 2020 roku [tys. sztuk]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powierzchnię zasiewów w powiecie w 2020 roku głównie stanowiły zboża – 3 tys. ha, było to 1,44% zasiewu w województwie. Rzepak i rzepik został obsiany na 0,3 tys. ha powierzchni, a ziemniaki na 0,1 tys. ha powierzchni, co stanowiło kolejno 2,00% i 1,22% tego typu upraw w województwie.

Wykres 14. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw w powiecie rybnickim w 2020 roku [tys. ha]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W powiecie rybnickim w 2020 roku w gospodarstwach rolnych, w tym gospodarstwach indywidualnych, pracowało 1,6 tys. członków rodzin oraz 0,1 tys. pracowników najętych na stałe. Co stanowiło 1,60% pracujących członków rodzin w województwie i 2,63% pracowników najętych na stałe w województwie. W porównaniu do gospodarstw indywidualnych w województwie udział procentowy wyniósł kolejno 1,60% i 4,55%.

Tabela 14. Pracujący w gospodarstwach rolnych oraz gospodarstwach indywidualnych w województwie śląskim i powiecie rybnickim w 2020 roku [tys. osób]

	Gospodarstwa rolne ogółem		Gospodarstwa indywidualne	
	Członkowie rodziny	Pracownicy najemni stali	Członkowie rodziny	Pracownicy najemni stali
woj. śląskie	100,0	3,8	100,0	2,2
powiat rybnicki	1,6	0,1	1,6	0,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zasoby kulturowe i turystyczne

W powiecie rybnickim znajduje się wiele atrakcji turystycznych, przyrodniczych oraz historycznych. Ponadto można odwiedzić restauracje z tradycyjną kuchnią śląską, co jest dodatkowym walorem dla turystów. Na terenie powiatu znajduje się wiele zabytkowych kościołów oraz innych obiektów sakralnych. Dodatkowo można zaobserwować liczne struktury przyrodnicze, które wyróżniają się na tle całego województwa.

Zachodnia i południowa część gminy Czerwionka-Leszczyny wchodzi w skład Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”. Szczególną wartość naukową przedstawia uroczysko Głębokie Doły w okolicy Książenic, gdzie zachowało się najliczniejsze w województwie skupisko pomnikowych buków pospolitych w wieku ponad 100 lat. W ostatnich latach dynamicznie rozwinęła się kwalifikowana turystyka rowerowa. Turystyce pieszej sprzyjają przebiegające przez obszar gminy trzy szlaki turystyczne: Początków Hutnictwa, Stulecia Turystyki oraz Historii Górnictwa Górnośląskiego. Zarówno szlaki turystyczne, jak i ścieżki rowerowe prowadzą do wielu zabytków, dzięki którym można lepiej poznać historię tej ziemi.

Również w obrębie gminy Jejkowice znajduje się Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe. Przez gminę przechodzą szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe biegnące wokół ziemi rybnickiej.

W Jejkowicach znajduje się: kościół parafialny pw. MB Szkaplerznej i św. Piusa X, zbudowany w latach 1946-1949 na miejscu kościoła przebudowanego z dawnej karczmy w 1929 r. i zniszczonego w 1945 r. Eklektyczny, bazylikowy z apsydą, wysoka wieża z krenelażem i sterczynami. W kruchcie tablice pamiątkowe poświęcone ofiarom obozów koncentracyjnych oraz zakonnicom; pomnik Karola Miarki na placu kościelnym; kapliczka drewniana z rzeźbą Chrystusa Frasobliwego; pomnik poświęcony powstańcom śląskim, więźniom oświęcimskim i osobom zamęczonym w obozach koncentracyjnych.

Na terenie gminy Czerwionka-Leszczyny zachowało się wiele zabytków przypominających o historii tej ziemi. Obiekty te reprezentują architekturę sakralną, dworską, architekturę patronackiego osiedla robotniczego oraz architekturę obiektów różnych dziedzin techniki. Najstarszą budowlą sakralną jest drewniany kościół pw. Trójcy Przenajświętszej przeniesiony w 1981 r. z Leszczyn do Palowic. W Bełku natomiast znajduje się drewniany kościółek pw. św. Marii Magdaleny, zabytkowy cmentarz, gdzie rośnie grupa starych drzew z pomnikowym

dębem szypułkowym, a także kamienne rzeźby – Boże Męki z 1878 r. oraz kopiec średniowieczny, na szczycie której znajduje się kaplica z grobowcem z XIX w. W Czerwionce-Leszczynach zachowało się również wiele budynków dworskich: w dzielnicy Czerwionka budynek z XIX wieku otoczony parkiem o cennym drzewostanie, który jest pozostałością po dawnym parku dworskim; w dzielnicy Leszczyny dwór klasycystyczny zwany zamkiem, wzniesiony w 1882 r. przez Konrada von Bartelta w miejscu istniejącego tam wcześniej drewnianego dworu; w Czuchowie dwór z XIX wieku, w którym niegdyś znajdował się szpital Spółki Brackiej; w centrum Palowic budynek wzniesiony w latach 1860-1880 w stylu klasycystycznym, wewnątrz którego znajdują się zabytkowe piece kaflowe, zaś w jego sąsiedztwie stoi dawna oficyna dworska, pochodząca z pierwszej połowy XIX wieku. W lasach palowickich znajdują się zabytkowe ruiny Huty Waleska, która stała niegdyś w nieistniejącym już dzisiaj przysiółku Łanuch koło Palowic. Zachowana do dziś ceglana budowla z kwadratową wieżą o czterech kondygnacjach wybudowana w 1830 r. Przykładem zabytkowego układu urbanistycznego jest architektura patronackiego osiedla robotniczego kopalni Dębieńsko, które powstało w Czerwionce w latach 1899-1916. Obiekt ten znajduje się na Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego. Murowane z cegły familoki o drewnianych dachach krytych dachówką są pamiątką dawnej architektury miejskiej Górnego Śląska. 10 listopada 1994 r. Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach wydał decyzję o wpisaniu zabytkowego osiedla familoków do rejestru zabytków województwa katowickiego.

Gmina Gaszowice zajmuje część Kotliny Raciborskiej zwaną Wysoczyzną Rybnicką, położonej na obszarze od Rybnika po dolinę Odry. Dolina Odry ma charakter pradoliny szerokości od 8 do 12 km z łąkowym tarasem zalewowym i wyższymi tarasami piaszczystymi. Teren gminy ukształtowany jest na poziomie od 220 m n.p.m. w północnej jej części, tj. w okolicach Jeruzalem i Pogwizdowa do 280 m n.p.m. w południowo-wschodniej części, tj. w okolicy Czernicy. Wyróżnić można dwie formy krajobrazu. Pierwsza to tereny pagórkowate, w których dominują wzniesienia poprzecinane dolinami rzek, występujące głównie w południowej części gminy, w rejonie Czernicy. Zbocza wzniesień są tu łagodnie nachylone i poprzecinane dolinami niewielkich cieków o charakterze naturalnym, a doliny zostały wyżłobione wskutek naturalnego odpływu wód z terenów przyległych i stanowią naturalną podstawę drenażu tego terenu. Druga forma krajobrazu to obszary dolin rzecznych potoków Czernickiego i Gzel o łagodnych nachyleniach zboczy oraz licznych terenach zalewowych (podmokłych), z czego największe położone jest w obniżeniu morfologicznym pomiędzy Łukowem a Piecami.

Obszar gminy Lyski i jej obrzeża charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem pokrywy glebowej będącym odzwierciedleniem zmienności warunków ją kształtujących – głównie skały macierzystej i warunków wodnych. Różnorodność podłoża doprowadziła do dużej mozaikowości pokrywy glebowej. Fauna i flora gminy Lyski oraz jej okolic jest bardzo bogata. Występowanie dużych powierzchni leśnych, a także lasów w formie remiz śródpolnych powoduje, że obszary te są miejscem występowania licznych gatunków leśnych. Obecność zbiorników wodnych, szerokich wilgotnych den dolinnych sprzyja występowaniu gatunków związanych ze środowiskiem wodnym. Część tej gminy również wchodzi w skład kompleksu Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich” utworzonego w listopadzie 1993 r. Przez gminę przepływa rzeka Suminka. Rzeka obfituje w gatunki fauny i flory niespotykane w zlewiskach województwa śląskiego, np. bóbr czarny.

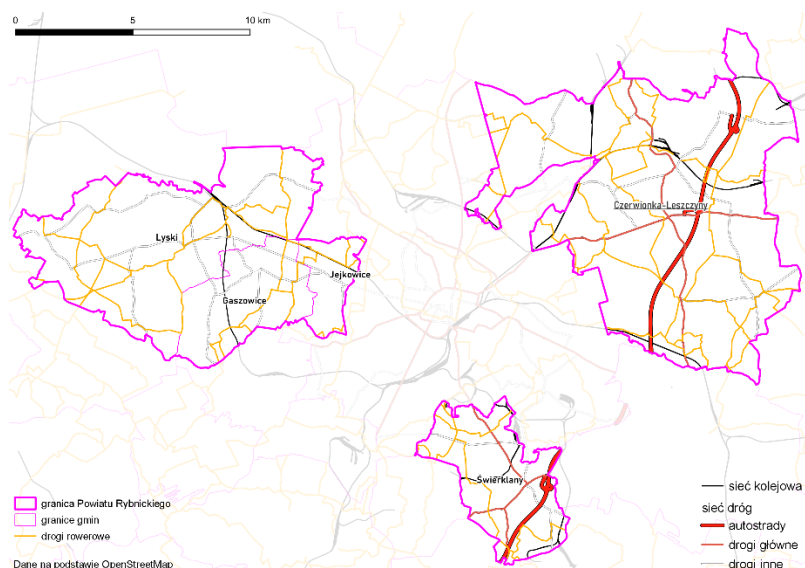
Obiekty zabytkowe, jakie można zobaczyć w gminie Lyski, to: park dworski z pałacem – Dzimierz, dwór – Lyski, spichlerz dworski – Lyski. W gminie można również zobaczyć: dworek

myśliwski Winna Góra, krzyż pokutny w Lyskach, dąb szypułkowy w Pstrążnej (pomnik przyrody) oraz pomnik Powstańców Śląskich i Marszu Śmierci w Żytnej.

W gminie Świerklany można zobaczyć zabytkowy kościół pw. Bożego Ciała oraz budynek Urzędu Gminy, które znajdują się w Jankowicach. W samych Świerklanach można skorzystać z miejsca aktywnego wypoczynku, jakim jest Park Hermanówka powstały w rejonie ulicy Szerockiej, oraz zobaczyć zabytkową postindustrialną cegielnię przy ulicy 3 Maja. W gminie funkcje rekreacyjne spełniają niewielkie kompleksy leśne znajdujące się w północnej części gminy. Najatrakcyjniejszymi krajobrazowo terenami są Las Królewiak i Las Podlesie. Ruch turystyczny odbywa się tu po wytyczonych szlakach, które omijają enklawy odmiennej flory i fauny, np. lokalne podmokłości, ciek i oczka wodne. Niewątpliwą atrakcją turystyczną jest naturalne źródło zwane Studzienką znajdujące się na terenie Lasu Podlesie, w pobliżu szybu nr IV KWK Jankowice. W Lesie Królewiak rośnie duża grupa wiekowych okazów buków. W gminie odbywają się liczne imprezy kulturalne i sportowe, niektóre o znaczeniu ponadregionalnym. Turystyka, sport i rekreacja rozwijają się dzięki istniejącym na terenie gminy ośrodkom rekreacyjnym, obiektom sportowym oraz przebiegającym tędy szlakom turystycznym i ścieżkom rowerowym. Nie bez znaczenia są również osiągnięcia miejscowych klubów i organizacji sportowych oraz organizowane imprezy kulturalno-sportowe o zasięgu ponadlokalnym.

Powiat rybnicki w 2020 roku, zgodnie z danymi GUS, posiadał 2,7 km ścieżek rowerowych – było to 1,2 km ścieżek na 100 km². Była to najniższa wartość spośród analizowanych powiatów. Należy jednak podkreślić, że według danych OpenStreetMap trasy rowerowe przebiegają przez wszystkie gminy subregionu zachodniego, a ich łączna długość wynosi około 180 km. Wyzwaniem jest jednak dalszy rozwój infrastruktury rowerowej i koordynacji efektywności funkcjonowania i rozbudowy tej sieci na terenie powiatu rybnickiego.

Rysunek 1 Ścieżki rowerowe w powiecie rybnickim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OpenStreetMap

Infrastruktura i gospodarka komunalna

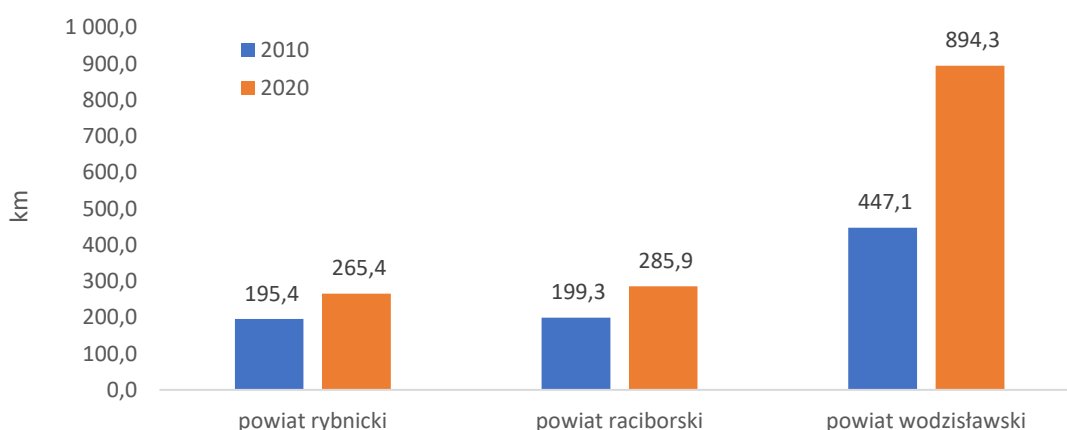
Długość czynnej sieci wodociągowej w 2020 roku w powiecie rybnickim wyniosła 494,0 km. W tym przypadku była to najniższa wartość wskaźnika spośród analizowanych powiatów. Na drugim miejscu znalazł się powiat raciborski z wartością wskaźnika równą 686,9 km, a powiat wodzisławski wykazał 808,1 km. W stosunku do 2010 roku wszystkie powiaty wykazały wzrost sieci wodociągowej z poziomu 452,5 km w powiecie rybnickim, 653,8 km w powiecie raciborskim i 739,0 km w powiecie wodzisławskim o kolejno 41,5 km, 33,1 km i 69,1 km. W gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku najwyższą wartość wskaźnika cechowała się Czerwionka-Leszczyzny z 194,7 km sieci wodociągowej, natomiast najniższą gmina Jejkowice z wartością wskaźnika na poziomie 27,2 km. W zakresie gęstości sieci wodociągowej najniższym wskaźnikiem charakteryzowała się gmina Czerwionka-Leszczyzny – 1,7 km/1 km², a najwyższym gmina Świerklany 4 km/1 km².

Tabela 15. Długość i gęstość czynnej sieci wodociągowej w gminach powiatu rybnickiego w roku 2010 i 2020

Nazwa gminy	Długość czynnej sieci wodociągowej [km]		Gęstość sieci wodociągowej [km/1km]	
	2010	2020	2010	2020
Czerwionka-Leszczyzny	185,3	194,7	1,6	1,7
Gaszowice	61,2	68,1	3,1	3,4
Jejkowice	21,9	27,2	2,7	3,4
Lyski	102,1	107	1,8	1,9
Świerklany	82	97	3,4	4,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 15. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km] w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w roku 2010 i 2020

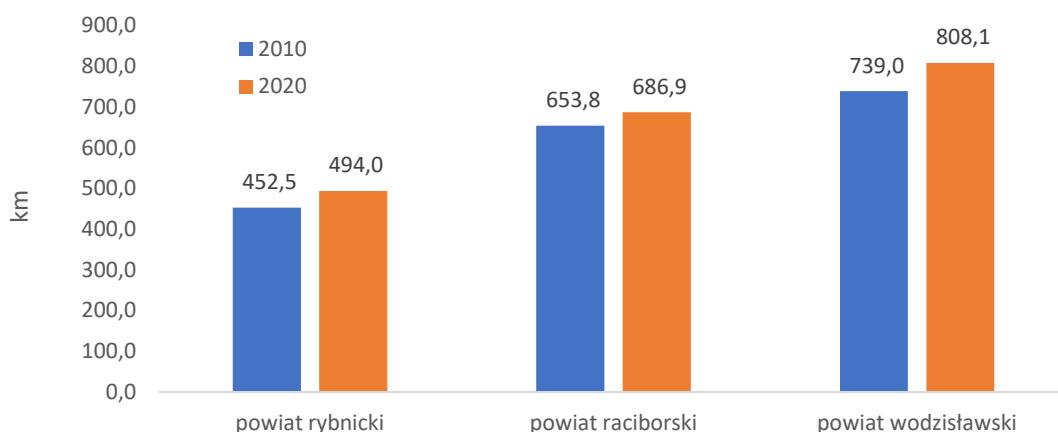

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w 2020 roku w powiecie rybnickim wyniosła 265,4 km. Niewiele więcej wykazał powiat raciborski (285,9 km). Powiat wodzisławski wykazał 894,3 km sieci kanalizacyjnej. W stosunku do 2010 roku wykazał on największy wzrost wskaźnika o 447,2

km z poziomu 447,1 km. Powiaty rybnicki i raciborski wykazały wzrost długości sieci kanalizacyjnej o kolejno 70,0 km i 86,6 km, z poziomu początkowego równego kolejno 195,4 km i 199,3 km. Najdłuższą sieć kanalizacyjną w powiecie rybnickim posiadała gmina Świerklany (138,7 km), a najkrótszą Jejkowice (20,6 km). Najwyższą gęstością sieci kanalizacyjnej cechuje się gmina Świerklany (5,8 km/1 km²), najniższą natomiast Czerwionka-Leszczyny (0,3 km/1 km²).

Wykres 16. Długość czynnej sieci wodociągowej [km] w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w roku 2010 i 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 16. Długość i gęstość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminach powiatu rybnickiego w roku 2010 i 2020

Nazwa gminy	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]		Gęstość sieci kanalizacyjnej [km/1 km ²]	
	2010	2020	2010	2020
Czerwionka-Leszczyny	35,1	36,2	0,3	0,3
Gaszowice	43	44,5	2,2	2,2
Jejkowice	12,3	20,6	1,5	2,6
Lyski	22,9	25,4	0,4	0,4
Świerklany	82,1	138,7	3,4	5,8

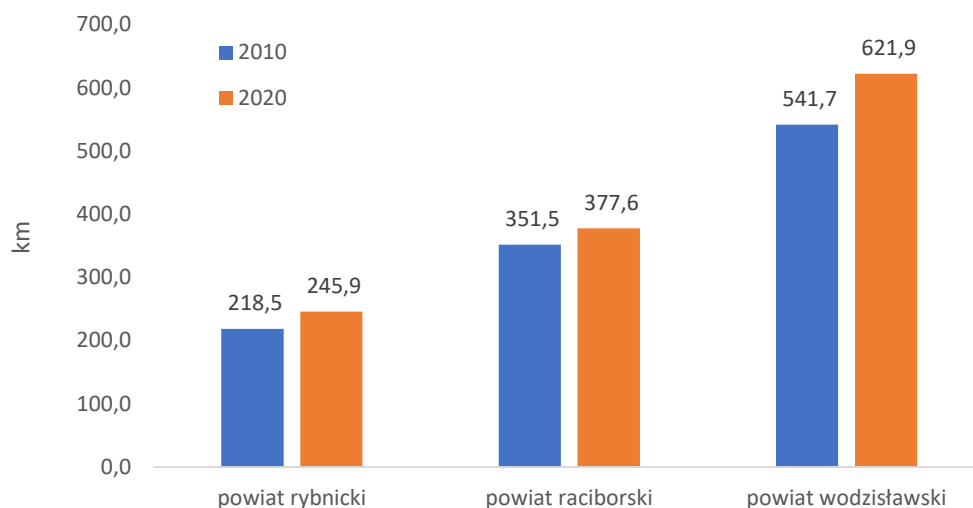
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W powiecie rybnickim w 2020 roku długość sieci gazowej ogółem wyniosła 245,9 km. Była to najniższa wartość w stosunku do pozostałych powiatów ziemskich subregionu zachodniego. Na drugim miejscu znalazł się powiat raciborski z długością sieci równą 377,6 km. Powiat wodzisławski w tym samym roku wykazał długość sieci gazowej na poziomie 621,9 km. W stosunku do 2010 roku we wszystkich powiatach długość sieci gazowej wzrosła o 26,1 km w powiecie raciborskim, 27,4 km w powiecie rybnickim i 80,2 km w powiecie wodzisławskim, gdzie wartości w danym roku wyniosły kolejno 351,5 km, 218,5 km i 541,7 km. W gminach powiatu rybnickiego najdłuższa sieć gazowa należy do Czerwionki-Leszczyn (151,3 km), a najkrótsza do gminy Lyski (0,3 km). W Jejkowicach brak jest sieci gazowej. Najgęstsza siecią gazową w powiecie cechuje się gmina Świerklany (3,83 km/1 km²).

Udział korzystających z sieci gazowej w gminach powiatu rybnickiego wzrasta. W 2020 roku Świerklany wykazały najwyższy odsetek osób korzystających z sieci gazowej na analizowanym

obszarze – 50,8% była to wartość wyższa w stosunku do 2010 roku o 5 pp. Na drugim miejscu znalazła się gmina Czerwionka-Leszczyny z wartością wskaźnika na poziomie 34,6%, była to wartość wyższa w odniesieniu do 2010 roku o 2,7 pp. Gminy Lyski, Gaszowice i Jejkowice wykazały udział osób korzystających z instalacji gazowej na poziomie kolejno 0,6%, 0,4% i 0,1% – jednocześnie tyle samo wyniósł wzrost wskaźnika od 2010 roku.

Wykres 17. Długość czynnej sieci gazowej ogółem [km] w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w roku 2010 i 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 17. Długość czynnej sieci gazowej ogółem [km] w gminach powiatu rybnickiego w roku 2010 i 2020

Nazwa gminy	Długość czynnej sieci gazowej ogółem w [km]		Gęstość sieci gazowej [km/1km]		Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	
	2010	2020	2010	2020	2010	2020
Czerwionka-Leszczyny	135,6	151,3	1,18	1,32	31,9	34,6
Gaszowice	0,0	2,4	0,00	0,12	0	0,4
Jejkowice	0,0	0	0,00	0,00	0	0,1
Lyski	0,0	0,3	0,00	0,01	0	0,6
Świerklany	82,9	91,9	3,45	3,83	45,8	50,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powiat rybnicki wykazał w 2020 roku 96,4% budynków podłączonych do sieci wodociągowej. Była to najwyższa wartość wśród analizowanych powiatów. Niewiele mniej wykazał powiat wodzisławski – 94,7% budynków. Powiat raciborski zamknął stawkę z wartością 91,7% budynków podpiętych do sieci wodociągowej. Wszystkie powiaty znalazły się powyżej średniej

wojewódzkiej, która w danym roku wyniosła 89,2% budynków. Wśród gmin powiatu rybnickiego 100% podpiętych budynków w 2020 roku wykazały Gaszowice, Jejkowice oraz Świerklany. Gminy Czerwionka-Leszczyny i Lyski wykazały wartość wskaźnika kolejno 93,9% budynków i 93,7% budynków.

Pod względem odsetka budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej powiat rybnicki w 2020 roku wykazał 34,3% budynków. Pod tym względem lepiej wypadł powiat wodzisławski, gdzie wskaźnik ten wyniósł 56,5%. Najmniej korzystnie w tym zakresie wypada powiat raciborski z wartością wskaźnika na poziomie 30,7% budynków. Jednocześnie średnia dla województwa wyniosła 60,6% budynków. Wśród gmin powiatu rybnickiego najwyższą wartość wskaźnika wykazały Świerklany (66,3% budynków), a najniższą Czerwionka-Leszczyny (18,2% budynków).

Tabela 18. Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w % ogółu budynków mieszkalnych w powiatach ziemskich subregionu zachodniego, województwie śląskim i gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku

Nazwa powiatu / województwa	Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej - w % ogółu budynków mieszkalnych	Budynki mieszkalne podłączone do sieci kanalizacyjnej - w % ogółu budynków mieszkalnych	Nazwa gminy	Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej - w % ogółu budynków mieszkalnych	Budynki mieszkalne podłączone do sieci kanalizacyjnej - w % ogółu budynków mieszkalnych
woj. śląskie	89,2	60,6	Czerwionka-Leszczyny	93,9	18,2
powiat rybnicki	96,4	34,3	Gaszowice	100,0	45,3
powiat raciborski	91,7	30,7	Jejkowice	100,0	55,1
powiat wodzisławski	94,7	56,5	Lyski	93,7	18,7
			Świerklany	100,0	66,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gospodarka odpadami w województwie śląskim opiera się na wskazanych w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego na lata 2016-2022 regionach gospodarki odpadami komunalnymi. W województwie śląskim wydziela się trzy regiony gospodarki odpadami komunalnymi: Region I; Region II; Region III. Powiat rybnicki znajduje się w Regionie III. Według *Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Rybnickiego na lata 2019-2020 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2023-2025*, na terenie powiatu rybnickiego nie jest zlokalizowana żadna instalacja regionalna do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych, najbliższe zlokalizowane są instalacje w Rybniku (SEGO Sp. z o.o. oraz Zarząd Zieleni Miejskiej w Rybniku).

Na terenie powiatu rybnickiego zebrano w 2020 roku 36 283,09 tony odpadów. Była to najniższa wartość wśród powiatów ziemskich subregionu zachodniego. Na drugim miejscu znalazł się powiat raciborski z 43 235,43 tonami odpadów, a w powiecie wodzisławskim zebrano 63 190,70 ton odpadów. W gminach powiatu rybnickiego najwięcej odpadów zebrano w Czerwionce-Leszczynach – 18 868,91 ton odpadów, a najmniej w Jejkowicach – 2 180,45 tony odpadów.

Najwięcej odpadów zebranych selektywnie w 2020 roku wykazał powiat wodzisławski – 31 332,90 tony odpadów. Powiat rybnicki zebrał 21 812,73 tony odpadów, a powiat raciborski zebrał 19 872,01 tony odpadów, co było najniższą wartością spośród powiatów ziemskich subregionu zachodniego.

Powiat rybnicki charakteryzuje się najmniejszą liczbą odpadów zebranych na 1 mieszkańca (0,34 tony) oraz najwyższym wskaźnikiem udziału odpadów zebranych selektywnie w odpadach ogółem wynoszącym 60%.

W powiecie rybnickim w 2020 roku najwyższą wartością wskaźnika wielkości odpadów charakteryzowała się gmina Czerwionka-Leszczyny (10 265,11 ton odpadów), a najmniejszą Jejkowice (1 378,01 ton odpadów). W zakresie odpadów zebranych na 1 mieszkańca najwyższym wskaźnikiem cechuje się gmina Jejkowice – 0,52 t/1 mieszkańca w ciągu roku, najniższym natomiast Czerwionka-Leszczyny. W zakresie udziału odpadów zebranych selektywnie w odpadach ogółem najwyższym wskaźnikiem cechuje się gmina Lyski – 72%, najniższym Czerwionka-Leszczyny – 54%.

Tabela 19. Odpady zebrane w ciągu roku ogółem oraz selektywnie w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i w gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku

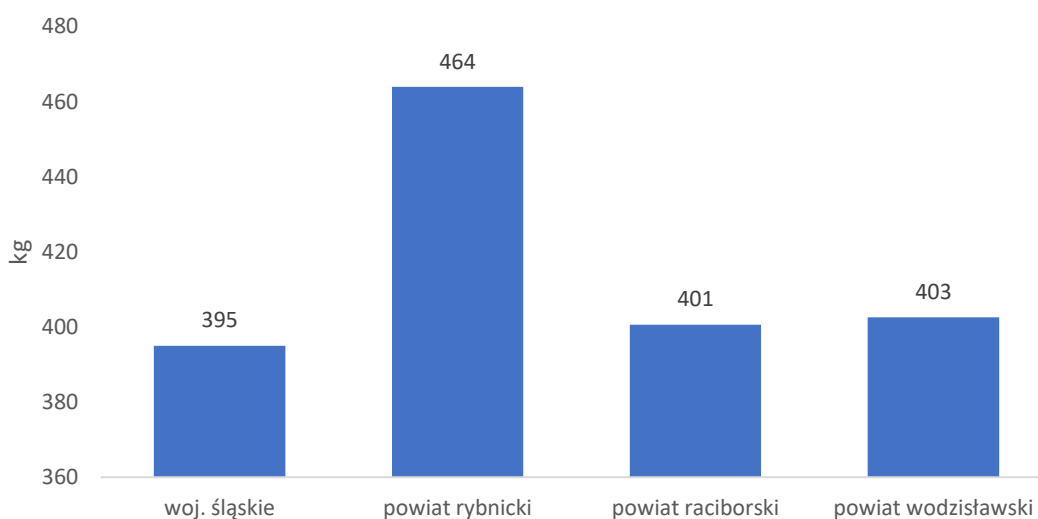
Nazwa powiatu	Odpady zebrane w ciągu roku		Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku		Udział odpadów zebranych selektywnie w odpadach ogółem
	w tonach ogółem	w t/1 mieszkańca	w tonach ogółem	w t/1 mieszkańca	
powiat rybnicki	36 283,09	0,34	21 812,73	0,20	60%
powiat raciborski	43 235,43	0,55	19 872,01	0,25	46%
powiat wodzisławski	63 190,70	0,40	31 332,90	0,20	50%
Nazwa gminy					
Czerwionka-Leszczyny	18 868,91	0,45	10 265,11	0,24	54%

Gaszowice	4 526,87	0,46	3 083,61	0,31	68%
Jejkowice	2 180,45	0,52	1 378,01	0,33	63%
Lyski	4 609,07	0,48	3 324,87	0,34	72%
Świerklany	6 097,79	0,49	3 761,13	0,30	62%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

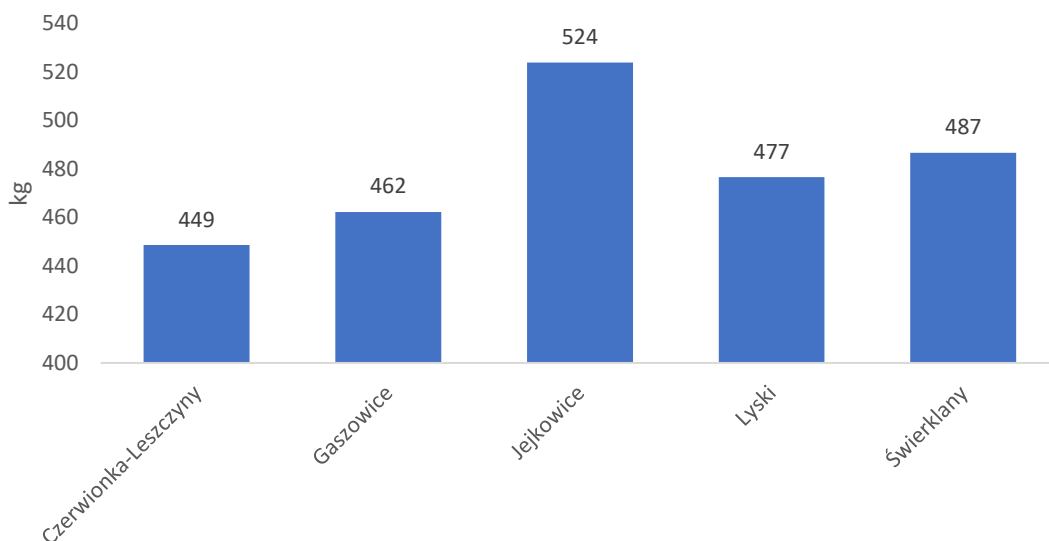
Powiat rybnicki wyraźnie charakteryzuje się wysokim poziomem masy wytworzonej odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca. Na koniec 2020 roku wielkość ta kształtowała się na poziomie 464 kg. Powiat wodzisławski i raciborski wykazały zbliżoną wartość wskaźnika na poziomie kolejno 403 kg i 401 kg. Jednocześnie wszystkie analizowane powiaty znalazły się powyżej średniej dla województwa śląskiego, która wyniosła w 2020 roku 395 kg odpadów.

Wykres 18. Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca [kg] w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i województwie śląskim w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 19. Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca [kg] w gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie wszystkich gmin należących do powiatu rybnickiego prowadzone są corocznie różnorakie akcje edukacyjne⁶ zarówno przez powiat rybnicki, gminy powiatu rybnickiego, jak i inne instytucje zajmujące się ochroną środowiska, lasami czy edukacją. Są to działania jednorazowe, cykliczne, a także okresowe. Niektóre z nich na stałe wpisały się w harmonogram gminnych wydarzeń, inne są organizowane jednorazowo z pozyskaniem zewnętrznych środków finansowych.

Usługi kulturalne i czasu wolnego

W powiatach ziemskich subregionu zachodniego w 2020 roku funkcjonowało 58 placówek kultury (centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice). W skali województwa stanowiły one 16,4%, a liczba tego typu placówek w województwie wyniosła 354 obiekty. W 2020 roku we wszystkich powiatach ziemskich subregionu liczba placówek kultury zwiększyła się w stosunku do 2011 roku. Najwięcej w powiecie rybnickim o 9 obiektów i wyniosła 15 obiektów. Następnie w powiecie wodzisławskim wzrosła o 6 obiektów i wyniosła w danym roku 24 obiekty. Powiat raciborski wykazał wzrost wskaźnika o 5 obiektów i wyniósł 19 obiektów. W odniesieniu do gmin powiatu rybnickiego tylko trzy gminy miały tego typu obiekty: Czerwionka-Leszczyń 12 obiektów, Gaszowice 2 obiekty i Świerklany 1 obiekt.

Tabela 20. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice ogółem w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i w gminach powiatu rybnickiego w latach 2011-2020

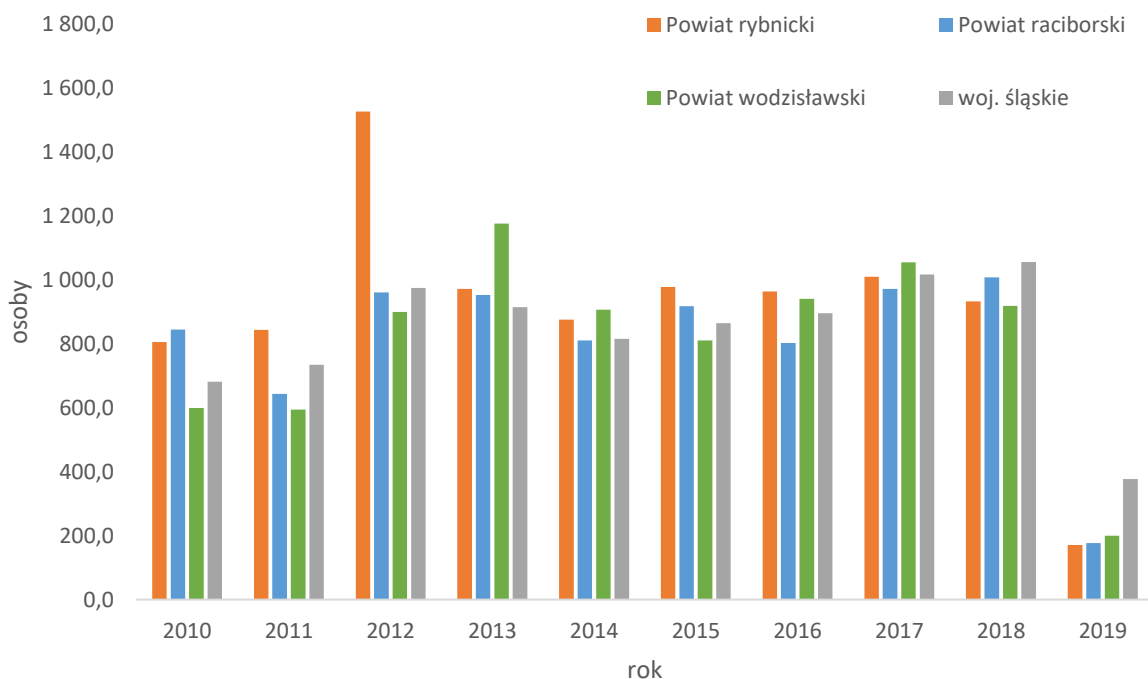
Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice ogółem w powiatach			Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice ogółem w gminach		
	2011	2020		2011	2020

powiat rybnicki	6	15	Czerwionka-Leszczyny	3	12
powiat raciborski	14	19	Gaszowice	2	2
powiat wodzisławski	18	24	Jejkowice	0	0
			Lyski	0	0
			Świerklany	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W powiecie rybnickim w latach 2011-2019 średnia liczba imprez na 1000 mieszkańców wyniosła 989,9 imprezy. Była to najwyższa wartość średniego wskaźnika na analizowanym obszarze. Powiat raciborski i wodzisławski wykazały bardzo zbliżone wartości na poziomie kolejno 879,3 imprezy i 878,0 imprez. Jedynie powiat rybnicki znalazł się powyżej średniej wojewódzkiej, która wyniosła 884,1 imprezy. W analizowanym okresie w powiecie rybnickim najwięcej imprez na 1000 mieszkańców zorganizowano w 2013 roku, gdzie wartość wskaźnika wyniosła 1 527,0 imprez, w powiecie wodzisławskim był to rok 2014, kiedy odnotowano 1 176,6 zorganizowanych imprez. W powiecie raciborskim najwięcej imprez przypadło na rok 2019, w którym odnotowana wartość wyniosła 1 008,1 imprezy. W powiecie rybnickim nie odnotowano imprez w gminach Jejkowice i Lyski. Należy zaznaczyć, że niskie wartości wskaźnika w 2020 roku wynikały z rozpoczęcia się światowej pandemii COVID-19, której efektem były liczne restrykcje ograniczające szereg działalności, w tym kulturowych.

Wykres 20. Uczestnicy imprez organizowanych przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i województwie śląskim w latach 2011-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 21. Uczestnicy imprez organizowanych przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców w gminach powiatu rybnickiego w latach 2011-2020

Nazwa gminy	Uczestnicy imprez organizowanych przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Czerwionka-Leszczyń	1 146,2	1 303,5	2 235,4	1 160,3	1 006,3	1 246,5	1 333,2	1 335,9	1 504,8	249,0
Gaszowice	1 204,2	838,0	637,1	856,9	639,6	438,9	172,0	736,7	133,5	143,3
Jejkowice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lyski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Świerklany	195,6	179,1	1 454,4	1 502,4	1 592,5	1 568,7	1 397,3	1 234,8	657,3	115,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W powiecie rybnickim w 2020 roku zorganizowano 234 imprezy ogółem. Pod tym względem wyższe wartości wskaźnika wykazały powiaty raciborski i wodzisławski z wartościami kolejno 239 imprez i 430 imprez. Udział imprez zorganizowanych w województwie śląskim w poszczególnych powiatach wyniósł 1,8% dla powiatu rybnickiego i raciborskiego i 3,2% dla powiatu wodzisławskiego. Gmina w powiecie rybnickim, w której organizuje się najwięcej imprez, jest Czerwionka-Leszczyń.

Tabela 22. Liczba zorganizowanych imprez ogółem i udział imprez w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku

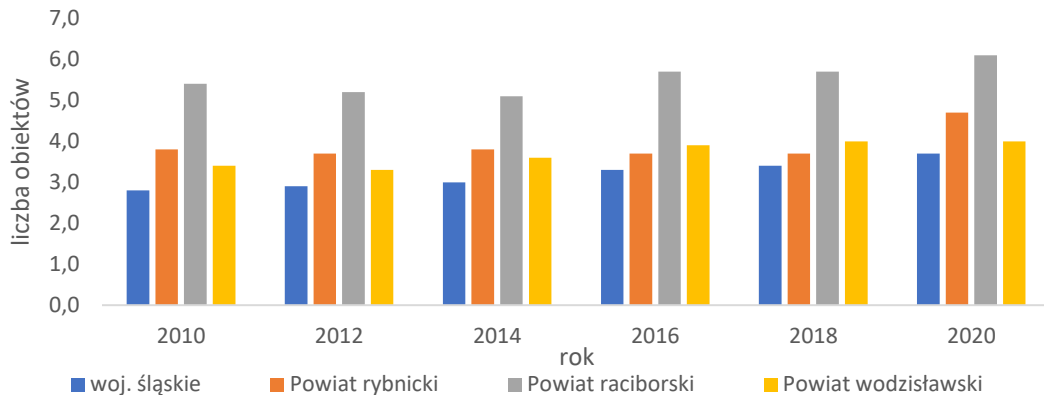
Nazwa powiatu	imprezy ogółem	% imprez w województwie śląskim	Nazwa gminy	imprezy ogółem	% imprez w powiecie rybnickim
Powiat rybnicki	234	1,8	Czerwionka-Leszczyń	133	56,8
Powiat raciborski	239	1,8	Gaszowice	62	26,5
Powiat wodzisławski	430	3,2	Jejkowice	0	0,0
			Lyski	0	0,0
			Świerklany	39	16,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2010-2020 najwięcej klubów sportowych na 10 tys. ludności niezmiennie notuje powiat raciborski. W 2020 roku wartość wskaźnika wyniosła 6,1 klubu. Na drugim miejscu znalazł się powiat rybnicki z wartością wskaźnika na poziomie 4,7 klubu. Niewiele mniej wykazał powiat wodzisławski 4,0 klubu. W stosunku do 2010 roku we wszystkich analizowanych obszarach wartość wskaźnika zwiększyła się. Największy wzrost odnotował powiat rybnicki 0,9 klubu, następnie powiat raciborski 0,7 klubu oraz powiat wodzisławski 0,6 klubu. W województwie śląskim odnotowano liczbę klubów sportowych na 10 tys. mieszkańców na poziomie 3,7 klubu i była to wartość wyższa w stosunku do 2010 roku o 0,9 klubu. W gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku najwyższą wartość wskaźnika wykazały Lyski 8,3 klubu, a po

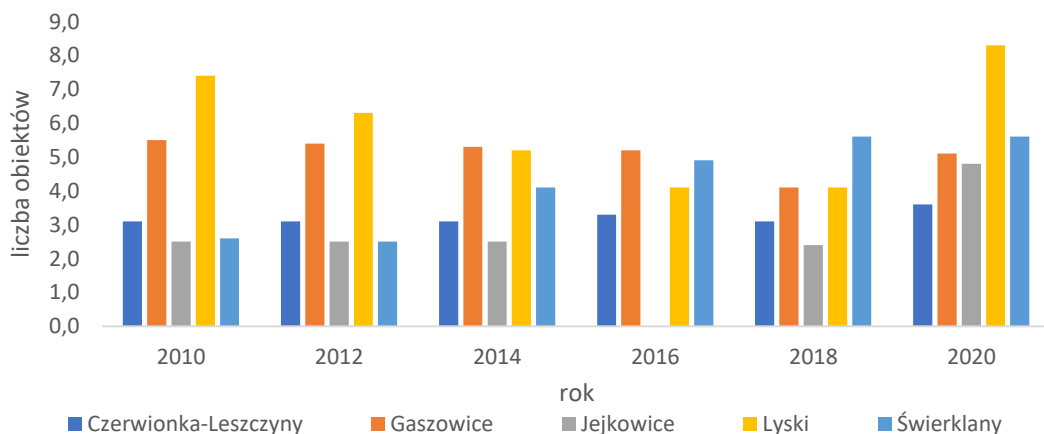
przeciwnej stronie znalazła się gmina Czerwionka-Leszczyny (3,6 klubu).

Wykres 21. Kluby sportowe na 10 tys. ludności w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i województwie śląskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 22. Kluby sportowe na 10 tys. ludności w gminach powiatu rybnickiego

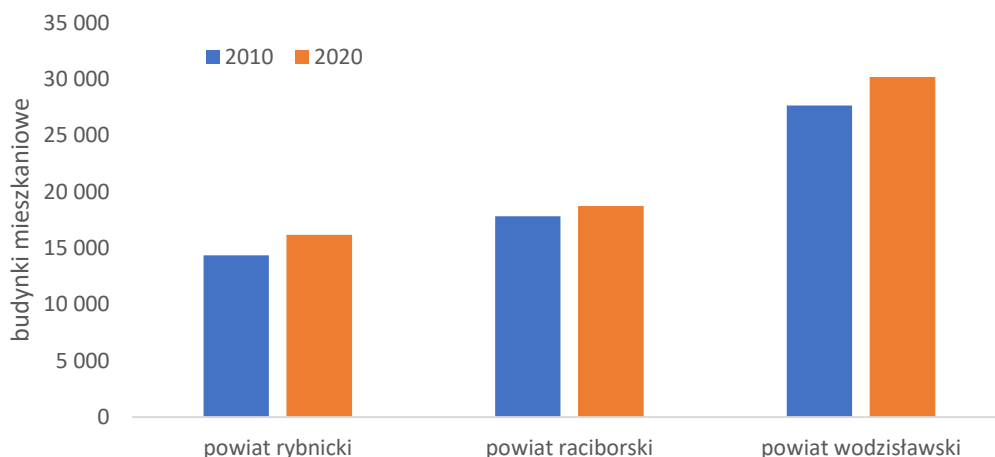
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zasoby mieszkaniowe

W powiecie rybnickim w 2020 roku było 16 193 budynków mieszkalnych. Wartość ta wzrosła z poziomu 14 349 w 2010 roku o 1 844 budynki mieszkalne. W powiecie raciborskim było 18 726 budynków mieszkalnych w 2020 roku i była to wartość wyższa w stosunku do 2010 roku o 912. Powiat wodzisławski wykazał największy wzrost wskaźnika z poziomu 27 658 budynków mieszkalnych w 2010 roku o 2 524, osiągając w 2020 roku wartość 30 182 budynki mieszkalne. W gminach powiatu rybnickiego najwięcej budynków mieszkalnych było w Czerwionce-Leszczynach 7 132, a najmniej w Jejkowicach – 993.

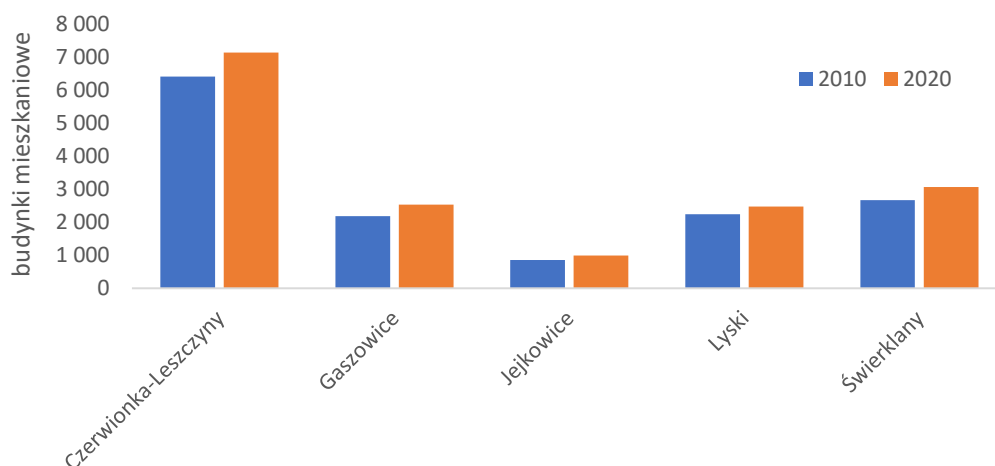
POPRAWIAJĄCA SIĘ
JAKOŚĆ ZASOBÓW
MIESZKANIOWYCH

Wykres 23. Budynki mieszkaniowe w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w roku 2010 i 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

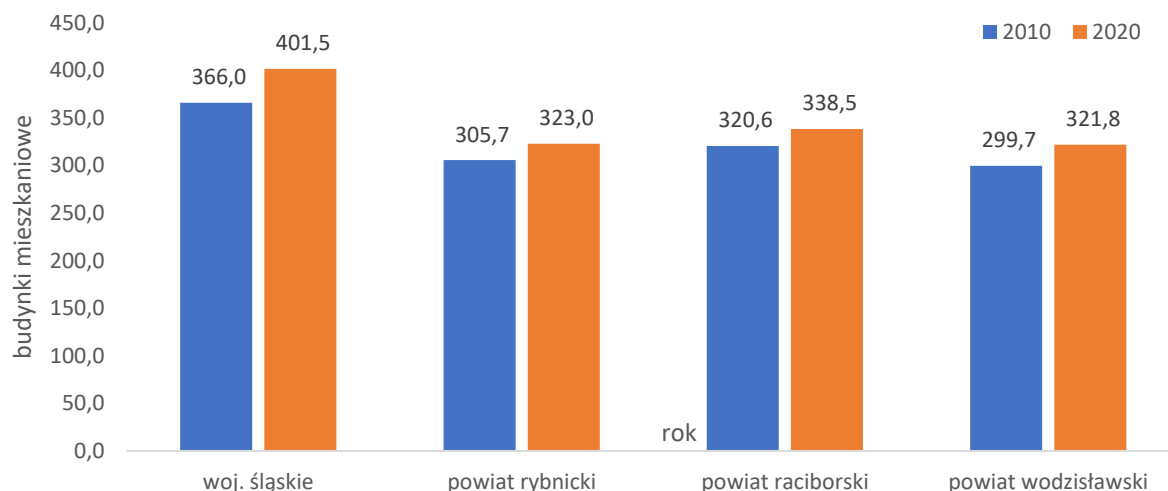
Wykres 24. Budynki mieszkaniowe w gminach powiatu rybnickiego w roku 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

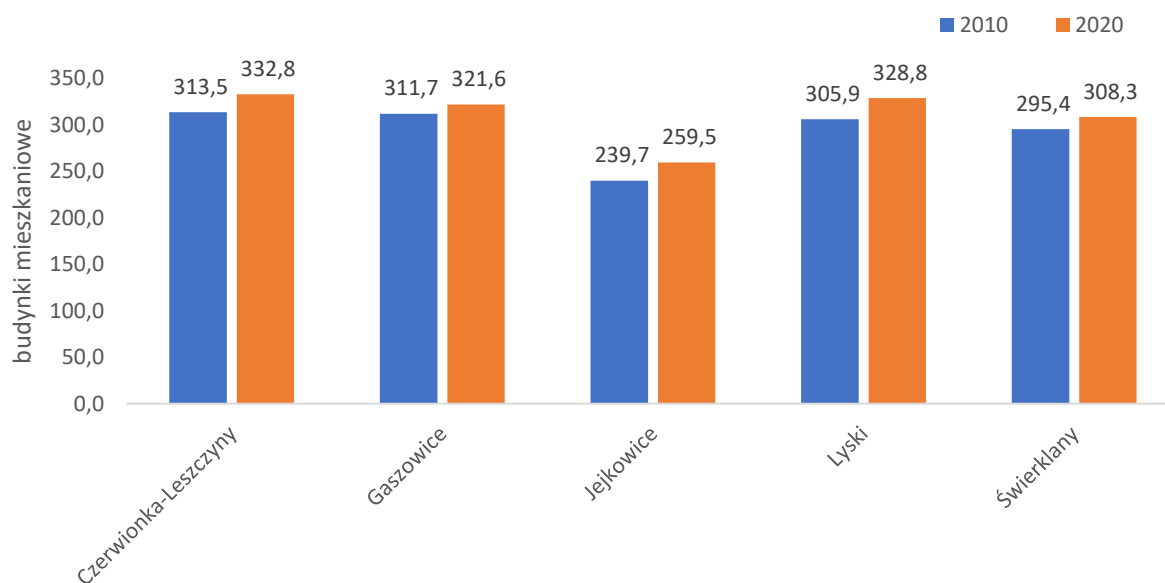
Wszystkie analizowane powiaty w zakresie liczby mieszkań na 1000 mieszkańców w 2020 roku znalazły się poniżej średniej wojewódzkiej, która wyniosła w 2020 roku 401,5 mieszkania. Najwyższą wartość wskaźnika wykazał powiat raciborski – 338,5 mieszkania. Powiat rybnicki wykazał 323,0 mieszkania, niewiele niższą wartość wskaźnika wykazał powiat wodzisławski – 321,8 mieszkań. W stosunku do 2010 roku we wszystkich analizowanych obszarach wartość wskaźnika wzrosła o 17,3 mieszkania w powiecie rybnickim, 17,9 mieszkania w powiecie raciborskim i 22,1 mieszkania w powiecie wodzisławskim, gdzie wartość początkowa wyniosła kolejno 305,7 mieszkania, 320,6 mieszkania i 299,7 mieszkania. Województwo śląskie w tym samym okresie wykazało wzrost wskaźnika o 35,5 mieszkania z poziomu 366,0 mieszkania. W powiecie rybnickim najwyższą wartość wskaźnika w 2020 roku wykazała gmina Czerwionka-Leszczyń (332,8 mieszkania), a najmniej Jejkowice (259,5 mieszkania).

Wykres 25. Mieszkania na 1000 mieszkańców w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i województwie śląskim w roku 2010 i 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 26. Mieszkania na 1000 mieszkańców w gminach powiatu rybnickiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku w powiecie rybnickim oddano 259 nowych budynków mieszkalnych i 284 pozwolenia na budowę mieszkań ogółem. Lepiej pod tym względem wypadł powiat wodzisławski z wartościami wskaźnika kolejno 353 nowych budynków mieszkalnych i 460 pozwoleń. Powiat raciborski w tym samym roku wykazał kolejno 124 nowe budynki mieszkalne i 195 pozwoleń. W powiecie najwięcej nowych budynków powstało w gminie Czerwionka-

Leszczyny, najmniej natomiast w gminie Jejkowice.

Tabela 23. Liczba nowych budynków mieszkalnych oraz liczba pozwoleń na budowę mieszkań ogółem w powiatach ziemskich subregionu zachodniego i w gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku

Nazwa powiatu	Nowe budynki mieszkalne	Pozwolenia na budowę mieszkań ogółem	Nazwa gminy	Nowe budynki mieszkalne	Pozwolenia na budowę mieszkań ogółem
powiat rybnicki	259	284	Czerwionka-Leszczyny	123	108
powiat raciborski	124	195	Gaszowice	36	64
powiat wodzisławski	353	460	Jejkowice	14	22
			Lyski	39	39
			Świerklany	47	51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powiat rybnicki wykazał w 2020 roku 89,4 m² przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania. Była to wartość wyższa w stosunku do 2010 roku o 3,1 m², która na początku analizowanego okresu wyniosła 86,3 m². Powiat raciborski w 2020 roku wykazał 85,9 m². Dziesięć lat wcześniej 83,5 m², różnica w analizowanym okresie wyniosła 2,4 m². W powiecie wodzisławskim w 2020 roku średnia powierzchnia mieszkania wyniosła 90,7 m² i była to wartość wyższa o 4,5 m² w stosunku do 2010 roku, która wyniosła 86,2 m². W województwie średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w 2020 roku wyniosła 71,8 m² i zwiększyła się w stosunku do 2010 roku o 2,8 m² z poziomu 69,0 m². W gminach powiatu rybnickiego najwyższą wartość wskaźnika w 2020 roku wykazały Jejkowice 110,0 m², a najmniejszą Czerwionka-Leszczyny 79,3 m².

Pod względem przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę w 2020 roku powiat rybnicki wykazał najniższą wartość wskaźnika w stosunku do pozostałych analizowanych powiatów 28,9 m². Powiat raciborski wykazał 29,1 m² i niewiele więcej powiat wodzisławski 29,2 m². W stosunku do 2010 roku we wszystkich powiatach wartość wskaźnika wzrosła, o 2,5 m² w rybnickim, 2,3 m² w raciborskim i 3,4 m² w wodzisławskim. Gdzie na początku analizowanego okresu powiaty wykazały wartość wskaźnika kolejno 26,4 m², 26,8 m² i 25,8 m². Wszystkie analizowane powiaty w 2020 roku znalazły się powyżej średniej wojewódzkiej, która wyniosła 28,8 m². Wartość wskaźnika w województwie wzrosła w stosunku do 2010 o 3,5 m², a wyniosła ona w ww. roku 25,3 m². W odniesieniu do gmin powiatu rybnickiego najwyższą wartość wskaźnika w 2020 roku wykazały Lyski 33,0 m², a najmniejszą Czerwionka-Leszczyny 26,4 m².

Tabela 24. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m²] oraz na 1 osobę [m²] w powiatach ziemskich subregionu zachodniego, województwie śląskim i gminach powiatu rybnickiego w roku 2010-2020

Nazwa powiatu / województwa	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m ²]		Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m ²]	
	2010	2020	2010	2020
woj. śląskie	69,0	71,8	25,3	28,8

powiat rybnicki	86,3	89,4	26,4	28,9
powiat raciborski	83,5	85,9	26,8	29,1
powiat wodzisławski	86,2	90,7	25,8	29,2
Nazwa gminy	76,6		79,3	
	95,6	99,0	29,8	31,9
Czerwionka-Leszczyny	106,5	110,0	25,5	28,5
Gaszowice	98,6	100,5	30,1	33,0
Jejkowice	100,2	103,2	31,6	31,8
Lyski	69,0	71,8	25,3	28,8
Świerklany	86,3	89,4	26,4	28,9

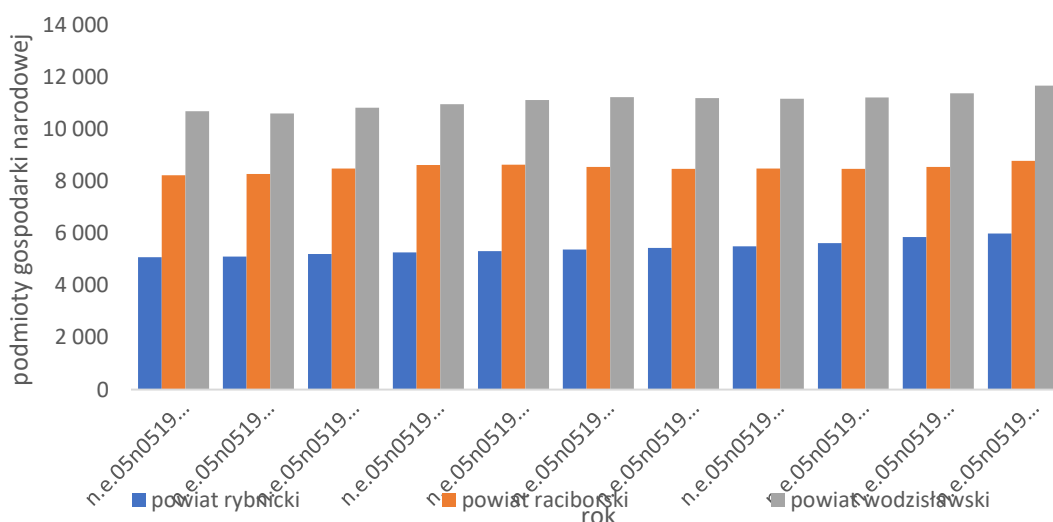
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Działalność gospodarcza

W powiecie rybnickim liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem w latach 2010-2020 systematycznie wzrasta. Był to jedyny analizowany powiat, gdzie wartość wskaźnika nie zmalała w stosunku do roku poprzedniego. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W latach 2012-2020 jako jedyny powiat nie zarejestrował spadku żadnego wskaźnika w stosunku do roku poprzedniego.

W powiecie rybnickim w 2020 roku prowadziło działalność 4 845 osób fizycznych. Powiat raciborski wykazał 6 170 osób, a powiat wodzisławski 9 051 osób. W stosunku do roku 2012 we wszystkich powiatach wartość wskaźnika wzrosła o kolejno 577 osób, 151 osób i 473 osoby z poziomu w danym roku kolejno 4 268 osób, 6 019 osób, 8 578 osób.

Wykres 27. Podmioty gospodarki narodowej ogółem w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w latach 2010-2020

W gminach powiatu rybnickiego w 2020 roku najwięcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wykazała Czerwionka-Leszczyny (2 304 osoby), najmniej natomiast gmina Jejkowice (316 osób). Najwyższa aktywność gospodarcza liczona liczbą osób fizycznych

prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w powiecie rybnickim charakteryzuje gminę Jejkowice – 75,5 osób/1000 mieszkańców, najmniejsza natomiast gminę Czerwionka-Leszczyny – 55,0.

Podmioty gospodarki narodowej ogółem w gminach powiatu rybnickiego w latach 2010-2020

Gmina	Liczba podmiotów gospodarczych ogółem		Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą ogółem		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców	
	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020
Czerwionka-Leszczyny	2 590	2 896	61,8	69,1	2112	2304	50,4	55,0
Gaszowice	668	854	73,6	86,6	594	722	65,5	73,3
Jejkowice	327	384	83,0	91,8	274	316	69,6	75,5
Lyski	638	829	67,4	85,7	544	657	57,5	67,9
Świerklany	863	1 025	74,2	81,7	744	846	63,9	67,5

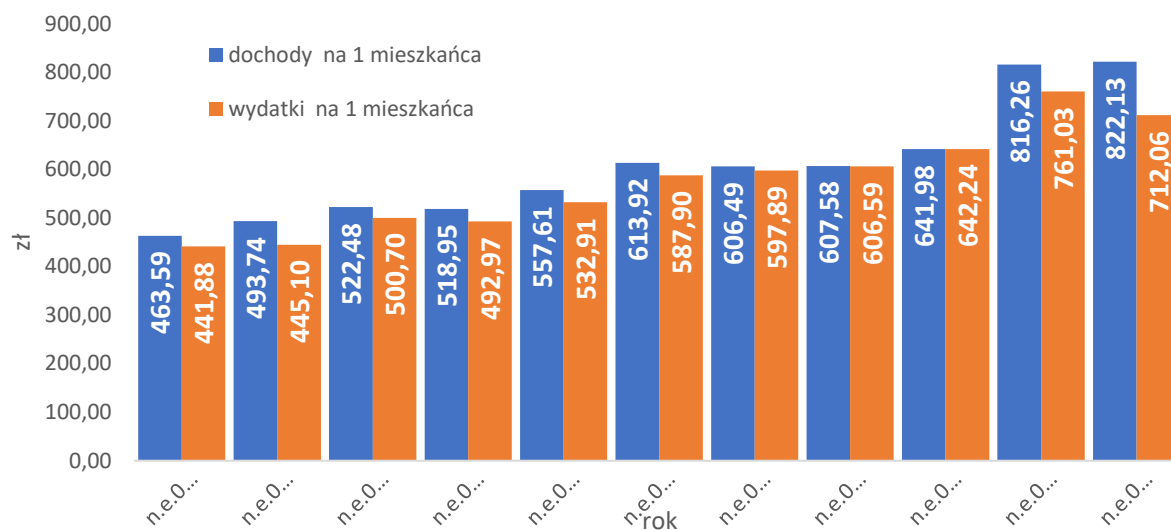
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Finanse powiatu

Dochody i wydatki w powiecie rybnickim na przestrzeni dziesięciolecia systematycznie wzrastają.

W przypadku dochodów ogółem i dochodów na 1 mieszkańca niewielkie spadki w stosunku do roku poprzedniego zarejestrowano w latach 2013 i 2015. W przypadku wydatków ogółem i wydatków na jednego mieszkańca zarejestrowano niewielkie spadki w stosunku do roku poprzedniego w latach 2013 i 2020.

Wykres 28. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w latach 2010-2020

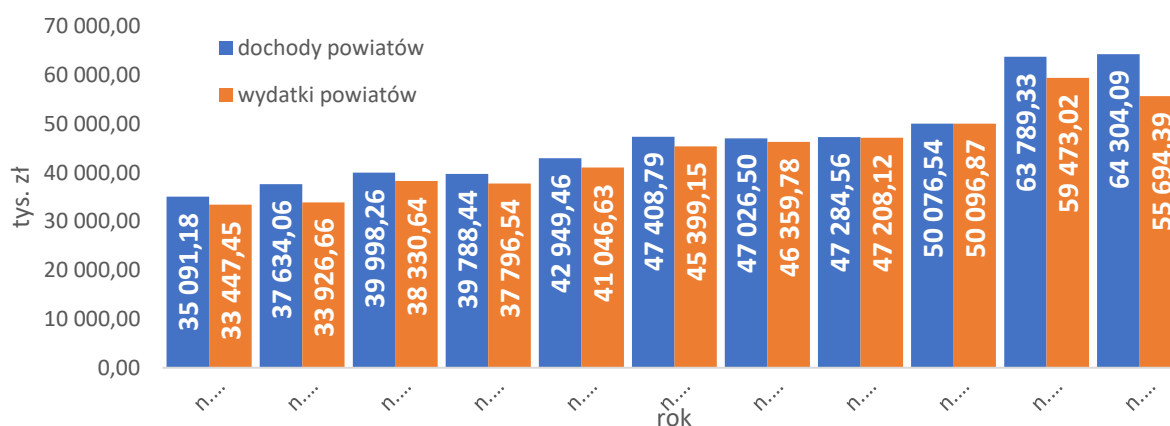

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W powiecie rybnickim dochody i wydatki na 1 mieszkańca w 2020 roku wyniosły odpowiednio 822,13 zł i 712,06 zł. W powiecie raciborskim wartości wskaźników wyniosły kolejno 1 542,64 zł i 1 394,24 zł. Powiat wodzisławski w tym samym roku wykazał kolejno 1 235,09 i 1 248,44 zł. W stosunku do 2010 roku we wszystkich powiatach wartości dochodów na 1 mieszkańca wzrosły o 358,54 zł w powiecie rybnickim, 496,54 zł w powiecie raciborskim i 541,80 zł w powiecie wodzisławskim. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku wartości wydatków na 1 mieszkańca, gdzie powiat rybnicki wykazał wzrost o 270,18 zł, powiat raciborski o 277,88 zł a wodzisławski o 541,69 zł. Przy czym wartości dochodów i wydatków na 1 mieszkańca w 2010 roku wyniosły kolejno 463,59 zł i 441,88 zł w powiecie rybnickim, 1 046,10 zł i 1 116,36 zł w powiecie raciborskim i 693,29 zł i 706,75 zł w powiecie wodzisławskim.

W powiecie rybnickim w 2020 roku dochody i wydatki ogółem wyniosły kolejno 64 304,09 tys. zł i 55 694,39 tys. zł. Powiat raciborski wykazał kolejno 166 490,98 tys. zł i 150 479,98 tys. zł, a powiat wodzisławski w danym roku odnotował kolejno 193 833,84 tys. zł i 195 928,43 tys. zł. W stosunku do 2010 roku wartości wskaźników dochodu i wydatków ogółem we wszystkich powiatach wzrosły. W powiecie rybnickim kolejno o 29 212,91 tys. zł i 22 246 tys. zł, w powiecie raciborskim kolejno o 51 244,30 tys. zł i 27 488,24 tys. zł, a w powiecie wodzisławskim kolejno o 84 252,43 tys. zł i 84 220,36 tys. zł. Gdzie wartości dochodów i wydatków w 2010 roku wyniosły kolejno 35 091,18 tys. zł i 33 447,45 tys. zł w powiecie rybnickim, 115 246,68 tys. zł i 122 986,74 tys. zł w powiecie raciborskim oraz 109 581,41 tys. zł i 111 708,07 tys. zł w powiecie wodzisławskim.

Wykres 29. Dochody i wydatki w powiatach ziemskich subregionu zachodniego w latach 2010-2020

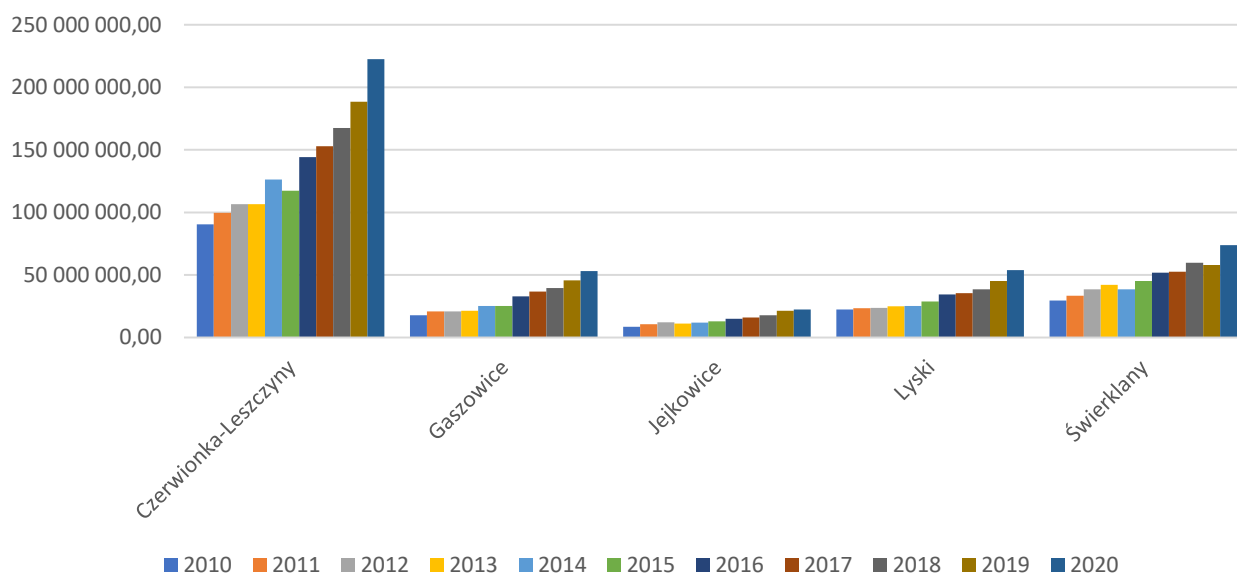

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W okresie 2010-2020 systematycznie wzrastają zarówno dochody, jak i wydatki gmin powiatu rybnickiego.

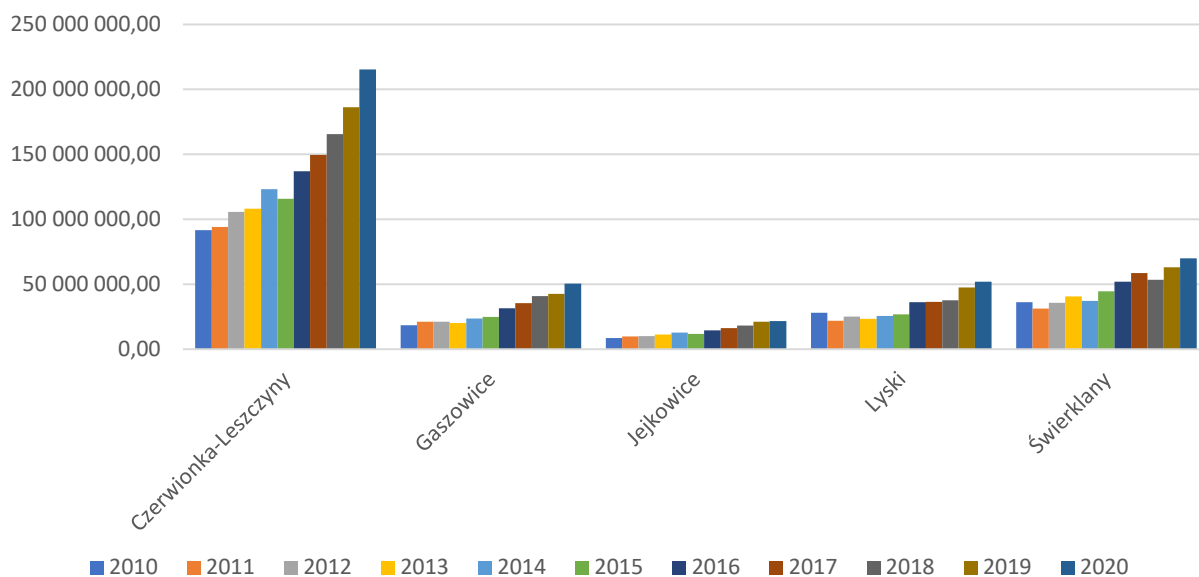
Najwyższą wartością dochodów cechuje się gmina Czerwionka-Leszczyzny, które to dochody w 2020 roku wyniosły ponad 222,4 mln zł, natomiast wydatki ogółem kształtowały się na poziomie 215,4 mln zł. Najmniejsze natomiast odnotowano w gminie Jejkowice odpowiednio na poziomie 22,4 mln zł i 21,7 mln zł.

Wykres 30. Dochody gmin powiatu rybnickiego w latach 2010-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 31. Wydatki ogółem gmin powiatu rybnickiego w latach 2010-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższą wartością dochodów na 1 mieszkańca charakteryzuje się gmina Świerklany – 5897,29 zł, najniższa natomiast Czerwionka-Leszczyny – 5289,09 zł. Biorąc pod uwagę okres 2010-2020, największy wzrost wartości dochodów na 1 mieszkańca odnotowano w gminie Gaszowice – 174%, najmniejszy natomiast w gminie Świerklany – 129%.

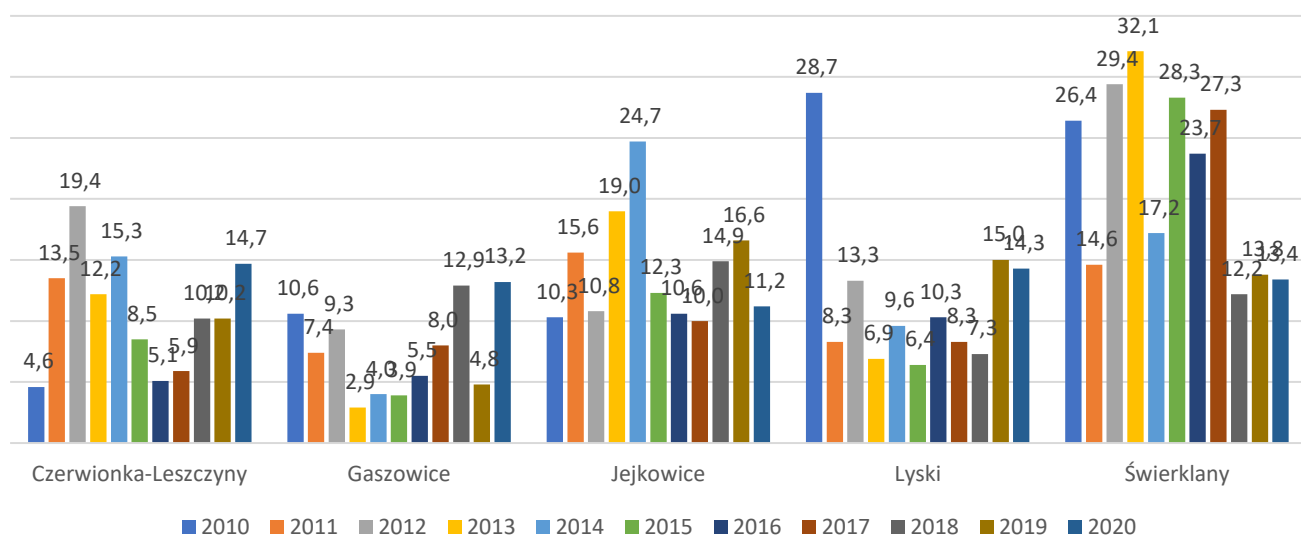
Tabela 25 Dochody na 1 mieszkańca w gminach powiatu rybnickiego

	2010	2020	Wzrost w okresie 2010-2020
Czerwionka-Leszczyny	2 167,58	5 289,09	144%
Gaszowice	1 981,66	5 423,63	174%
Jejkowice	2 235,26	5 380,17	141%
Lyski	2 383,54	5 578,27	134%
Świerklany	2 570,62	5 897,29	129%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwyższym udziałem wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wśród gmin powiatu rybnickiego charakteryzuje się gmina Czerwionka-Leszczyny, której wskaźnik w 2020 wyniósł 14,7%, najniższy natomiast gmina Jejkowice – 11,2%.

Wykres 32 . Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w gminach powiatu rybnickiego w latach 2010-2020 w %

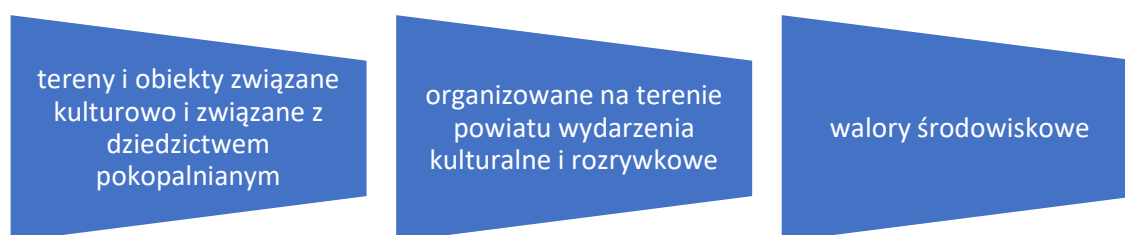
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Oczekiwania i aspiracje mieszkańców

W toku prac diagnostycznych przeprowadzono otwarte badania ankietowe, które realizowane było drogą internetową oraz poprzez ankiety papierowe w okresie czerwiec-listopad 2021 roku. W badaniu tym wzięło udział 605 osób: mieszkańców, przedsiębiorców oraz przedstawiciele sektora pozarządowego.

Na podstawie ankiet należy stwierdzić, iż mieszkańcy silnie się identyfikują i są związani ze swoją gminą i powiatem. Aż 80% uczestników zadeklarowało, że nie rozważa zmiany miejsca zamieszkania poza powiat rybnicki.

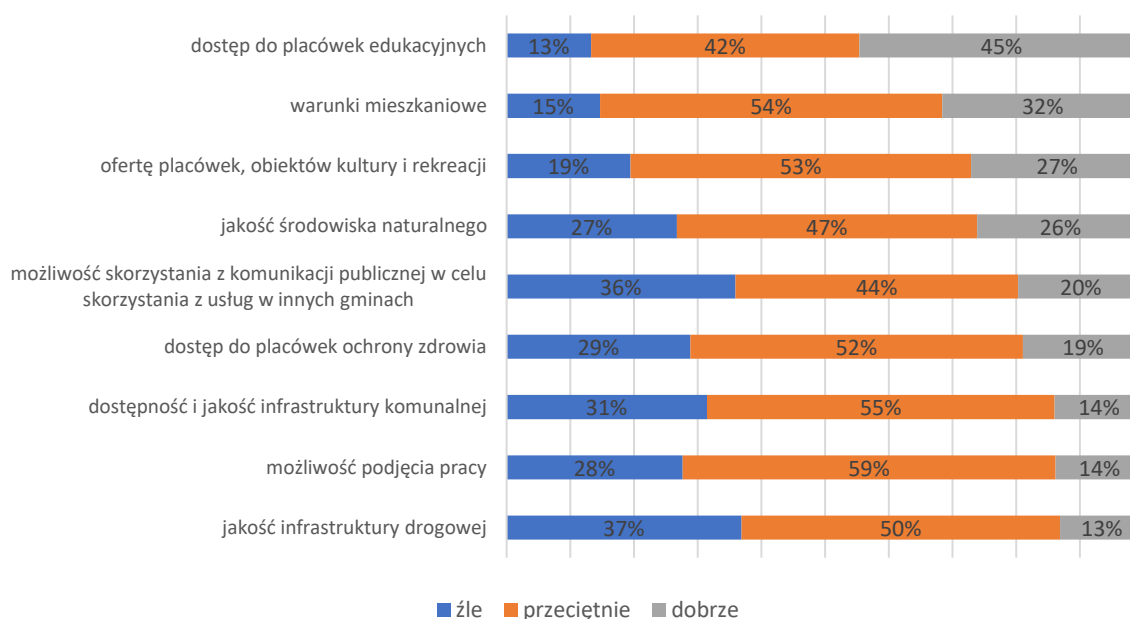
Rysunek 2 Kluczowe atuty powiatu rybnickiego, w oparciu o które można kreować rozwój i stanowią wizytówkę tego obszaru

źródło: Opracowanie własne

Do głównych obszarów, które są źle oceniane przez ankietowanych, zaliczyć należy: jakość infrastruktury drogowej oraz możliwość skorzystania z komunikacji publicznej w celu skorzystania z usług w innych gminach i dostępność oraz jakość infrastruktury komunalnej. W skali powiatu dobrze oceniany jest dostęp do placówek edukacyjnych i warunki mieszkaniowe.

Wykres 33. Ocena jakości życia w powiecie

źródło: Opracowanie własne

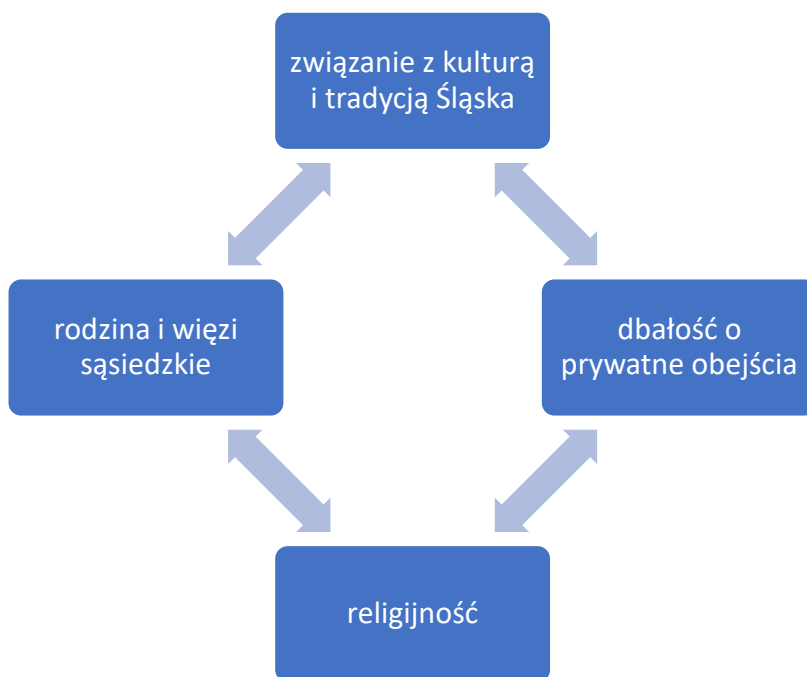
Do największych deficytów w zakresie usług publicznych i rynkowych mieszkańcy powiatu wskazują: brak wystarczającej ilości atrakcyjnych miejsc wypoczynku oraz ograniczone możliwości skorzystania z usług zdrowotnych, także braki usług czasu wolnego i odpowiedniej liczby placówek opieki nad dzieckiem – żłobki i przedszkola. Do głównych problemów w sferze infrastrukturalnej w powiecie rybnickim zaliczono:

- braki i nierównomierny dostęp do infrastruktury gazowej
- zły stan infrastruktury drogowej i ruchu pieszych
- słabo rozwinięta infrastruktura rowerowa
- zły stan środowiska, w szczególności powietrza

W zakresie problemów społecznych najbardziej odczuwalne i zauważalne przez mieszkańców powiatu rybnickiego to:

- słaba współpraca między instytucjami publicznymi a mieszkańcami
- emigracja młodych
- słaba integracja lokalnej społeczności
- alkoholizm
- chuligaństwo i wandalizm

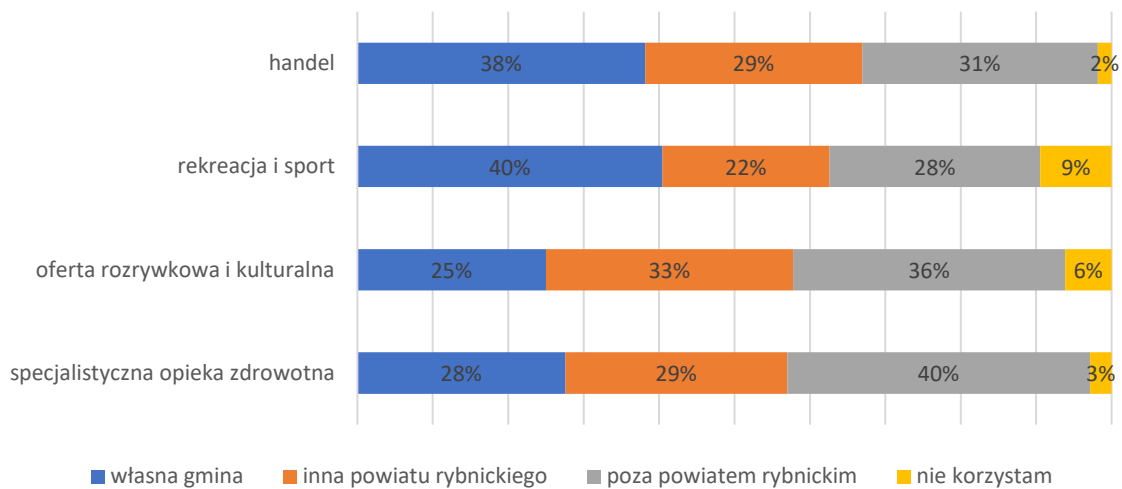
Rysunek 3 Kluczowe cechy społeczności powiatu rybnickiego

źródło: Opracowanie własne

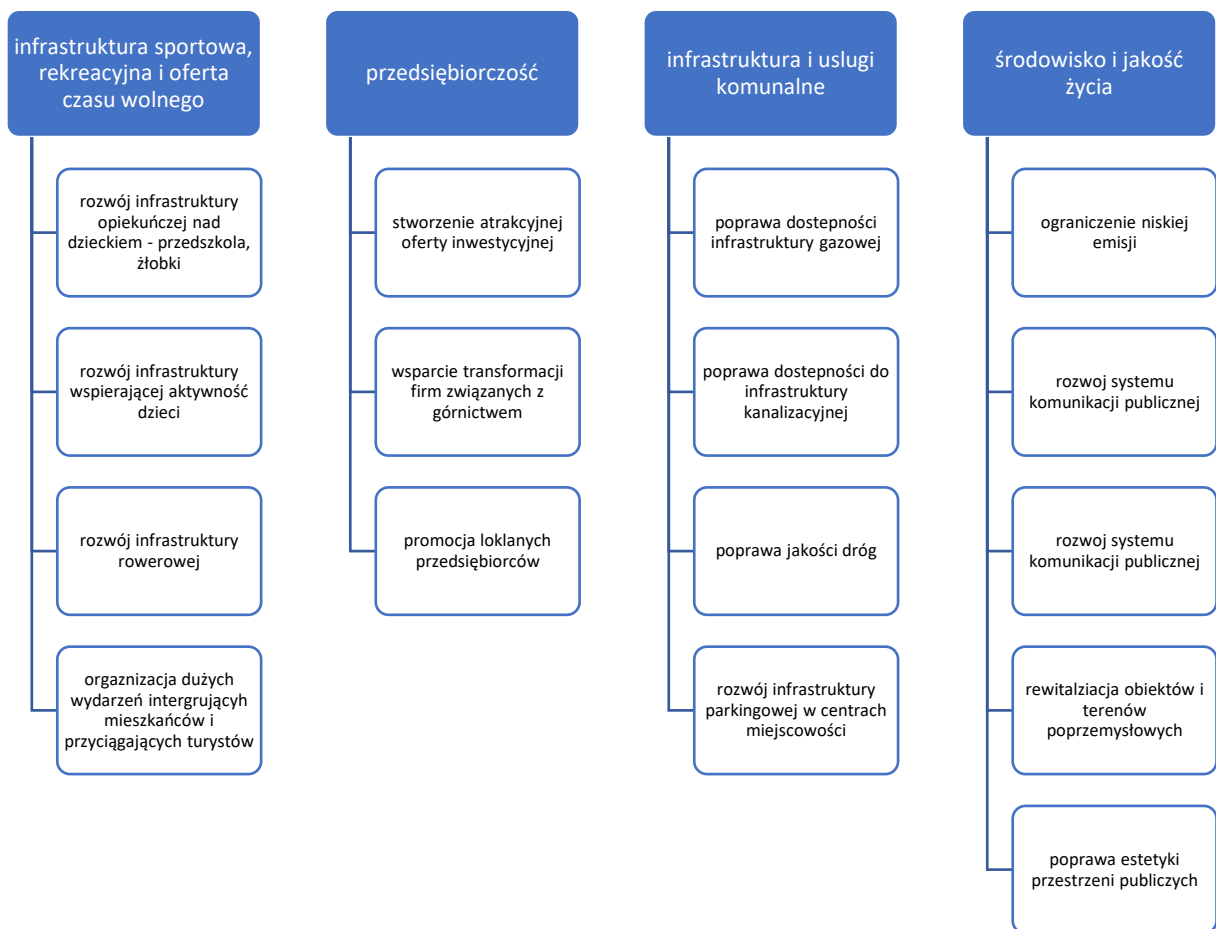
Mieszkańcy powiatu stosunkowo często korzystają z różnego typu usług i oferty poza obszarem powiatu. W najwyższym stopniu dotyczy to specjalistycznych usług zdrowotnych oraz oferty kulturalnej i rozrywkowej.

Wykres 34. Gdzie mieszkańcy powiatu korzystają z usług i udogodnień

źródło: Opracowanie własne

Rysunek 4 Kluczowe obszary, w których powinno nastąpić intensyfikowanie działań samorządów

źródło: Opracowanie własne

W opinii przedstawicieli sektora NGO mieszkańcy przejawiają zainteresowanie działaniami podejmowanymi w swoich gminach, ale ich osobisty udział w takich działaniach jest okazjonalny. Jednocześnie – oceniając sytuację w skali powiatu – społeczność lokalna jest bardzo zróżnicowana pod względem aktywności; wśród ogółu mieszkańców słabo angażujących się w rozwój wyróżniają się środowiska liderów i aktywistów działających na rzecz wspólnot lokalnych.

Kluczowymi obszarami, wokół jakich najłatwiej skupić aktywność mieszkańców, zaliczono: działania charytatywne oraz działania kulturalne na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i działania integrujące społeczność lokalną.

Przedstawiciele NGO wskazują, że działania tego sektora mogą stanowić uzupełnienie i wzbogacenie wobec działań samorządu głównie w obszarze:

- rozwiązywania problemów społecznych
- integracji środowisk lokalnych
- podnoszenia kompetencji zawodowych, cywilizacyjnych, społecznych
- rozwiązywania problemów ekologicznych

Dla zapewnienia wysokiej efektywności działania podmiotów sektora NGO działaniem oczekiwanym jest:

- wsparcie finansowe – poprzez odpowiednie środki przeznaczone na realizację projektów w ramach grantów czy budżetu obywatelskiego
- podnoszenie kwalifikacji i umiejętności sektora NGO poprzez działania edukacyjne w zakresie pozyskiwania środków spoza budżetu samorządów, np. z programów Unii Europejskiej
- większa otwartość instytucji samorządowych (społecznych, edukacyjnych, kulturalnych i in.) na współpracę z organizacjami pozarządowymi

W badaniu ankietowym przedstawiciele sektora przedsiębiorstw wskazali w większości, że są zadowoleni z prowadzenia działalności w obszarze powiatu rybnickiego i poleciliby go do inwestowania. Jednocześnie wśród istotnych problemów wskazywano na:

- ograniczone możliwości pozyskania pracowników w gminach i całym obszarze funkcjonalnym
- niezbyt korzystny wizerunek gmin

Pozytywnie ocenianym aspektem jest natomiast dobry stan i dostępność infrastruktury technicznej.

Do usług, jakie powinny być wspierane przez władze samorządowe szczebla gminnego, zaliczono:

- informację o procedurach administracyjnych
- opiekę inwestora

- usługi doradcze w zakresie pozyskiwania środków na rozwój firmy

Ponadto przedsiębiorcy wskazywali na potrzebę wsparcia promocji gospodarczej oraz budowania relacji partnerskich i kooperacyjnych.

2. Wyzwania strategiczne gmin powiatu rybnickiego

ISTOTA WYZWAŃ
STRATEGICZNYCH

Przeprowadzone analizy ilościowe i jakościowe zwracają uwagę na kilka wyzwań o szczególnym znaczeniu dla kształtowania strategicznej przyszłości gmin powiatu rybnickiego. Wyzwania strategiczne są zjawiskami lub procesami wymagającymi reagowania i podejmowania kompleksowych i długofalowych działań. Źródłem wyzwań mogą być zjawiska lub procesy występujące w gminach powiatu, jak również w ich otoczeniu. Wyzwania są związane z presją na rozwój lokalny, ale także z szansami, które powinny być wykorzystywane dla kształtowania nowej przyszłości jednostek terytorialnych w powiecie.

Wyzwania, przed którymi stają gminy powiatu rybnickiego, dotyczą różnych sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzennej. Co więcej, na poszczególne wyzwania składają się zjawiska o zróżnicowanym charakterze. Gminy powiatu rybnickiego reagować muszą przede wszystkim na wyzwania odnoszące się do:

WYZWANIA
STRATEGICZNE GMIN
POWIATU
RYBNICKIEGO

- wzbogacania i zachowywania kapitału ludzkiego w warunkach zmian demograficznych oraz rosnącej konkurencji o mieszkańców między różnymi ośrodkami
- spójności społeczności lokalnej oraz poziomu angażowania się mieszkańców w rozwój lokalny
- dynamiki procesów decydujących o przekształceniach współczesnej struktury gospodarczej, w tym w powiązaniu z procesami technologicznymi, środowiskowymi i geopolitycznymi
- wzmocnienia pozycji w otoczeniu zarówno w ujęciu relacyjnym, jak również wizerunkowym

Szczegółowy zakres poszczególnych wyzwań został zaprezentowany w poniższej tabeli.

Tabela 26 Wyzwania strategiczne gmin powiatu rybnickiego

Wyzwanie	Treść
<i>Rosnące poczucie bezpieczeństwa, mobilność mieszkańców oraz otwarcie na zmianę miejsca zamieszkania i miejsca realizacji karier zawodowych</i>	<ul style="list-style-type: none"> – rosnący poziom wykształcenia umożliwiający podejmowanie pracy w różnych miejscach w kraju i za granicą – poprawa dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych opiekuńczych i rozwój systemu usług pomocy społecznej – rosnąca atrakcyjność innowacyjnych centrów rozwoju gospodarczego dla młodych ludzi oraz osób o wysokich kwalifikacjach – zjawiska suburbanizacji wywoływane

	<p>wzrostem zainteresowania osiedlaniem się na obszarach uznawanych za bezpieczne i atrakcyjne środowiskowo</p> <ul style="list-style-type: none"> – zmiany struktury demograficznej (zwłaszcza niekorzystne zmiany wskaźników obciążenia demograficznego) podkreślające znaczenie mieszkańców o wysokiej mobilności dla przyszłości gmin/powiatu
Zmiana relacji łączących mieszkańców ze swoim miejscem zamieszkania	<ul style="list-style-type: none"> – przekształcenie społeczności lokalnych wyznaczanych w oparciu o miejsce zamieszkania w społeczności wyznaczone zawodem i zainteresowaniami (co skutkuje rozluźnianiem związków ze swoimi miejscowościami) – zmniejszanie liczby osób angażujących się w rozwój swoich miejscowości (istotni liderzy społeczni, ale niski poziom włączania szerszych grup mieszkańców w działania lokalne) – coraz silniejsze zróżnicowania różnych grup w ramach społeczności lokalnej powodujące, że konieczne staje się realizowanie działań publicznych dedykowanych dla konkretnych odbiorców – zindywidualizowane podejście oraz budowanie atrakcyjności gmin/powiatu (np. dla absolwentów szkół, rodzin, seniorów itp.) dla stworzenia silniejszych związków ze swoim miejscem zamieszkania – respektowanie i partnerskie wdrażania zasad rozwoju zrównoważonego jako wyraz odpowiedzialności społeczności lokalnej za swój miejsce zamieszkania
Presje na przekształcanie struktury gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> – rosnące znaczenie gospodarki opartej na wiedzy w konkurencyjności bazy ekonomicznej oraz kreowaniu atrakcyjności rynku pracy – procesy transformacji tradycyjnych branż gospodarki realizowane w powiązaniu ze zmianami sytuacji społecznej i środowiskowej oraz przekształceniami przestrzeni – zmiany w globalnych łańcuchach dostaw oraz wiążąca się z tym zjawiskiem polityka na rzecz reindustrializacji (odbudowy przemysłu w krajach UE) – polityka klimatyczna oraz procesy geopolityczne (głębokie kryzysy, zagrożenia wojenne) prowadzące do zmian w zakresie energetyki oraz bardziej racjonalnego wykorzystywania surowców
Opieranie rozwoju jednostek terytorialnych oraz podmiotów z różnych sektorów na sile ukształtowanych relacji	<ul style="list-style-type: none"> – wielokryteriowa ocena sytuacji gminy prowadząca do konieczności budowy wielowymiarowego wizerunku jednostek terytorialnych uwzględniającego jakość życia,

	<p>atrakcyjność biznesową, jakość zamieszkania</p> <ul style="list-style-type: none">– relacje między jednostkami terytorialnymi kształtowane w różnych konfiguracjach:<ul style="list-style-type: none">▪ relacje w układzie powiatowym▪ relacje w ramach obszaru funkcjonalnego▪ relacje pomiędzy gminami o podobnej specyfice– współpraca międzysektorowa stająca się fundamentem konkurencyjności gmin (komplementarne, kreatywne wykorzystywanie zróżnicowanych potencjałów i kompetencji podmiotów sektora władzy publicznej, biznesu, organizacji pozarządowych)– współpraca z otoczeniem jako droga do pozyskiwania nowych idei i zasobów na rzecz rozwoju lokalnego
--	--

3. Filary strategii rozwoju gmin powiatu rybnickiego

Strategia rozwoju gmin powiatu rybnickiego została skonstruowana na dwóch kluczowych kategoriach organizujących myślenie o przyszłości obszaru. Są to:

- zasady strategiczne
- wartości strategiczne

Zasady przenikają całą strategię, a w szczególności determinują zawartość celów operacyjnych oraz kierunków działań. Na potrzeby strategii rozwoju gmin powiatu rybnickiego zasady zostały wyznaczone przy uwzględnieniu:

- współczesnych kierunków badań i doktryn odnoszących się do rozwoju lokalnego
- założeń głównych polityk na szczeblu europejskim i krajowym, szczególnie zaś tych, które powiązane są ze środkami wsparcia
- procesów w skali makro rzutujących na rozwój lokalny

Przyjęto cztery współzależne zasady strategiczne:

- zasada współpracy
- zasada partycypacji
- zasada zrównoważonej transformacji
- zasada rozwoju inteligentnego

Wskazane zasady przenikają się i wzajemnie wspierają. Zasady zostały wykorzystane do sformułowania celów operacyjnych strategii.

Rysunek 5 Komplementarne zasady strategiczne rozwoju gmin powiatu rybnickiego

źródło: Opracowanie własne

Tabela 27 Zasady strategiczne – treść

współpraca	partycypacja	zrównoważona transformacja	rozwój inteligentny
<ul style="list-style-type: none"> •współpraca międzysektorowa wspierająca powstawanie innowacyjnych wartości •„wewnętrzna” współpraca gmin powiatu •współpraca gmin powiatu na rzecz możliwości kooperacji i konkurencyjności z otoczeniem 	<ul style="list-style-type: none"> •skorelowanie realnych procesów rozwoju ze zmieniającymi się oczekiwaniami mieszkańców (z uwzględnieniem zróżnicowań pomiędzy grupami społecznymi) •udział mieszkańców w procesach decyzyjnych → poczucie sprawczości mieszkańców w zakresie wpływu na rzeczywistość lokalną •wzmacnianie samorządności 	<ul style="list-style-type: none"> •rozsądne gospodarowanie zasobami gmin, w szczególności nieodnawialnymi: przyroda, kultura, przestrzeń •spójność społeczna •eliminowane kolizje między funkcjami lokalnymi 	<ul style="list-style-type: none"> •wykorzystywanie najważniejszych kapitałów lokalnych – wiedza, kreatywność, przedsiębiorczość mieszkańców •wzajemnie wzmacniające się innowacje społeczne i gospodarcze •nowe technologie wykorzystywane do zarządzania gminą i wspomagające funkcjonowanie w gminie mieszkańców

źródło: Opracowanie własne

Drugą kategorią wyznaczającą strategię rozwoju gmin powiatu rybnickiego są wartości strategiczne. Wartości zostały nakreślone w czterech podstawowych obszarach rozwoju lokalnego:

- mieszkaniac
- wspólnota
- gospodarka
- pozycja w otoczeniu

Rozwój gminy służyć musi przede wszystkim mieszkańcom. Na pierwszy plan wysuwa się więc kwestia budowania jakości życia i poszerzania przestrzeni szans dla mieszkańców.

Gmina to wspólnota tworzona przez mieszkańców. Dlatego kolejnym obszarem uwzględnionym w strategii są kwestie integracji i aktywizacji mieszkańców.

Możliwości rozwojowe – zarówno gminy, jak też mieszkańców – warunkowane są przez procesy gospodarcze. Wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki, wyzwalanie przedsiębiorczości mieszkańców, kreowanie atrakcyjnych warunków dla inwestorów

zewnątrznych to kolejny z fundamentów rozwoju gminy.

Rozwój gminy oraz ocena tego rozwoju realizowane są w relacjach z otoczeniem. Pozycja w otoczeniu to zdolność gminy do przyciągania potencjałów, uczestniczenia w różnych formach współpracy oraz inicjowania przedsięwzięć o ponadlokalnej innowacyjności.

Podobnie jak zasady strategiczne, również wartości strategiczne należy widzieć jako współzależne, wzajemnie się uzupełniające i wzmacniające. Wartości strategiczne posłużyły do wyznaczenia celów strategicznych.

Rysunek 6 Wartości strategiczne – treść

mieszkaniec	wspólnota	gospodarka	pozycja w otoczeniu
<ul style="list-style-type: none"> •jakość życia i możliwości realizacji aspiracji 	<ul style="list-style-type: none"> •integracja, aktywność i odpowiedzialność społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> •konkurencyjność, innowacyjność, przedsiębiorczość, rynek pracy 	<ul style="list-style-type: none"> •wizerunek oraz kreowanie i udział w inicjatywach

W oparciu o zasady i wartości strategiczne została opracowana struktura celów strategicznych i celów operacyjnych. W procesie tym została wykorzystana matryca strategiczna organizująca myślenie o rozwoju lokalnym.

LOGIKA
FORMUŁOWANIA
STRUKTURY CELÓW
STRATEGII

Cele strategiczne i cele operacyjne sformułowano w oparciu o rozpoznane problemy rozwoju gmin oraz oczekiwania i aspiracje mieszkańców.

Rysunek 7 Logika formułowania strategii rozwoju gmin powiatu rybnickiego

źródło: Opracowanie własne

Rysunek 8 Matryca strategicznego rozwoju gmin powiatu rybnickiego

Wartości	Mieszkaniec	Wspólnota	Gospodarka	Pozycja w otoczeniu
Zasady				
Współpraca				
Partycypacja	<i>Cele operacyjne jako szczegółowe wartości do osiągnięcia w ramach celów strategicznych</i>			
Zrównoważona transformacja	<i>realizowane w zgodzie z wyznaczonymi zasadami strategicznymi</i>			
Rozwój inteligentny				

źródło: Opracowanie własne

4. Cele strategiczne i cele operacyjne gmin powiatu rybnickiego

W oparciu o wyznaczoną logikę myślenia o przyszłości gmin powiatu rybnickiego oraz rozpoznane oczekiwania i wartości podmiotów lokalnych sformułowano cztery cele strategiczne pokazujące kluczowe wartości i procesy, jakie powinny zostać osiągnięte w wyniku realizacji strategii. Cele strategiczne stanowią rozwinięcie wartości strategicznych omawianych w poprzednim rozdziale.

Uszczegółowieniem celów strategicznych są cele operacyjne; są one wartościami, które należy osiągać w zgodzie z wyznaczonymi czterema zasadami strategicznymi.

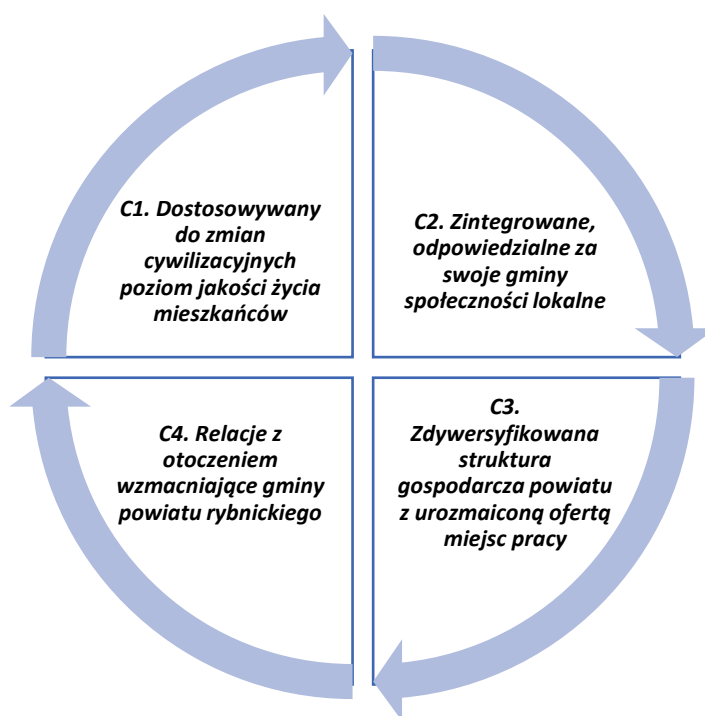
Cele powinny być traktowane jako elementy jednego systemu; realizacja każdego z celów wspomagać winna osiąganie pozostałych celów. Wysoka jakość życia zdefiniowana w celu pierwszym zwiększa spójność społeczną, tworzy warunki dla utrzymania kapitału ludzkiego ważnego dla rozwoju gospodarki oraz decyduje o wizerunku gmin w otoczeniu.

Integracja mieszkańców z celu drugiego jest elementem bezpieczeństwa i przyjazności gmin dla mieszkańców; wspiera kapitał zaufania i innowacje społeczne posiadające duże znaczenie dla rozwoju gospodarczego; kreuje korzystny wizerunek gmin dzięki pozytywnym opiniom i zaangażowaniu społeczności lokalnych w kształtowanie przyszłości gmin.

Rozwój gospodarczy przekłada się w bezpośredni sposób na dobrobyt społeczny, zarówno w sensie materialnym, jak też możliwości realizacji pozamaterialnych aspiracji mieszkańców; wiąże się także z relacjami w społecznościach lokalnych poprzez wspieranie spójności społecznej w wymiarze ekonomicznym; sprzyja rozwojowi społecznej odpowiedzialności biznesu oddziałującej na jakość życia i siłę wspólnot lokalnych; silna struktura gospodarcza jest także niezwykle ważnym kryterium oceny gmin przez podmioty w otoczeniu; żywotność gospodarcza jest warunkiem funkcjonowania podmiotów gospodarczych z gmin w ponadlokalnych sieciach kooperacji.

Pozycja gmin w otoczeniu uwzględniona w celu czwartym wpływa na możliwości przyciągania nowych mieszkańców, inwestorów, a także wydarzeń o znaczeniu ponadlokalnym; wspiera postrzeganie jakości życia oraz atrakcyjność inwestycyjną; ułatwia także integrowanie społeczności lokalnych dostrzegających atuty gmin w stosunku do innych ośrodków w otoczeniu.

Rysunek 9 Cele strategiczne gmin powiatu rybnickiego

C1. Dostosowywany do zmian cywilizacyjnych poziom jakości życia mieszkańców

Zasady	Cele operacyjne
<i>Współpraca</i>	<p>C1.1. Komplementarna oferta dostępnych w gminach powiatu usług publicznych i udogodnień zapewniająca funkcjonowanie różnych grup społecznych, w tym usługi edukacyjne, opiekuńcze, zdrowotne, czasu wolnego.</p> <p>C1.2. Zintegrowany system transportowy, zapewniający dostępność i funkcjonalność.</p>
<i>Partycypacja</i>	<p>C1.3. Udział mieszkańców w monitorowaniu i kształtowaniu polityk lokalnych.</p>
<i>Zrównoważona transformacja</i>	<p>C1.4. Bezpieczne środowisko przyrodnicze tworzące wyróżniającą jakość życia w gminach powiatu.</p> <p>C1.5. Wizualna i funkcjonalna atrakcyjność przestrzeni publicznych kreowanych przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych powiatu.</p> <p>C1.6. Zrównoważony rozwój budownictwa mieszkaniowego i wdrażanie proekologicznych rozwiązań w gospodarstwach domowych.</p> <p>C1.7. Wyprofilowana oferta wspierająca osoby o szczególnych potrzebach.</p>
<i>Rozwój inteligentny</i>	<p>C1.8. Dogodne warunki dla podnoszenia kwalifikacji i kompetencji cywilizacyjnych oraz rozwijania talentów mieszkańców.</p> <p>C1.9. Dostępność rozwiązań technologicznych wspierających funkcjonowanie mieszkańców w powiecie oraz korzystanie z udogodnień w otoczeniu.</p>

C2. Zintegrowane, odpowiedzialne za swoje gminy społeczności lokalne

Zasady	Cele operacyjne
<i>Współpraca</i>	C2.1. Sektor obywatelski partnerem kreowania usług publicznych wspierających funkcjonowanie mieszkańców.
<i>Partycypacja</i>	C2.2. Dogodne warunki dla wzmocnienia potencjału i ciągłości rozwoju organizacji pozarządowych. C2.3. Liderzy lokalni oraz środowiska społeczne inicjujące przedsięwzięcia na rzecz swoich gmin lub swojego miejsca zamieszkania. C2.4. Dostępność informacji o rozwoju lokalnym umożliwiającą efektywne i konstruktywne angażowanie się społeczności lokalnych w rozwój swoich gmin.
<i>Zrównoważona transformacja</i>	C2.5. Wysoki poziom wiedzy mieszkańców w zakresie wartości lokalnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. C2.6. Sektor obywatelski promujący ekologiczne postawy mieszkańców. C2.7. Witalne obiekty i przestrzenie dziedzictwa kulturowego oraz miejsca symboliczne.
<i>Rozwój inteligentny</i>	C2.8. Innowacje społeczne odpowiadające na ewoluujące potrzeby mieszkańców.

C3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza powiatu z urozmaiconą ofertą miejsc pracy

Zasady	Cele operacyjne
<i>Współpraca</i>	C3.1. Zintegrowana oferta gmin powiatu dla biznesu lokalnego i inwestorów. C3.2. Kreowanie kwalifikacji mieszkańców w ścisłej współpracy biznesu, instytucji edukacyjnych i kulturalnych, organizacji pozarządowych i innych partnerów. C3.3. Łańcuchy kooperacji integrujące lokalne podmioty gospodarcze (firmy usługowe i produkcyjne, rzemiosło, gospodarstwa rolne) i kreujące wysoką wartość rynkową. C3.4. Silny samorząd gospodarczy powiatu.
<i>Partycypacja</i>	C3.5. Wysokie kompetencje przedsiębiorcze mieszkańców wspierające ich włączenie w rozwój gospodarczy gmin powiatu. C3.6. Dogodne warunki dla zaangażowania środowiska biznesowego powiatu w kształtowanie, wdrażanie i monitorowanie lokalnych polityk rozwoju gospodarczego.
<i>Zrównoważona transformacja</i>	C3.7. Dostęp do infrastruktury technicznej ograniczający negatywny wpływ gospodarki na przestrzeń i środowisko przyrodnicze. C3.8. Rosnący udział branż proekologicznych w strukturze gospodarczej gmin powiatu. C3.9. Zaangażowanie lokalnego biznesu w działania z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu.
<i>Rozwój inteligentny</i>	C3.10. Nowe firmy w branżach wykorzystujących wiedzę, kulturę i lokalne dziedzictwo. C3.11. Wzmocniane relacje między firmami lokalnymi a podmiotami naukowymi i

badawczymi w regionie.
 C3.12. Dostępność rozwiązań technologicznych i organizacyjnych wspierających funkcjonowanie firm w gminach powiatu.

C4. Relacje z otoczeniem wzmacniające gminy powiatu rybnickiego

Zasady	Cele operacyjne
<i>Współpraca</i>	C4.1. Samorzady powiatu kooperujące w planowaniu i monitorowaniu rozwoju, kreowaniu przedsięwzięć, pozyskiwaniu środków zewnętrznych i wdrażaniu aktywności strategicznych. C4.2. Innowacyjne aktywności (projekty) łączące gminy powiatu oraz tworzące jego wyróżniki w otoczeniu. C4.3. Spójność infrastrukturalna gmin powiatu z otoczeniem.
<i>Partycypacja</i>	C4.4. Otwartość gmin powiatu na oczekiwania i aspiracje podmiotów w otoczeniu.
<i>Zrównowazona transformacja</i>	C4.5. Aktywna pozycja powiatu w zachowywaniu i aktywizowaniu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu.
<i>Rozwój inteligentny</i>	C4.6. Powiat rybnicki inicjatorem projektów realizowanych w partnerstwie z podmiotami w otoczeniu. C4.7. Pozytywny wizerunek powiatu dopełniający i wzmacniający wizerunek województwa śląskiego.

5. Kierunki działań na rzecz realizacji celów strategicznych

Dla realizacji celów strategicznych, przy uwzględnieniu treści celów operacyjnych, wypracowano zbiór kierunków działań. Znaczna część proponowanych kierunków przynosi wielowymiarowe efekty wpisujące się swoim oddziaływaniem w kilka różnych celów operacyjnych lub strategicznych.

Wdrażanie strategii polegać będzie na tworzeniu konkretnych projektów nawiązujących do danego kierunku. Procedura wyboru projektów opierać się będzie na kryteriach opisanych w częściach dotyczących wdrażania strategii.

Tabela 28 Kierunki na rzecz realizacji celów strategicznych i operacyjnych

Cele operacyjne	Kierunki działań
C1. Dostosowywany do zmian cywilizacyjnych poziom jakości życia mieszkańców	
C1.1. Komplementarna oferta dostępnych w gminach powiatu usług publicznych i udogodnień zapewniająca funkcjonowanie różnych grup społecznych, w tym usługi edukacyjne, opiekuńcze, czasu wolnego.	K1.1.1. Podnoszenie dostępności rodzin do usług opiekuńczych dla dzieci, w tym opieka żłobkowa i przedszkolna.
	K1.1.2. Zajęcia dla rodziców i dzieci wspierające funkcjonowanie rodziny oraz rozwijanie różnego rodzaju kompetencji.
	K1.1.3. Zajęcia rozwijające dla dzieci do lat 3.
	K1.1.4. Rozwój zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży rozwijających talenty i zainteresowania.
	K1.1.5. Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług medycznych oraz profilaktyki zdrowotnej.
	K1.1.6. Rozwój oferty aktywizującej osoby starsze.
	K1.1.7. Rozwój systemu usług opiekuńczych dla osób o ograniczonej sprawności i osób starszych.
<i>a także: kierunki określone dla celu C1.7. i C1.8.</i>	
C1.2. Zintegrowany system transportowy, zapewniający dostępność i funkcjonalność.	K1.2.1. Modernizacja infrastruktury drogowej na terenie powiatu.
	K1.2.2. Budowa centrów przesiadkowych i rozwój transportu zbiorowego.
	K1.2.3. Poprawa bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów na

- drogach, w tym inwestycje w ciągi piesze i ścieżki rowerowe.
- C1.3. Udział mieszkańców w monitorowaniu i kształtowaniu polityk lokalnych.
- K.1.3.1. Rozwijanie narzędzi zwiększających dostęp mieszkańców do informacji o swojej gminie.
- K.1.3.2. Wdrażanie narzędzi partycypacji w realizacji strategii rozwoju powiatu rybnickiego.
- C1.4. Bezpieczne środowisko przyrodnicze tworzące wyróżniającą jakość życia w gminach powiatu.
- K.1.4.1. Działania na rzecz zwiększenia efektywności gospodarki odpadami – podniesienie świadomości mieszkańców, punkty selektywnej zbiórki odpadów.
- K.1.4.2. Przywracanie walorów środowiskowych oraz nadanie nowych funkcji społecznym terenom zdegradowanym w wyniku eksploatacji górniczej; renaturalizacja terenów zdegradowanych.
- K.1.4.3. Działania ograniczające tzw. niską emisję.
- K.1.4.4. Termomodernizacja i instalacje fotowoltaiczne w starych budynkach użyteczności publicznej.
- K.1.4.5. Budowa alternatywnych zbiorników zasilania w wodę.
- K.1.4.6. Budowa kompostowni.
- K.1.4.7. Tworzenie punktów ładowania samochodów elektrycznych.
- C1.5. Wizualna i funkcjonalna atrakcyjność przestrzeni publicznych kreowanych przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych powiatu.
- K.1.5.1. Wielowymiarowa rewitalizacja centrów gmin lub miejscowości.
- K.1.5.2. Modernizacja i nadanie nowych funkcji obiektom o obniżonym standardzie, np. stare hotele robotnicze, substandardowe obiekty sportowe i kulturalne.
- K.1.5.3. Tworzenie i modernizacja plenerowych miejsc rekreacji i sportu (np. siłownie plenerowe, boiska treningowe, skatepark itp.).
- K.1.5.4. Realizacja plenerowych wydarzeń społecznych i kulturalnych.
- C1.6. Zrównoważony rozwój budownictwa mieszkaniowego i wdrażanie proekologicznych rozwiązań w gospodarstwach domowych.
- K.1.6.1. Działania organizacyjne i inwestycyjne na rzecz rozwoju i podnoszenia jakości zasobu mieszkaniowego, w tym SIM (społeczne inicjatywy mieszkaniowe), przygotowanie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe, remonty i modernizacja komunalnych zasobów mieszkaniowych, dostosowania zasobu mieszkaniowego do obowiązujących przepisów techniczno-budowlanych.

- K.1.6.2. Likwidacja niskiej emisji, termomodernizacja, wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych.
 - K.1.6.3. Uzupelnienie deficytów w zakresie sieci kanalizacyjnej.
 - K.1.6.4. Przebudowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami.
 - K.1.6.5. Rozwój sieci gazowej.
 - K.1.6.6. Działania na rzecz ograniczenia kosztów rozwoju i obsługi infrastruktury liniowej.
- C1.7. Wyprofilowana oferta wspierająca osoby o szczególnych potrzebach.
- K.1.7.1. Rozwijanie w gminach powiatu komplementarnej infrastruktury i usług dla grup defaworyzowanych, w tym DPS, punkt interwencji kryzysowej, noclegownia, ogrzewalnia, ośrodek terapii uzależnień.
 - K.1.7.2. Działania instytucjonalne i inwestycyjne na rzecz podnoszenia dostępności usług opiekuńczych dla osób dorosłych – seniorów i osób o szczególnych potrzebach.
 - K.1.7.3. Oferta wspierająca integrację i aktywizację kobiet, seniorów, osób ze szczególnymi potrzebami.
- C1.8. Dogodne warunki dla podnoszenia kwalifikacji i kompetencji cywilizacyjnych oraz rozwijania talentów mieszkańców.
- K1.8.1. Rozwój oferty sportowej i kulturalnej adresowanej do mieszkańców Powiatu.
 - K1.8.2. Organizacja kursów wspierających zmianę i podnoszenie kwalifikacji (nie tylko dla osób bezrobotnych).
 - K1.8.3. Rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców opierającej się na wykorzystywaniu zdobywanego wykształcenia oraz zainteresowań mieszkańców.
- C1.9. Dostępność rozwiązań technologicznych wspierających funkcjonowanie mieszkańców w powiecie oraz korzystanie z udogodnień w otoczeniu.
- K1.9.1. Rozwój usług e-administracji i podnoszenie kompetencji użytkowników w tym zakresie.
 - K1.9.2. Rozwój komunikacji publicznej wspierającej dostępność usług i udogodnień w sąsiednich miastach.
 - K1.9.3. Realizacja projektów *smart city* i *smart village*

C2. Zintegrowane, odpowiedzialne za swoje gminy społeczności lokalne

- C2.1. Sektor obywatelski partnerem kreowania usług publicznych wspierających funkcjonowanie mieszkańców.
- K.2.1.1. Monitorowanie zapotrzebowania na usługi społeczne w partnerstwie z sektorem pozarządowym.
 - K.2.1.2. Wspieranie udziału sektora pozarządowego w realizacji usług publicznych.

- C2.2. Dogodne warunki dla wzmocnienia potencjału i ciągłości rozwoju organizacji pozarządowych.
- C2.3. Liderzy lokalni oraz środowiska społeczne inicjujące przedsięwzięcia na rzecz swoich gmin lub swojego miejsca zamieszkania.
- C2.4. Dostępność informacji o rozwoju lokalnym umożliwiającą efektywne i konstruktywne angażowanie się społeczności lokalnych w rozwój swoich gmin.
- C2.5. Wysoki poziom wiedzy mieszkańców w zakresie wartości lokalnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.
- C2.6. Sektor obywatelski promujący ekologiczne postawy mieszkańców.
- C2.7. Witalne obiekty i przestrzenie dziedzictwa kulturowego oraz miejsca symboliczne.
- C2.8. Innowacje społeczne odpowiadające na ewoluujące potrzeby mieszkańców.
- K.2.2.1. Instytucjonalne wsparcie dla aktywności społecznej, np. stworzenie Centrum Inicjatyw Społecznych.
- K.2.2.2. Wsparcie materialne i kompetencyjne sektora pozarządowego.
- K.2.3.1. Promowanie liderów społecznych oraz dobrych wzorców zaangażowania społecznego.
- K.2.3.2. Wydarzenia, akcje, inicjatywy oraz stała oferta zajęć wspierających integrację mieszkańców.
- K.2.3.3. Popandemiczna aktywizacja lokalnej społeczności.
- K.2.4.1. Cyfryzacja informacji w gminach i jej dostępność dla mieszkańców.
- K.2.5.1. Działania na rzecz zachowywania śląskiego dziedzictwa kulturowego, w tym międzypokoleniowa integracja wokół lokalnego dziedzictwa – zwyczaje, tradycje, gwara.
- K.2.5.2. Podtrzymywanie w miejscowościach wiejskich tradycji upraw żywności, m. in. przez rozwój społecznych ogrodów warzywnych.
- K.2.6.1. Kształtowanie proekologicznej świadomości mieszkańców.
- K.2.6.2. Wydarzenia pobudzające proekologiczną aktywność mieszkańców.
- K.2.7.1. Ochrona, renowacja i rewitalizacja zabytków i obiektów symbolicznych.
- K.2.7.2. Włączanie mieszkańców w proces odkrywania lokalnego dziedzictwa kulturowego.
- K.2.7.3. Działania włączające wspólnoty lokalne w poprawę jakości przestrzeni gmin, podnoszenie estetyki podwórek, remonty obiektów przekształcanych w miejsca spotkań mieszkańców.
- K.2.8.1. Międzygminne integrowanie oferty usług społecznych oraz programu wydarzeń (w celu komplementarnego poszerzania tematyki i form).

C3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza powiatu z urozmaiconą ofertą miejsc pracy

- C3.1. Zintegrowana oferta gmin powiatu dla biznesu lokalnego i inwestorów.
- K.3.1.1. Stworzenie spójnej oferty gmin powiatu dla inwestorów – narzędzia fiskalne, współpraca w zakresie planowania przestrzennego, działania promocyjne.
 - K.3.1.2. Przygotowanie nowych, dobrze uzbrojonych terenów inwestycyjnych z wykorzystaniem lokalizacji gmin w sąsiedztwie autostrady A1 (uzbrojenie i lokalizacje wspierające realizację zasad rozwoju zrównoważonego).
 - K.3.1.3. Przygotowanie terenów inwestycyjnych na terenach przemysłowych (z uwzględnieniem problemu szkód górniczych).
 - K.3.1.4. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej – narzędzia instytucjonalne, edukacyjne, doradcze, finansowe i inne.
 - K.3.1.5. Przestrzenie dla rozwoju lokalnego biznesu.
- C3.2. Kreowanie kwalifikacji mieszkańców w ścisłej współpracy biznesu, instytucji edukacyjnych i kulturalnych, organizacji pozarządowych i innych partnerów.
- K.3.2.1. Projekty współpracy biznesu, edukacji i organizacji pozarządowych na rzecz podnoszenia kompetencji mieszkańców na rynku pracy - koordynacja kształcenia z bieżącymi i prognozowanymi potrzebami rynku pracy.
 - K.3.2.2. Monitorowanie popytu na kwalifikacje na lokalnym rynku pracy.
- C3.3. Łącuchy kooperacji integrujące lokalne podmioty gospodarcze (firmy usługowe i produkcyjne, rzemiosło, gospodarstwa rolne) i kreujące wysoką wartość rynkową.
- K.3.3.1. Rozwój oferty firm lokalnych w przestrzeni wirtualnej, w tym narzędzia wspierające współpracę firm z Powiatu.
 - K.3.3.2. Wspieranie firm sektora rolno-spożywczego.
- C3.4. Silny samorząd gospodarczy powiatu.
- K.3.4.1. Wydarzenia integrujące lokalne środowiska biznesowe.
- C3.5. Wysokie kompetencje przedsiębiorcze mieszkańców wspierające ich włączenie w rozwój gospodarczy gmin powiatu.
- K.3.5.1. Kształtowanie kompetencji przedsiębiorczych w szkołach.
 - K.3.5.2. Rozwój przedsiębiorczości wspierającej sprawiedliwą transformację.
 - K.3.5.3. Promowanie przedsiębiorczości społecznej.
- C3.6. Dogodne warunki dla zaangażowania środowiska biznesowego powiatu w kształtowanie, wdrażanie i monitorowanie lokalnych polityk rozwoju gospodarczego.
- K.3.6.1. Wdrażanie narzędzi wymiany informacji między samorządem lokalnym a środowiskiem biznesu.

C3.7. Dostęp do infrastruktury technicznej ograniczający negatywny wpływ gospodarki na przestrzeń i środowisko przyrodnicze.	K.3.7.1. Rozwój infrastruktury wytwarzania, magazynowania i przesyłu energii elektrycznej i ciepła, w tym rozwój OZE.
K.3.7.2. Wdrażanie rozwiązań ograniczających wpływ transportu na środowisko przyrodnicze i jakość życia.
C3.8. Rosnący udział branż proekologicznych w strukturze gospodarczej gmin powiatu.	K.3.8.1. Inicjatywy klastrowe w branżach innowacyjnych i ekologicznych.
K.3.8.2. Wspieranie rozwoju firm w branżach związanych z gospodarką cyrkularną i odnawialnymi źródłami energii.
C3.9. Zaangażowanie lokalnego biznesu w działania z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu.	K.3.9.1. Promowanie lokalnych liderów społecznej odpowiedzialności biznesu.
C3.10. Nowe firmy w branżach wykorzystujących wiedzę, kulturę i lokalne dziedzictwo.	K.3.11.0. Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.
K.3.12.0. Rozwój ścieżek rowerowych łączących turystyczne atrakcje powiatu rybnickiego.
K.3.13.0. Realizacja w partnerstwie z lokalnymi przedsiębiorcami wydarzeń opierających się na wykorzystywaniu lokalnego dziedzictwa.
C3.11. Wzmacnianie relacje między firmami lokalnymi a podmiotami naukowymi i badawczymi w regionie.	K.3.11.1. Organizacja wydarzeń wspierających międzysektorowe relacje z udziałem firm lokalnych.
K.3.11.2. Promowanie wśród lokalnych przedsiębiorców możliwości ubiegania się o środki wsparcia na realizację partnerskich projektów badawczych (np. finansowanych ze środków NCBiR).
C3.12. Dostępność rozwiązań technologicznych i organizacyjnych wspierających funkcjonowanie firm w gminach powiatu.	K.3.12.1. Rozwój infrastruktury ICT.

C4. Relacje z otoczeniem wzmacniające gminy powiatu rybnickiego

C4.1. Samorządy powiatu kooperujące w planowaniu i monitorowaniu rozwoju, kreowaniu przedsięwzięć, pozyskiwaniu środków zewnętrznych i wdrażaniu aktywności strategicznych.	K.4.1.1. Działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji menedżerów i urzędników lokalnych wspierające innowacyjny i partnerski styl zarządzania lokalnego.
K.4.1.2. Tworzenie spójnego systemu informacji o rozwoju Powiatu, w tym systemu monitorowania procesu wdrażania strategii.
K.4.1.3. Wdrażanie nowoczesnych narzędzi wspomagających zarządzanie rozwojem lokalnym – narzędzia |
|---|--|

	konsultacyjne, informacyjne, analityczne itp.
C4.2. Innowacyjne aktywności (projekty) łączące gminy powiatu oraz tworzące jego wyróżniki w otoczeniu.	K.4.2.1. Opracowywanie przez gminy wspólnych opracowań analitycznych, badawczych i programowych.
C4.3. Spójność infrastrukturalna gmin powiatu z otoczeniem.	K.4.3.1. Lobbing na rzecz realizacji inwestycji poprawiających infrastrukturalne usytuowanie gmin powiatu, w tym włączanie w sieci infrastrukturalne wspierające rozwój zrównoważony. K.4.3.2. Realizacja inwestycji włączających gminy powiatu w subregionalnej i regionalne sieci transportu zrównoważonego.
C4.4. Otwartość gmin powiatu na oczekiwania i aspiracje podmiotów w otoczeniu.	K.4.4.1. Udział w wydarzeniach samorządowych, naukowych, branżowych wspierających wzbogacanie wiedzy o społecznych i gospodarczych trendach rozwojowych.
C4.5. Aktywna pozycja powiatu w zachowywaniu i aktywizowaniu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu.	K.4.5.1. Organizowanie wydarzeń z udziałem krajowych i międzynarodowych środowisk kulturalnych, naukowych, badawczych, biznesowych.
C4.6. Powiat rybnicki inicjatorem projektów realizowanych w partnerstwie z podmiotami w otoczeniu.	K.4.6.1. Podejmowanie projektów związanych z pielęgnowaniem śląskiego dziedzictwa kulturowego. K.4.6.2. Wspieranie podmiotów lokalnych w kreowaniu projektów realizowanych w partnerstwie z podmiotami w otoczeniu.
C4.7. Pozytywny wizerunek powiatu dopełniający i wzmacniający wizerunek województwa śląskiego.	K.4.7.1. Promocja atrakcyjności gmin powiatu rybnickiego jako miejsca zamieszkania realizowana w skali regionalnej i ponadregionalnej. K.4.7.2. Promocja atrakcyjności inwestycyjnej gmin powiatu rybnickiego w skali krajowej i międzynarodowej. K.4.7.3. Promocja oferty turystycznej i rekreacyjnej powiatu rybnickiego, w tym punkty informacji turystycznej, informacja i obsługa turystów w przestrzeni wirtualnej. K.4.7.4. Promocja powiatu rybnickiego jako obszaru wyjątkowego w skali regionalnej dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego.

6. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Dla działań wpisujących się w zakres celów rozwoju obszaru powiatu rybnickiego poniżej określono kluczowe rezultaty i mierniki pozwalające na ewaluację realizacji strategii oraz

MECHANIZM
EWALUACJI STRATEGII

oceny zmiany sytuacji w powiecie. Zamiana potencjału powiatu oraz uwarunkowań wewnętrznych w zakresie zarysowanych wskaźników zależna będzie od współpracy podmiotów przygotowujących i wdrażających strategię, czyli gmin tworzących powiat rybnicki i Powiat Rybnicki, ale również od wsparcia i działań podejmowanych przez innych „aktorów” rozwoju powiatu, w tym przedsiębiorców, NGO i innych instytucji publicznych działających zarówno w powiecie, jaki w skali regionu oraz kraju.

Tabela 29 *Kluczowe oczekiwane rezultaty i wskaźniki monitorowania*

CEL STRATEGICZNY	REZULTATY DZIAŁAŃ	WSKAŹNIK MONITOROWANIA ORAZ KIERUNEK ZMIANY WSKAŹNIKA DO 2030
C1. Dostosowywany do zmian cywilizacyjnych poziom jakości życia mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój potencjału ludnościowego powiatu • poprawa struktury wiekowej mieszkańców powiatu • Poprawa dostępności do wysokiej jakości przestrzeni publicznych • poprawa jakości środowiska naturalnego, w tym w szczególności poprawa jakości powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> • mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności ↑ • ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym ↓ • ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ↓ • liczba nasadzeń na 1 km² powierzchni ↑ • liczba dni w roku z przekroczeniami na stacji pomiaru jakości powietrza ↓ • udział osób korzystających z sieci wodociągowej, ↑ • udział osób korzystających z sieci kanalizacyjnej ↑ • udział osób korzystających z sieci gazowej ↑
C2. Zintegrowane, odpowiedzialne za swoje gminy społeczności lokalne	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa aktywności społecznej i obywatelskiej • Zmniejszenie liczby osób wymagających wsparcia systemu pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • fundacje, stowarzyszenia i organizacje ↑ • społeczne na 10 tys. mieszkańców ↑ • liczba zadań powierzonych dla NGO ↑
C3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza powiatu z urozmaiconą ofertą miejsc pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby podmiotów gospodarczych działających w powiecie • Wzrost liczby podmiotów działających w gminach powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> • podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności ↑ • osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym ↑

	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost postaw przedsiębiorczych i aktywności zawodowej mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym ↑
C4. Relacje z otoczeniem wzmacniające gminy powiatu rybnickiego	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój współpracy międzysektorowej Podniesienie roli powiatu w układzie funkcjonalno-przestrzennym subregionu 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba partnerskich projektów realizowanych przez JST z obszaru powiatu ↑ Saldo migracji ↑

Powyżej określone wskaźniki powinny być monitorowane w układzie całego powiatu oraz w poszczególnych gminach.

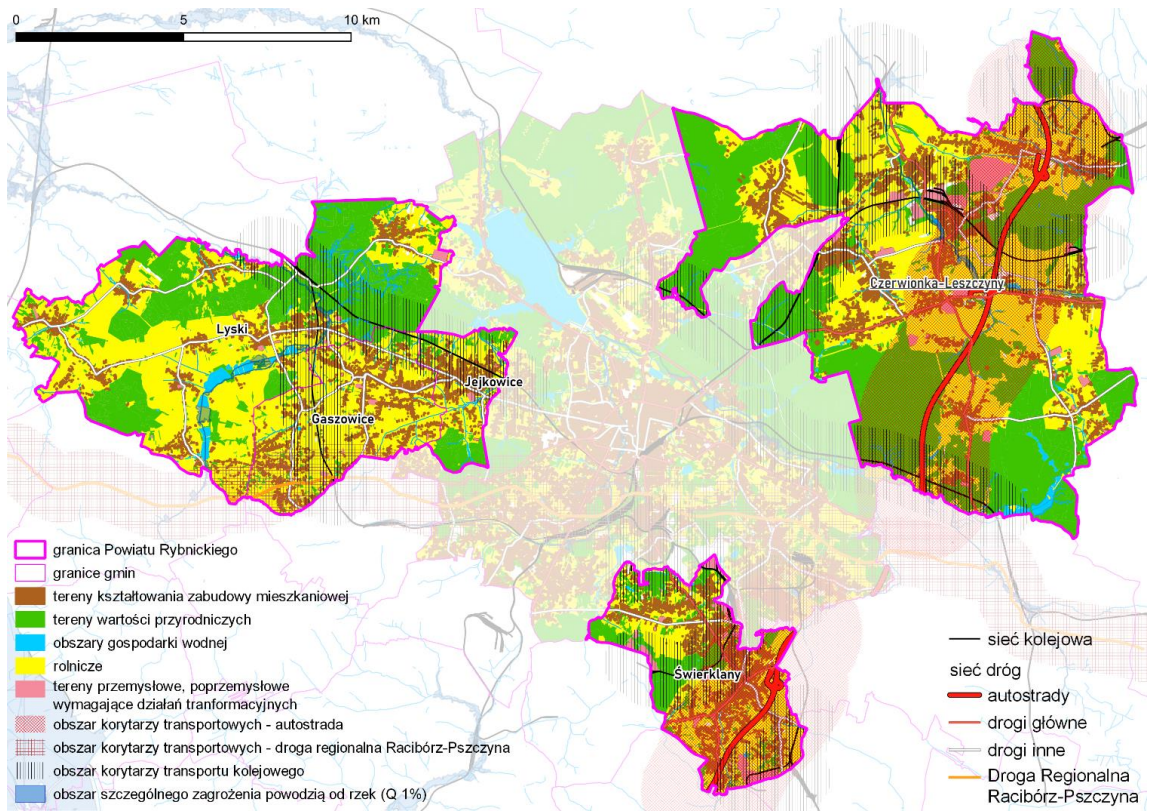
7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru powiatu rybnickiego oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Strategia rozwoju ponadlokalnego określa cele, kierunki działań dla polityk publicznych realizowanych przez samorząd powiatu oraz władze gmin. Opierając się na lokalnych politykach przestrzennych oraz biorąc pod uwagę nakreślone kierunki rozwoju obszaru powiatu zarysować można ogólny model struktury funkcjonalno-przestrzennej. Model ten stanowi układ generalny, natomiast rozstrzygnięcia w zakresie funkcji oraz przeznaczenia terenów i lokalizacji inwestycji określone będą w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin powiatu i odpowiednich planach zagospodarowania przestrzennego.

Poniższy ogólny układ funkcjonalno-przestrzenny powiatu wskazuje obszary i tereny, w których określono dominujące funkcje.

Mapa 5 *Model struktury funkcjonalno-przestrzennej*

IDEA

Źródło: Opracowanie własne

Kształtując lokalne polityki przestrzenne wspierające realizację celów strategii rozwoju obszaru powiatu rybnickiego, powinno się dążyć do uwzględnienia kluczowych rekomendacji dotyczących procesu kształtowania wysokiej jakości i zrównoważonych przestrzeni. Do rekomendacji tych zaliczyć należy:

- minimalizacja presji inwestycyjnej na tereny zielone i otwarte
- wykorzystanie pod inwestycje produkcyjne terenów przemysłowych
- rewitalizacja obiektów przemysłowych na cele społeczne, gospodarcze i środowiskowe
- ograniczenie niskiej emisji zarówno ze źródeł komunalno-bytowych, jak również ze źródeł transportowych
- rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej poprawiającej bezpieczeństwo ruchu m.in. poprzez oddzielenie ruchu pieszych, ruchu rowerowego od samochodowego
- promowanie stosowania technologii niskoemisyjnych w budownictwie mieszkaniowym
- kształtowanie wysokiej jakości terenów mieszkaniowych wraz z dostępem do przestrzeni i usług rekreacyjnych oraz terenów zielonych

8. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO „ŚLĄSKIE 2030” ZIELONE ŚLĄSKIE wskazuje obszary interwencji w ujęciu regionalnym oraz przytacza obszary strategicznej interwencji delimitowane na poziomie krajowym w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030).

W Strategii województwa wskazano OSI w ujęciu funkcjonalnym oraz tematycznym.

W układzie funkcjonalnym powiat rybnicki jest istotnym obszarem subregionu zachodniego, którego centrum stanowi Aglomeracja Rybnicka. Warto również zwrócić uwagę, że część powiatu rybnickiego – Czerwionka-Leszczyny – stanowi tzw. „obszar ciężący do Metropolii Górnośląskiej” i łączy dwa duże ośrodki wielkomiejskie połączone korytarzem transportowym autostrady A1. Ponadto Czerwionka-Leszczyny, Gaszowice, Jejkowice oraz Świerklany znajdują się w tzw. bezpośrednim obszarze Aglomeracji Rybnickiej. W układzie funkcjonalnym podkreśla się również rolę obszarów miejskich i wiejskich. W Strategii „ŚLĄSKIE 2030” wskazuje się, że „w miastach województwa zauważa się negatywne zjawiska dotyczące: starzenia się społeczeństwa, depopulacji, migracji, „kurczenia się” miast i suburbanizacji, które mają niekorzystny wpływ na przestrzeń, jej funkcjonalność, powodując zamieranie centrów miast. Z degradacją przestrzeni publicznych powiązane są również negatywne zjawiska społeczne, takie jak wzrost przestępczości i ograniczone poczucie bezpieczeństwa. Problemem miast jest pogarszająca się jakość środowiska, w tym zwłaszcza powietrza, obciążenie i zagęszczenie infrastruktury technicznej i transportowej, co w znacznym stopniu wpływa na jakość życia mieszkańców”. Należy podkreślić, że powiat rybnicki obejmuje gminy wiejskie oraz jedną gminę miejsko-wiejską. Strategia województwa wskazuje, że „obszary wiejskie obejmują tereny wiejskie położone w gminach wiejskich oraz miejsko-wiejskich województwa śląskiego. Elementami wyróżniającymi te obszary są duża powierzchnia użytków rolnych oraz znaczna liczba ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie (...) Ponadto w regionie występują również gminy wiejskie, gdzie znaczny procent obszaru został zdegradowany i przekształcony wskutek eksploatacji górniczej. Wiele z terenów rolniczych utraciło swe funkcje poprzez ulokowanie na nich bądź w pobliżu działalności wydobywczej. Mieszkańcy tych gmin w głównej mierze utrzymują się z pracy w górnictwie bądź branżach okołogórniczych, często też występuje dualność zawodowa. Tak więc obszary te cechują się znacznym zróżnicowaniem funkcji obejmującym zarówno funkcje rolnicze, jak i pozarolnicze, co wynika ze specyfiki sieci osadniczej i profilu gospodarczego regionu”.

Należy zauważyć, że powiat rybnicki wpisuje się w dostrzeżone w strategii regionalnej obszary „o funkcjach mieszanych i przejściowych, czyli takich, które tracą swój pierwotny

charakter w wyniku procesów urbanizacyjnych, w tym postępującej suburbanizacji. W związku z tymi procesami, równoległe ze wsparciem utrzymania rolniczego charakteru i produkcji w tych obszarach, konieczna staje się poprawa możliwości zatrudnienia i mobilności zawodowej, stworzenie warunków do zwiększenia inwestycji okołorolniczych i pozarolniczych oraz rozbudowy lokalnej infrastruktury transportowej i poprawy funkcjonowania transportu zbiorowego, umożliwiającego dostęp do korzystania z usług publicznych wyższego rzędu. Ponadto niezbędne są działania aktywizujące społeczności wiejskie oraz ukierunkowane na poprawę jakości edukacji i kształcenia ustawicznego, zachowanie ich różnorodności i spuścizny kulturowej, zachowanie i kształtowanie krajobrazu, ochronę i wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego”.

W zakresie OSI w ujęciu tematycznym wskazanych w strategii regionalnej, w których obszar powiatu rybnickiego lub gminy tego powiatu są ujęte w:

- OSI konkurencyjnym – obszary cenne przyrodniczo oraz ośrodki wzrostu
- OSI problemowe – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza oraz gminy w transformacji górniczej

Tabela 30 OSI w Strategii rozwoju województwa śląskiego

OSI	Kluczowe tereny wskazane w strategii regionalnej	Kluczowe wyzwania w obszarze
obszary cenne przyrodniczo	Czerwionka-Leszczyny oraz Lyski – gminy o najwyższych walorach przyrodniczych	<ul style="list-style-type: none"> • ochrona różnorodności biologicznej i georóżnorodności • poprawa stosunków wodnych, • ochrona siedlisk wodno-błotnych na obszarach chronionych • zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych • programowanie i prowadzenie na tych terenach zrównoważonej polityki rozwoju, godzącej interesy ochrony przyrody z rozwojem gospodarczym tych obszarów, ukierunkowanym na wykorzystanie lokalnych potencjałów
ośrodki wzrostu	Czerwionka-Leszczyny – uzupełniający ośrodek wzrostu	<ul style="list-style-type: none"> • podniesienie poziomu innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw • wzmocnienie potencjału i skali oddziaływania oraz pozycji na arenie międzynarodowej ośrodków

		<p>akademickich oraz sektora B+R</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa jakości środowiska i przestrzeni • tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy poprzez rozwój potencjału gospodarczego • zwiększenie poziomu inwestycji
gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza	<p>Świerklany, Jejkowice, Gaszowice – III grupa problemowa o najwyższej skali problemu, Czerwionka-Leszczyny oraz Lyski – II grupa problemowa o średniej skali problemu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie niskiej emisji • rozbudowa sieci ciepłowniczej oraz włączenie w nią możliwie największej liczby budynków mieszkalnych • generowanie i wdrażanie innowacji ograniczających negatywny wpływ na środowisko
gminy w transformacji górniczej	<p>Wszystkie gminy powiatu rybnickiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zagospodarowanie terenów po zakończonej eksploatacji górniczej • przekwalifikowanie pracowników odchodzących z sektora górniczego • zapewnienie możliwości funkcjonowania dla firm z branży okołogórniczej lub ich przebranżowienia • tworzenia alternatywnych miejsc pracy, • wsparcie na poprawę jakości środowiska • rozwój usług publicznych • poprawa jakości przestrzeni publicznych, • zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców • rozwój oferty czasu wolnego

Źródło: Opracowanie własne

Określone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” kierunki działań adresowane do OSI regionalnych powinny być realizowane w obszarze powiatu rybnickiego. Ponadto w toku przygotowania niniejszej strategii kierunki te stanowiły ramy kierunków rozwoju powiatu.

Tabela 31 **Zgodność OSI regionalnych z celami rozwoju obszaru powiatu rybnickiego**

Cela rozwoju powiatu	OSI – ośrodki wzrostu	OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości	OSI – gminy w transformacji górniczej
----------------------	-----------------------	--	---------------------------------------

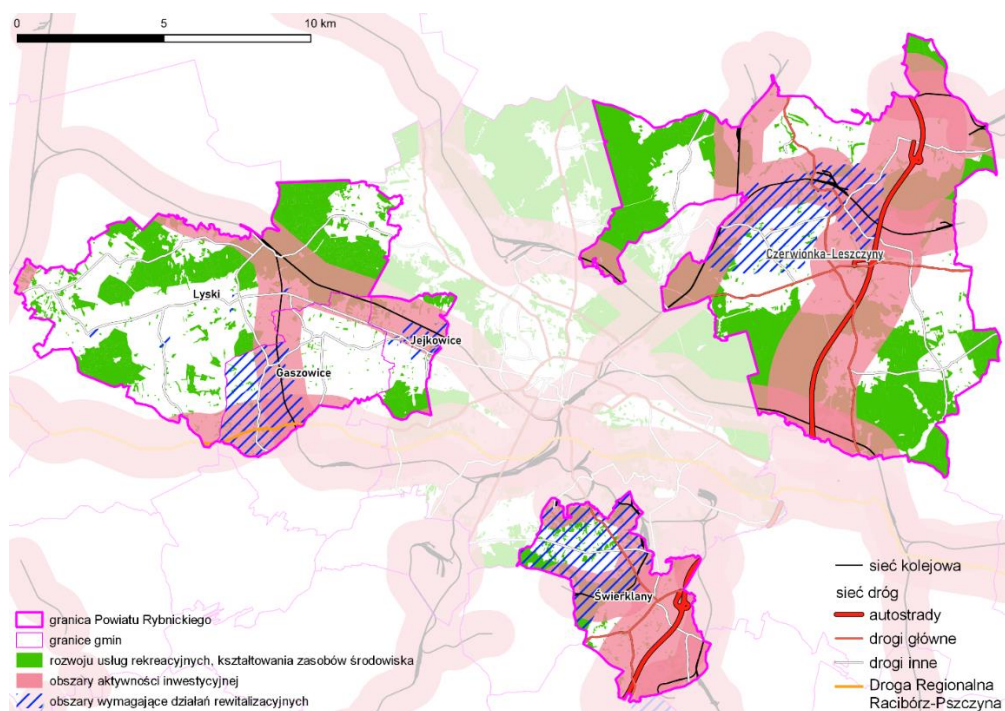
powietrza			
C1. Dostosowywany do zmian cywilizacyjnych poziom jakości życia mieszkańców	X		X
C2. Zintegrowane, odpowiedzialne za swoje gminy społeczności lokalne	X		X
C3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza powiatu z urozmaiconą ofertą miejsc pracy	X	X	X
C4. Relacje z otoczeniem wzmacniające gminy powiatu rybnickiego	X	X	X

9. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla powiatu rybnickiego wraz z zakresem planowanych działań

Opierając się na ramach uwarunkowań i wyznań rozwojowych obszaru powiatu rybnickiego, można wyznaczyć 3 typy lokalnych obszarów strategicznej interwencji:

- obszary rozwoju usług rekreacyjnych i kształtowania zasobów środowiska obejmujące obszary zielone, w tym lasu o wysokich walorach środowiskowych wymagających działań z zakresu zrównoważonego rozwoju i ochrony. Obszary te otwierają możliwość rozwoju zrównoważonych usług turystyki przyrodniczej i rodzinnej opartej na walorach środowiska, adresowanej zarówno do mieszkańców, jak i turystów
- obszary aktywności inwestycyjnej obejmujące kluczowe tereny inwestycyjne do lokalizacji inwestycji produkcyjnych i usługowych, w szczególności związanych z położeniem powiatu w układzie istotnych korytarzy transportowych autostrady A1 i drogi Racibórz-Rybnik-Żory-Pszczyna
- obszary wymagające działań rewitalizacyjnych, tj. obszary zdegradowane w wymiarze społecznym, środowiskowym i funkcjonalnym wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych o szczególnym stopniu zaangażowania i rozwoju partnerskiej współpracy

Mapa 6 Lokalne Obszary Strategicznej Interwencji w powiecie rybnickim

Źródło: Opracowanie własne

Określone poniżej kierunki działań adresowane do lokalnych obszarów strategicznej interwencji w powiecie rybnickim stanowią podstawę do priorytetyzacji działań danego typu, lecz nie wykluczają podejmowania adresowych priorytetowo do nich działań na innych terenach powiatu oraz nie ograniczają podejmowania na tych obszarach innego typu działań.

Tabela 32 Kluczowe typy kierunków działań odnoszące się do wyżej wskazanych obszarów strategicznej interwencji ograniczonych przestrzennie

Obszary	Kluczowe kierunki działania
rozwoju usług rekreacyjnych i kształtowania zasobów środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie i modernizacja plenerowych miejsc rekreacji i sportu (np. siłownie plenerowe, boiska treningowe, skatepark itp.) • Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej
aktywności inwestycyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie nowych, dobrze uzbrojonych terenów inwestycyjnych z wykorzystaniem lokalizacji gmin w sąsiedztwie autostrady A1 (uzbrojenie i lokalizacje wspierające realizację zasad rozwoju zrównoważonego)
wymagające działań rewitalizacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • Przywracanie walorów środowiskowych oraz nadanie nowych funkcji społecznych terenom zdegradowanym w wyniku eksploatacji górniczej; renaturalizacja terenów zdegradowanych • Przygotowanie terenów inwestycyjnych, w tym na terenach przemysłowych (pogórniczych) oraz z uwzględnieniem problemu szkód górniczych

10. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia rozwoju powiatu rybnickiego została przygotowana w formule strategii ponadlokalnej, a więc opartej na partnerskiej i dobrowolnej współpracy władz samorządnych powiatu oraz gmin powiatu rybnickiego: gminy i miasta Czerwionka-Leszczyny, gmin Gaszowice, Jejkowice, Lyski oraz Świerklany i przy udziale powiatu rybnickiego. Zasada partnerstwa będzie zatem fundamentem procesu jej wdrażania. Strategia wdrażana będzie w oparciu o przygotowane we współpracy lokalnej projekty wdrożeniowe oraz przez projekty własne jednostek samorządu lokalnego – powiatu i gmin oraz ich jednostki podległe.

Samorządy będą również wspierały inne podmioty publicznie, pozarządowe i prywatne w zakresie realizacji ich działań wpływających na osiągnięcie celów strategii.

Dla zapewnienia sprawności wdrażania oraz wymiany informacji o procesach rozwoju determinujących ten proces powołany zostanie Stały Zespół Współpracy Powiatowej (Zespół), w którym samorząd powiatu oraz gminy będą reprezentowane przez swojego przedstawiciela – pracownika właściwego urzędu zajmującego się kwestiami rozwoju.

Sekretariat Zespołu prowadzony będzie przez urząd gminy/powiatu określony w regulaminie funkcjonowania Zespołu.

Do kluczowych zadań Zespołu należeć powinno:

- kreowanie i przygotowanie wspólnych projektów partnerskich realizowanych przez samorządy realizujące strategię
- wymiana i koordynacja informacji o realizacji projektów inwestycyjnych i organizacyjnych podejmowanych przez poszczególne jednostki, a istotne dla realizacji strategii
- przekazywanie informacji o wartościach wskaźników monitorowania strategii
- przygotowanie programu wdrażania strategii obejmującego zakres przygotowania partnerskich projektów
- utrzymywanie współpracy z partnerami społecznymi gospodarczymi z obszaru powiatu

Informacja o stanie realizacji strategii powinna być przekazywana odpowiednim organom uchwałodawczym jednostek samorządu ją realizujących oraz w corocznie przygotowanych raportach o stanie powiatu oraz gmin powiatu.

Podstawowymi dokumentami wykonawczymi strategii będą:

- budżety gmin i powiatu
- wieloletnie programy finansowe gmin i powiatu
- strategie gminne (jeśli gminy podejmą decyzje o ich przygotowaniu)
- programy i plany opracowane przez powiat rybnicki i gminy powiatu, w tym wymagane przez przepisy prawne, w tym z zakresu ochrony środowiska czy rozwiązywania problemów społecznych

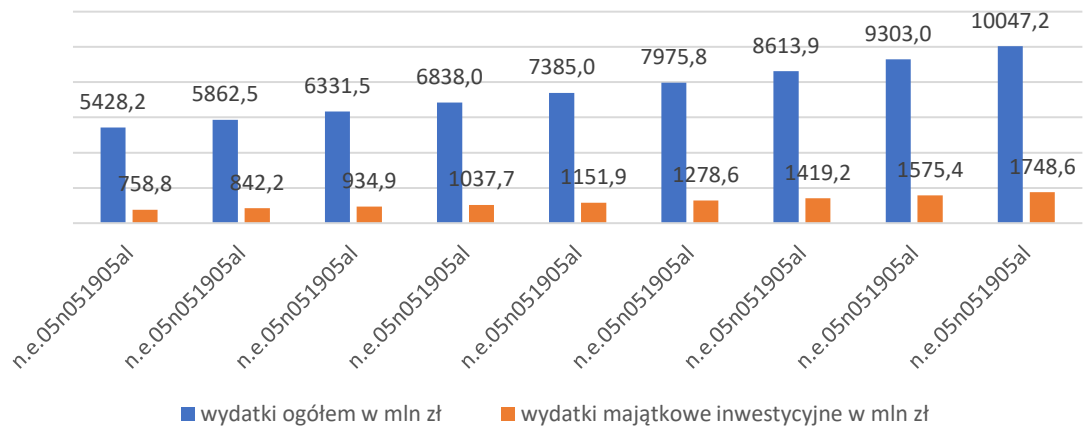
11. Ramy finansowe i źródła finansowania

Proces wdrażania strategii ponadlokalnej jest złożony i wielopodmiotowy. Realizacja działań i projektów ukierunkowanych na osiągnięcie wyznaczonych celów odbywać się będzie przy wykorzystaniu szerokiej gamy instrumentów finansowych opartych na różnych źródłach finansowania. Do najważniejszych i kluczowych źródeł finansowania zaliczyć należy środki:

- budżetu powiatu oraz gmin powiatu uczestniczących w przygotowaniu i wdrażaniu strategii
- pochodzące z budżetu państwa oraz województwa, w szczególności pozyskane w formie dotacji oraz subwencji, środki w ramach programów i działań realizowanych przez instytucje administracji rządowej
- fundusze celowe, np. NFOŚiGW, WFOŚiGW
- pochodzące z programów pomocowych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, w tym w szczególności krajowych programów operacyjnych w okresie programowania 2021-2027, programu Fundusze dla Śląskiego 2021-2027 oraz środki w ramach działań realizowanych w ramach procesu sprawiedliwej transformacji
- z innych źródeł, np. tzw. funduszy norweskich (EOG, itp.)
- pochodzące od innych podmiotów realizujących działania i projekty wpisujące się w strategię, w tym w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego

Ramy finansowe realizacji strategii ze strony samorządów obszaru powiatu rybnickiego zależne będą od zróżnicowanych czynników obejmujących zarówno wysokość dochodów jednostek samorządu terytorialnego oraz uruchamiania różnych instrumentów finansowych zakresu zadań ciążących na samorządzie. Przyjmując stały wzrost poziomu wydatków wszystkich jednostek terytorialnych w powiecie na poziomie średniego wzrostu z ostatnich 10 lat i przyjmując, że ich działania stanowią realizację strategii własnych i strategii ponadlokalnych można założyć, że ramy finansowe realizacji strategii w perspektywie 2030 roku wzrosną do kwoty ponad 10047,2 mln zł.

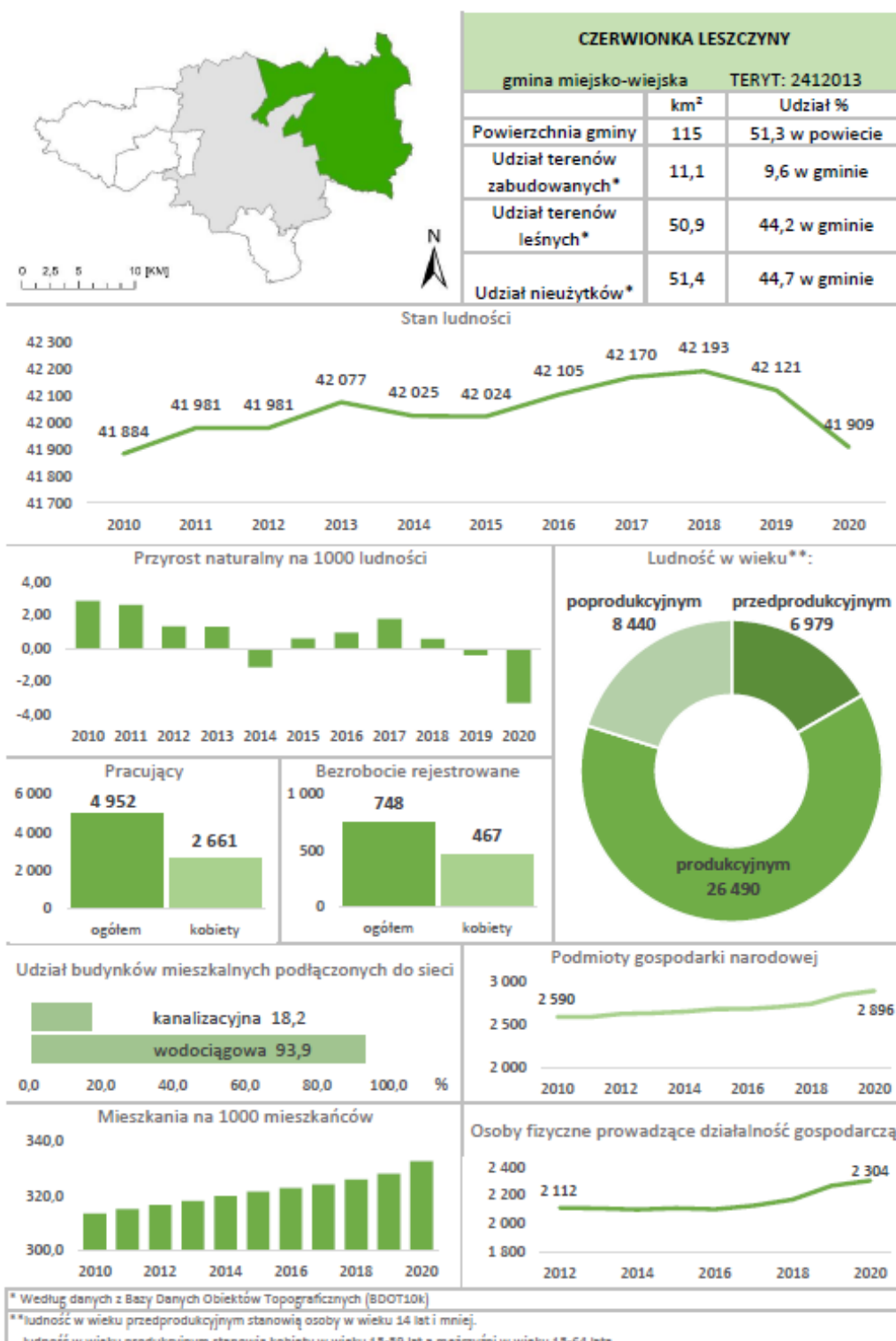
Wykres 35. Szacowana wielkość ram finansowych

Źródło: Opracowanie własne

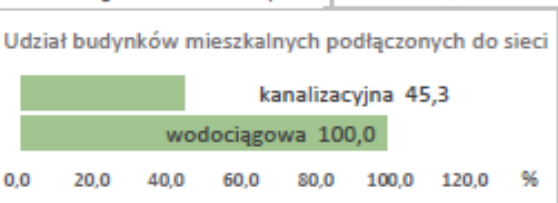
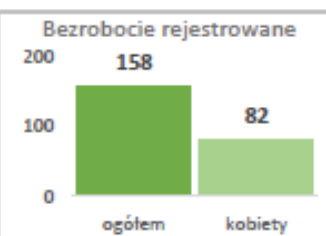
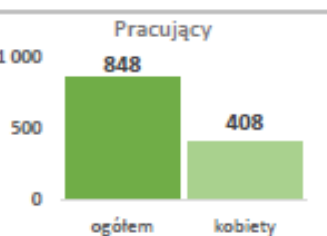
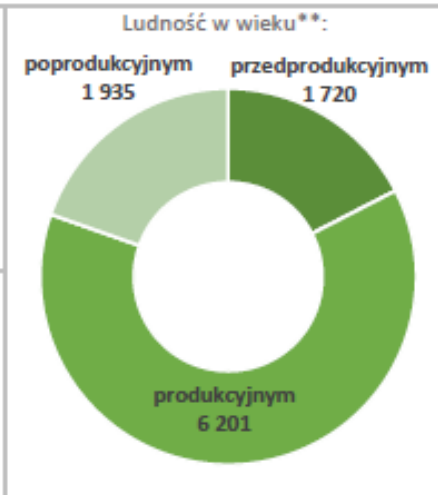
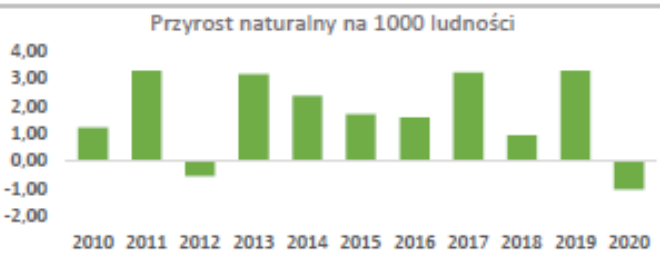
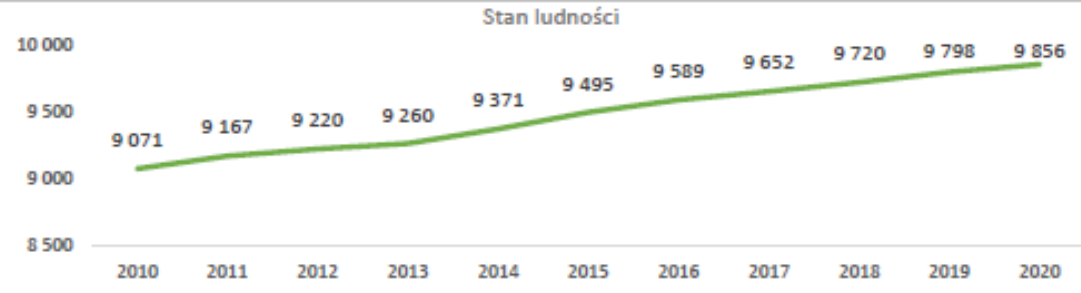
Aneks 1

Ramowa charakterystyka gmin powiatu rybnickiego

GASZOWICE		
gmina wiejska	TERYT: 2412022	
	km ²	Udział %
Powierzchnia gminy	20	8,9 w powiecie
Udział terenów zabudowanych*	3,4	17,2 w gminie
Udział terenów leśnych*	1,4	7 w gminie
Udział nieużytków*	14,9	74,6 w gminie

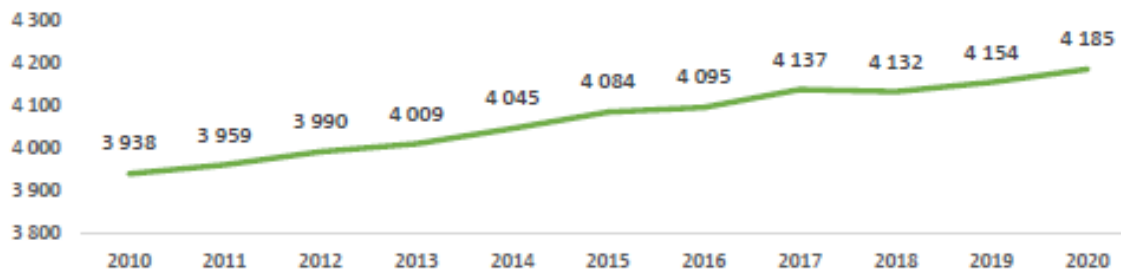

* Według danych z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)
 ** Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowią osoby w wieku 14 lat i mniej.
 Ludność w wieku produkcyjnym stanowią kobiety w wieku 15-59 lat a mężczyźni w wieku 15-64 lata.

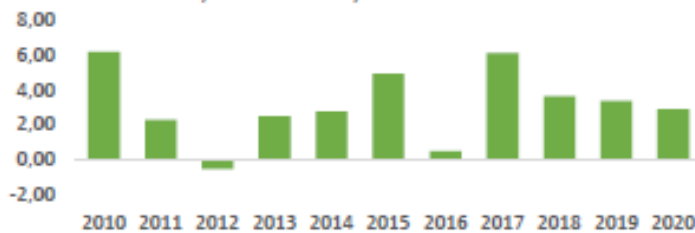

JEJKOWICE		
gmina wiejska	TERYT: 2412032	
	km ²	Udział %
Powierzchnia gminy	8	3,6 w powiecie
Udział terenów zabudowanych*	1,3	16,8 w gminie
Udział terenów leśnych*	2,1	26,6 w gminie
Udział nieużytków*	4	50,6 w gminie

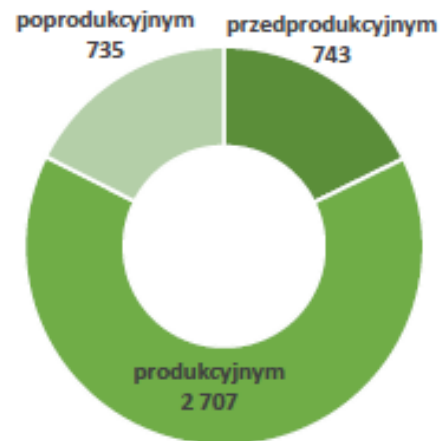
Stan ludności

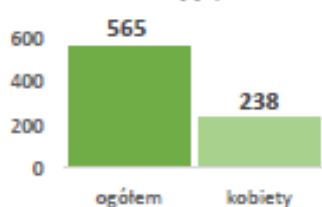
Przyrost naturalny na 1000 ludności

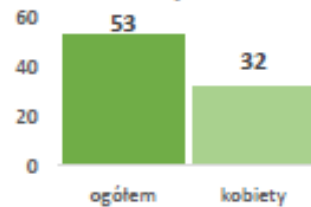
Ludność w wieku**:

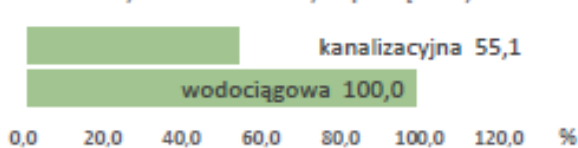
Pracujący

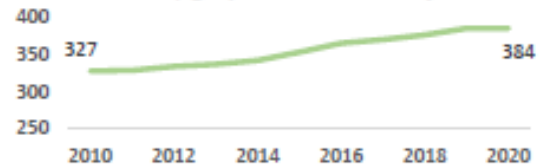
Bezrobocie rejestrowane

Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci

Podmioty gospodarki narodowej

Mieszkania na 1000 mieszkańców

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

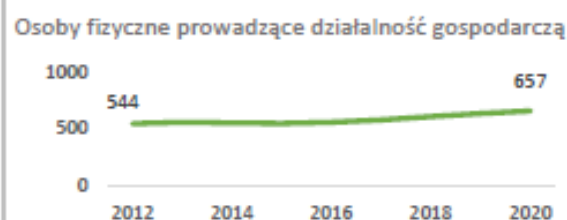
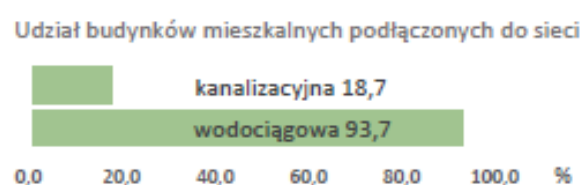
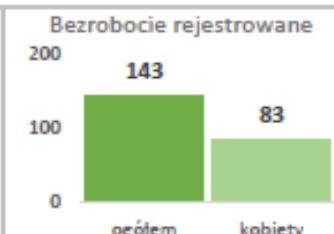
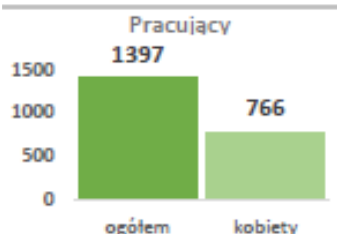
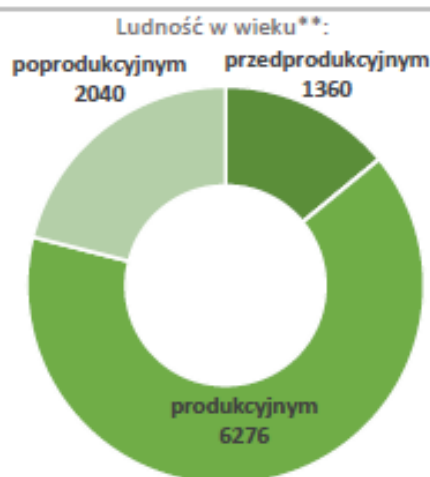
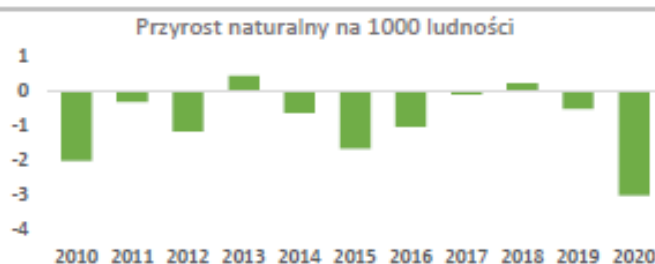
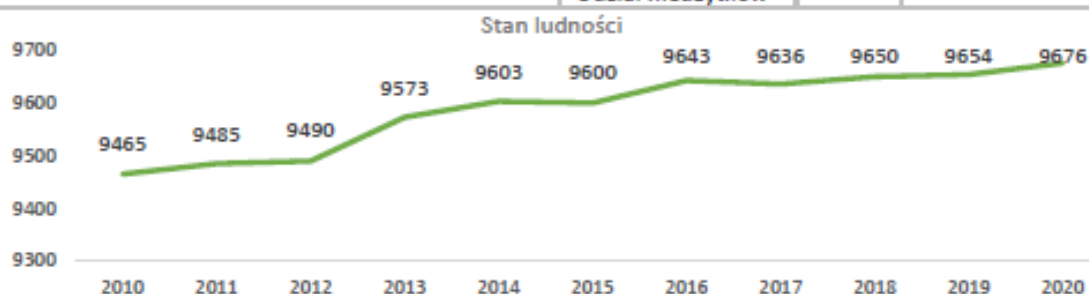
* Według danych z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

**Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowią osoby w wieku 14 lat i mniej.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowią kobiety w wieku 15-39 lat a mężczyźni w wieku 15-64 lata.

LYSKI		
gmina wiejska	TERYT: 2412042	
	km ²	Udział %
Powierzchnia gminy	57	25,4 w powiecie
Udział terenów zabudowanych*	4	6,9 w gminie
Udział terenów leśnych*	24,1	42,2 w gminie
Udział nieużytków*	28,2	49,5 w gminie

* Według danych z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

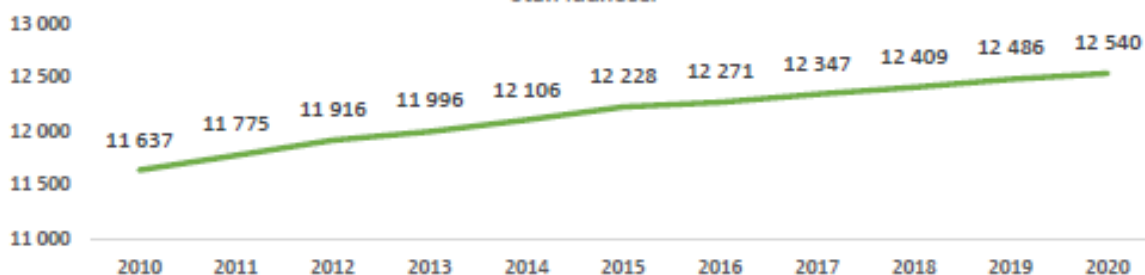
** Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowią osoby w wieku 14 lat i mniej.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowią kobiety w wieku 15-59 lat a mężczyźni w wieku 15-64 lata.

ŚWIERKLANY		
gmina wiejska	TERYT: 2412052	
	km ²	Udział %
Powierzchnia gminy	24	10,7 w powiecie
Udział terenów zabudowanych*	4,8	20 w gminie
Udział terenów leśnych*	5,5	23 w gminie
Udział nieużytków*	13,7	57 w gminie

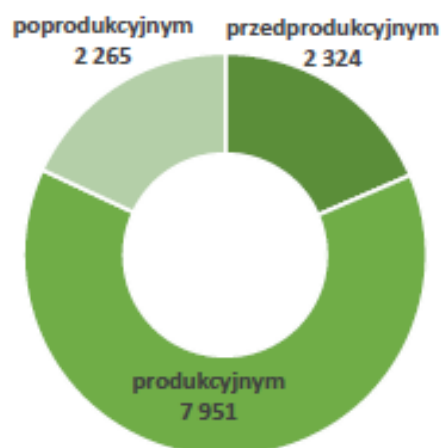
Stan ludności

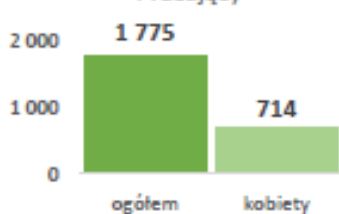
Przyrost naturalny na 1000 ludności

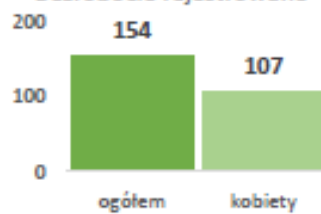
Ludność w wieku**:

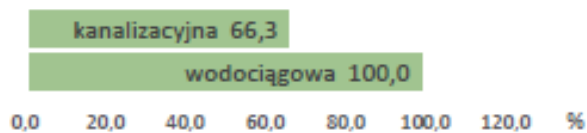
Pracujący

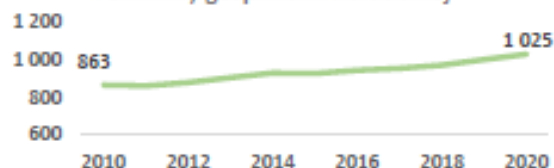
Bezrobocie rejestrowane

Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci

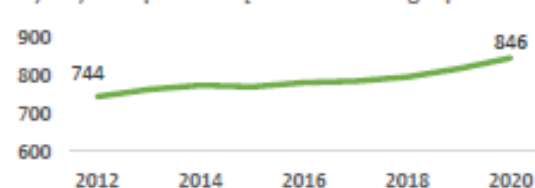
Podmioty gospodarki narodowej

Mieszkania na 1000 mieszkańców

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

* Według danych z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

**ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowią osoby w wieku 14 lat i mniej.

ludność w wieku produkcyjnym stanowią kobiety w wieku 15-59 lat a mężczyźni w wieku 15-64 lata.